

'n Minimalistiese analise van Ekspletiewe Negativering in Afrikaans

Deur

Jean-Marie Potgieter

Tesis ingelewer ter voldoening aan die vereistes vir die graad

MA in Algemene Taalwetenskap

in die Departement van Algemene Taalwetenskap

Universiteit Stellenbosch

1918 · 2018

Studieleier: Professor Theresa Biberauer

Desember 2018

VERKLARING

Deur hierdie tesis elektronies in te dien, verklaar ek dat die werk in hierdie tesis vervat, my eie, oorspronklike werk is, dat ek die eienaar van die kopiereg daarvan is (tensy eksplisiet anders vermeld) en dat ek dit nie voorheen, in sy geheel of gedeeltelik, voorgelê het ter verkryging van enige kwalifikasie nie.

Jean-Marie Potgieter

Desember 2018

Kopiereg © 2018 Universiteit Stellenbosch

Alle regte voorbehou

Bedankings

My studieleier, Theresa Biberauer, ek is oneindig dankbaar vir jou leiding, advies, kennis en insig. Op 'n persoonlike vlak – dankie vir al jou aanmoediging en vertroue in my vermoëns as 'n navorser.

Die Departement van Algemene Taalwetenskap – vir al die geleenthede wat julle vir my gee om my liefde vir Sintaksis en taal in die geheel uit te leef.

'n Spesiale dankie aan die mense wat my tesis-gesentreerde jaar met my meegemaak het: Jenna Crossley, vir al ons bonding tydens Happy Hour en al jou geduld met my stories wat begin met “Jen, I have a problem . . . So, in my thesis . . .”

Liné Enslin, vir al die koffies en vir alles wat dit verteenwoordig.

Lauren Mongie, vir Woensdae se *walks* met Happy.

Happy, dat jy altyd my hand goedkeurend lek.

Renette Symington, dat jy verstaan en deur al die jare na my *rants* oor akademie en alles anders luister.

Aanch Katiyar, dat jy belangstellend luister na my navorsing, al is dit buite jou eie studieveld.

Elzanne Coetzee, vir ons stappies in die natuur en die vryheid wat daarmee saamgaan.

My familie wat my deur die jaar gehelp het:

Lize, vir jou ondersteuning terwyl ek my *bully* voltooi het. Ook: *I have a Masters degree!*

Anabelle, dat jy my altyd herinner dat ek goed genoeg is.

Pieter, dat jy my laptop vir my reggemaak het toe hy 'n week voor inhandiging breek.

Ma, vir al die ondersteuning en al die opofferings sodat ek my drome kan volg.

Dankie aan almal wat deelgeneem het aan my data-eksperiment en diegene wat gehelp het om deelnemers te werf. 'n Verdere dankie ook aan Liné vir die stem-opnames.

'n *Shout-out* aan koffie – vir al die laat nagte.

Ek bedank hiermee ook die *Suid-Afrikaanse Akademie vir Wetenskap en Kuns* vir die finansiële bystand wat ek in 2018 ontvang het. Die menings, bevindings, gevolgtrekkings en voorstelle in die tesis is my eie en is nie gekoppel aan die *Suid-Afrikaanse Akademie vir Wetenskap en Kuns* nie.

Opsomming

Die doel van hierdie tesis was om ekspletiewe negativering (EN) te ondersoek soos wat dit in Afrikaans manifesteer. Sien byvoorbeeld (1):

(1) *Wat ek nie₁ alles geleer het nie₂!*

Vyf breë kontekste is geïdentifiseer waarbinne EN kan manifesteer: teenstellende predikaat-konstruksies (met bv. *weier* en *twyfel*), bywoordkonstruksies (met bv. *skaars* en *onmoontlik*), voegwoordelike konstruksies (met bv. *voordat* en *tensy*), negatiewe uitroepe (NE's), en *nee*-konstruksies.

Daar is bevind dat hierdie EN-konstruksies in twee breë groepe verdeel kan word: (i) konstruksies met teenstellende predikate, bywoorde en voegwoorde, wat dien om die semantiese negatiwiteit van die sin te versoen met 'n sintaktiese negatiewerder, en (ii) NE's en *nee*-konstruksies wat dien om bepaalde spreker-hoorder-georiënteerde (d.i. SAP-verwante) funksies te verrig.

Verder is daar ondersoek hoe 36 moedertaalsprekers van Afrikaans EN-konstruksies interpreteer en hoe grammatikaal hierdie konstruksies beskou word. Daar is bevind dat konstruksies met teenstellende predikate en bywoorde slegs marginaal aanvaar is, terwyl NE's en *nee*-konstruksies baie gereedlik aanvaar is. Die aanvaarbaarheid al dan nie van die voegwoordelike konstruksies het afgehang van die aantal negatiewerders – konstruksies met beide *nie₁* en *nie₂* is as baie meer aanvaarbaar geag as dié met slegs *nie₂*.

Die formele analyses van die EN-konstruksies is gedoen binne die raamwerk van Minimalistiese Sintaksis. Die EN-elemente in NE's en *nee*-konstruksies is volgens die analise dieselfde elemente in die leksikon as dié wat in standaard negativering voorkom, maar met 'n meer gespesialiseerde rol (na aanleiding van die Superstel-beginsel – sien Caha (2009)). Hierdie EN-elemente word wel struktureel hoër aangetref omdat hulle spreker-hoorder-georiënteerde funksies verrig.

In teenstelling met die negatiewerders in NE's en *nee*-konstruksies is daar bevind dat die konstruksies met teenstellende predikate of bywoorde wat slegs *nie₂* inspan in die manifestering van EN, in die afwesigheid van *nie₁* nie met [neg-Pol] verbind kan word nie. Die *nie₂*-elemente word eerder gewaardeer met [oop-Pol], aangesien [oop-Pol] verenigbaar is met nie-waarheidsgetroue konstruksies.

Abstract

The aim of this thesis was to investigate expletive negation (EN) as it manifests in Afrikaans. Consider (1):

- (1) *Wat ek nie₁ alles geleer het nie₂!*
 what I not everything learned have POL
 “All the things I’ve learned!”

Five broad contexts were identified in which EN can manifest: adversative predicate constructions (with e.g. *weier* (“refuse”) and *twyfel* (“doubt”)), adverb constructions (with e.g. *skaars* (“barely”) and *onmoontlik* (“impossible”)), conjunction constructions (with e.g. *voordat* (“until”) and *tensy* (“unless”)), negative exclamatives (NEs), and *nee*-constructions (“no-constructions”).

It was found that these EN constructions can be divided into two broad groups: (i) constructions with adversative predicates, adverbs and conjunctions, which serve to reconcile the semantic negativity of the sentence with a syntactic negator, and (ii) NEs and *nee*-constructions which serve to serve specific speaker-hearer oriented (i.e. SAP-related) functions.

In addition, it was investigated how 36 native speakers of Afrikaans interpret EN constructions and how grammatical they deem these constructions. It was found that the constructions with adversative predicates and adverbs were only marginally accepted, whilst NEs and *nee*-constructions were accepted much more readily. The acceptability or not of conjunction constructions depended on the number of negators – constructions with both *nie₁* and *nie₂* were considered much more acceptable than those with only *nie₂*.

The formal analyses of the EN constructions were done within the framework of Minimalist Syntax. According to the analysis, the EN elements in NEs and *nee*-constructions are the same element in the lexicon as those that feature in standard negation, but they have a more specialised role (in accordance with the Superset Principle – see Caha (2009)). These EN elements are structurally higher as they fulfill speaker-hearer-oriented functions.

In contrast with the negators in NEs and *nee*-constructions, it was found that the constructions with adversative predicates that only utilise *nie₂*, and with *nie₁* subsequently being absent, can’t be associated with [neg-Pol]. These *nie₂* elements are rather valued as [open-Pol]. as [open-Pol] is compatible with non-veridical constructions.

Inhoudsopgawe

VERKLARING	i
Bedankings	ii
Opsomming	iv
Abstract	v
Hoofstuk 1: Inleiding	1
Hoofstuk 2: Teoretiese agtergrond.....	4
2.1 Inleiding	4
2.2 Fasestruktuur	5
2.3 Die struktuur van die SAP	6
2.4 Die wisselwerking tussen die SAP en fasestruktuur	8
2.5 Samevatting.....	11
Hoofstuk 3: Negativering in Afrikaans	12
3.1 Inleiding	12
3.2 Die NC-aard van Afrikaans	12
3.3 Die skynbaar-afwykende gedrag van Afrikaanse negativering	13
3.4 Die twee Afrikaanse negativerders: <i>nie</i> ₁ en <i>nie</i> ₂	15
3.5 Die strukturele en formele aard van die twee negativerders	16
3.6 Samevatting.....	18
Hoofstuk 4: Literatuuroorsig	19
4.1 Inleiding	19
4.2 Algemene bespreking van EN.....	19
4.3 EN in die Wes-Germaanse tale	23
4.3.1 Duits.....	23
4.3.2 Wes-Vlaams (WV)	26
4.3.3 Oud-Engels.....	28

4.4 Samevatting.....	31
Hoofstuk 5: EN in Afrikaans	33
5.1 Inleiding	33
5.2 Die algemene feite van EN	33
5.3 Die konstruksies waarin EN kan voorkom	35
5.3.1 Teenstellende predikate en negatiewe impliseringsitems	35
5.3.2 Voorwaardelike sinne	40
5.3.3 NE's	41
5.3.4 <i>Nee</i> -konstruksies.....	46
5.4 Samevatting.....	51
Hoofstuk 6: Eksperimentele data	53
6.1 Inleiding	53
6.2 Deelnemers	53
6.3 Etiese aspekte	53
6.4 Eksperimentele materiaal.....	54
6.4.1 Deel A	55
6.4.2 Deel B	56
6.5 Uiteensetting en analise van die resultate	57
6.5.1 Resultate: Deel A.....	58
6.5.2 Resultate: Deel B	68
6.5.3 Gekombineerde resultate: Deel A en Deel B	74
6.6 Samevatting.....	76
Hoofstuk 7: 'n Minimalistiese analise van EN in Afrikaans	78
7.1 Inleiding	78
7.2 Spreker-hoorder-georiënteerde EN-konstruksies	78
7.2.1 NE's	78
7.2.2 <i>Nee</i> -konstruksies.....	82

7.3 EN-konstruksies verbonde aan semantiese en sintaktiese negatiwiteit	85
7.4 Samevatting.....	88
Hoofstuk 8: Samevatting	89
Verwysings	93
Addendum A: Toestemmingsvorm.....	100
Addendum B: Eksperimentele materiaal.....	101
Deel A.....	101
Deel B	103

Hoofstuk 1: Inleiding

In die verlede is daar heelwat navorsing gedoen oor negativering in Afrikaans, beide vanuit 'n deskriptiewe perspektief (sien byvoorbeeld Malherbe 1917; Ponelis 1979, 1993; de Stadler 1989; Donaldson 1993; Feinauer 1994; Saal 1994; Van der Wouden 1994; Roberge 2000; Deumert 2004, 2017) asook 'n formele benadering (sien byvoorbeeld Waher 1978, 1983, 1988; den Besten 1986; Robbers 1992; Oosthuizen 1998; Molnárfi 2002, 2004; Bell 2004; van Gass 2007; Biberauer 2007, 2008a, 2008b, 2009, 2015a; Huddleston 2010; Biberauer & Zeijlstra 2012a, 2012b; Huddleston & de Swart 2014). Daar het egter nog nie 'n volledige uiteensetting verskyn wat handel oor ekspletiewe negativering in Afrikaans nie (maar sien de Stadler (1989: 281); Ponelis (1993) se afdeling 15.1.1 “Die nie-negatiewe gebruik van ontkenningvorme”; Donaldson (1993: 406); Oosthuizen (1998: 79) vir enkele verwysings na Afrikaanse data; sien ook Biberauer en Potgieter (2017) se beskrywing van negatiewe uitroepe, wat 'n spesifieke soort ekspletiewe negativering verteenwoordig).

Ekspletiewe negativering verwys na 'n spesifieke geval waar 'n sintakties-negatiewe element nie 'n semanties-negatiewe betekenis tot gevolg het nie. Die waarheidswaarde van die stelling bly onveranderd (Makri, 2013: 12) en die negatiewe element se semantiese krag word dus as verlore beskou (Portner & Zanuttini, 2000: 201). Sien (1) ter illustrasie:

(1) *Hoe mooi is vandag nie₁!*

In (1) verrig die *nie*-element nie sy tipiese funksie as negatiewerder nie. Vergelyk (1) met (2) waar die twee *nie*-elemente 'n ware negatiewe betekenis voortbring, na aanleiding van Afrikaans se Negatiewe Konkord (“Negative Concord”, NC)-eienskap.

(2) *Vandag is nie₁ 'n mooi dag nie₂!*

Ekspletiewe negativering is nie uniek tot Afrikaans of selfs tot die Germaanse tale nie. Tale waarin ekspletiewe negativering reeds nagevors is sluit onder andere Duits (Roguska 2007), Katalaans (Espinal 1992, 2000), Spaans (Andueza & Gutiérrez-Rexach 2010), die Romaanse tale as geheel (Makri 2013), Russies (Abels 2005) en Hebreeus (Eilam 2006, 2007) in.

Terwyl navorsers tipies enige verskynsel met 'n semanties-leë negatiewerder klassifiseer as ekspletiewe negativering (sien byvoorbeeld Portner & Zanuttini 2000; Abels 2005; Yoon 2011a; Makri 2013), beperk ander die term tot slegs die gevalle waar die negatiewerder

¹ Terwyl negativering in Afrikaans tipies plaasvind deur middel van twee negatiewerders, kom daar in bepaalde gevalle slegs een negatiewerder voor (sien hoofstuk 3 en ook Biberauer 2008a). Alle voorbeelde sonder bronne is my eie.

geaktiveer word deur die semantiese waarde van 'n werkwoord (3a), adposisie (3b) of bywoord (3c) wat 'n stelling as argument neem (Jin & Koenig, 2017).

(3) (a) *Ek weier om saam te kom nie₂*. (Biberauer, 2009: 118)

(b) *Voor(dat) jy nie₁ gestort het nie₂, kan jy nie₁ aansit vir ete nie₂*.

(Theresa Biberauer, p.c.)

(c) *Ek kan tog onmoontlik alleen die werk doen nie₂*. (Oosthuizen, 1998: 79)

In hierdie studie sal die term “ekspletiewe negativering” alle data insluit waar 'n Afrikaanse negatiewe element nie 'n negatiewe betekenis oplewer nie.

Op grond van die bostaande bespreking word die volgende navorsingsvrae geïdentifiseer:

- (a) Wat is die deskriptiewe feite van ekspletiewe negativering in Afrikaans?
- (b) Wat is moedertaalsprekers van Afrikaans se (i) grammatikaliteitsoordele en (ii) interpretasies van Afrikaanse sinne met ekspletiewe negativering binne 'n bepaalde konteks?
- (c) Hoe kan Afrikaanse ekspletiewe negativering sintakties voorgestel word binne 'n minimalistiese raamwerk?

Hierdie navorsingstuk word onderverdeel in agt hoofstukke, waarvan die huidige hoofstuk die eerste een is. In hoofstuk twee situeer ek my tesis binne die teoretiese raamwerk van Minimalistiese Sintaksis. Daar word 'n uiteensetting gegee van fasestruktuur (soos wat bespreek word in o.a. Citko 2014), die Spraakhandelingfrase (“Speech Act Phrase”, SAP) van Heim en Wiltschko (2016 *et seq*) en die wisselwerking tussen hierdie twee strukture.

Hoofstuk drie bespreek hoe negativering tipies manifesteer in Afrikaans, d.i., waar die negatiewe element 'n semanties-negatiewe betekenis voortbring, soos wat byvoorbeeld in (2) geïllustreer is.

Hoofstuk vier beslaan die literatuuroorsig. Daar word eerstens 'n algemene oorsig gegee van die kerneienskappe van ekspletiewe negativering op grond van die werke van Delfitto en Fiorin (2014), Abels (2005), Espinal (2000) en Makri (2015). Daarna kyk ek na die manifestasie van ekspletiewe negativering in ander Wes-Germaanse tale, spesifiek Duits (Roguska 2007), Wes-Vlaams (Breitbarth & Haegeman 2014 en Haegeman 1995) en Oud-Engels (Van der Wurff 1999).

In hoofstuk vyf word ekspletiewe negativering in Afrikaans uiteengesit, gebaseer op die bestaande literatuur en my eie oordele. Daar word ook gekyk na hoe ekspletiewe negativering in Afrikaans ooreenstem met en verskil van die Wes-Germaanse tale wat in hoofstuk vier bespreek is.

Hoofstuk ses beskryf 'n eksperiment waar moedertaalsprekers grammatikaliteitsoordele en interpretasies van Afrikaanse sinne met ekspletiewe negativering binne 'n bepaalde konteks moet maak. Die doel van die eksperiment is om die stellings wat in hoofstuk vyf gemaak is, te staaf en uit te brei daarop.

Hoofstuk sewe neem 'n teoretiese aanslag. Die doel is om die konstruksies wat in hoofstuk vyf geïdentifiseer en bespreek is, te analiseer binne die raamwerk van Minimalistiese Sintaksis.

Hoofstuk agt gee 'n samevatting en noem moontlikhede vir verdere studies.

Hoofstuk 2: Teoretiese agtergrond

2.1 Inleiding

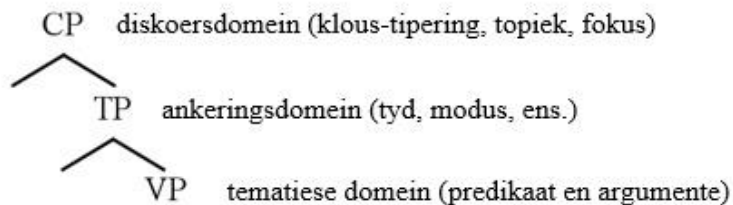
Ross (1970) se Performatiewe Hipotese was een van die eerste voorstelle dat diskoers verenigbaar is met tradisionele sintaktiese strukture. Die hipotese behels dat elke uiting as't ware ingelei word deur 'n performatiewe werkwoord (byvoorbeeld “vra”, “sê”).² Gevolglik sal 'n sin soos (1a) afgelei kon word van 'n onderliggende struktuur (“deep structure”) met 'n eksplisiete performatiewe werkwoord (sien (1a')) (Austin 1962 in Ross 1970).

(1) (a) *Go!*

(a') *I order you to go.*

Hierdie idee is egter verwerp tydens die Regeer- en Bindteorie (“Government and Binding theory”, GB) en vroeë Minimalistiese periodes (Biberauer, van Heukelum & Duke, 2017: 73).

Navorsing binne Generatiewe Grammatika het sedert die laat 90's geskied met die volgende drie domeine as basis (sien Grohmann 2003 vir 'n oorsig van die relevante navorsing):

Figuur 1: Die drie tradisionele domeine in Generatiewe Grammatika

Die drievoudige struktuur bestaan uit 'n VP/vP-domein wat die basiese tematiese inligting van die sintaktiese struktuur dra, 'n TP-domein wat die leksikale items binne 'n bepaalde verwysingspunt situeer, en 'n CP-domein wat diskoers-verwante bewegings en *first-merges* toelaat. Pragmatiese elemente is dus as periferie tot die sintaktiese komponent van die grammatika beskou (Speas & Tenny, 2003: 315).

Die konsep dat diskoers wel versoen kan word met sintaksis het in die afgelope twee dekades toenemend aandag gekry (sien o.a. Speas & Tenny 2003; Hill 2007; Haegeman & Hill 2010;

² Alhoewel performatiewe werkwoorde die eienskap [+performatief] besit, is die sinne waarin hulle voorkom, nie performatief in die sin van Austin (1962) nie, aangesien hul gebruik nie 'n verandering in die werklikheid aanbring nie (sien Austin 1962 in Ross 1970: 222-223 vir 'n lys van werkwoorde wat in performatiewe sinne gevind kan word).

Heim, Keupdjio, Lam, Osa-Gómez, Thoma & Wiltschko 2016; Heim & Wiltschko 2016; Wiltschko 2017, asook die werk van Wiltschko en kollegas in die sg. *eh-lab*: <https://syntaxofspeechacts.linguistics.ubc.ca/>).

Die bespreking in hierdie hoofstuk sal dus sentreer rondom die inkorporering van diskoerselemente binne tradisionele sintaksis en die rol wat fasestruktuur speel in die daarstelling daarvan. Afdeling 2.2 gee 'n basiese oorsig van fasestruktuur, terwyl afdeling 2.3 die SAP aan die leser bekend stel. In afdeling 2.4 word daar bespreek op watter wyse die SAP met fases in wisselwerking tree. Afdeling 2.5 sluit die hoofstuk af met 'n samevatting van die kernbevindinge. Die bespreking van ware negativering in Afrikaans word in hoofstuk drie aangebied.

2.2 Fasestruktuur

Fases word beskou as bevoorregte strukturele domeine weens hul onafhanklikheid op semantiese en fonologiese vlak en aangesien bepaalde bewerkings slegs in faseverband plaasvind en slegs deur die fasehoofde uitgevoer kan word (sien Citko 2014, hoofstuk 3).

Fases bepaal op watter tydstip in die sintaktiese afleiding die items wat uit die leksikon geselekteer is vir die bepaalde sin, oorgedra (“transferred”) word na die fonologiese komponent en semantiese komponent sodat hulle onderskeidelik 'n klankvorm en betekenisvorm kan verkry.

'n Fase bestaan uit 'n fasehoof, 'n komplement wat die Uitspel-domein (“Spell-Out domain”) verteenwoordig, en 'n spesifiseerder wat saam met die fasehoof die fasegrens uitmaak. Fasestruktuur kan soos volg voorgestel word:

(2) [Fasegrens ... [Fasehoof ... [Fasekomplement ...]]] (Biberauer 2017a)

Fasehoofde besit oninterpreteerbare eienskappe en aktiveer dus sintaktiese bewegings (Citko, 2014: 30). Interne Saamvoeg (“Internal Merge”), waar 'n element laer af in die sintaktiese struktuur na 'n hoër posisie in die struktuur geskuif word, word onder andere gedryf deur die oninterpreteerbare eienskappe van fasehoofde.

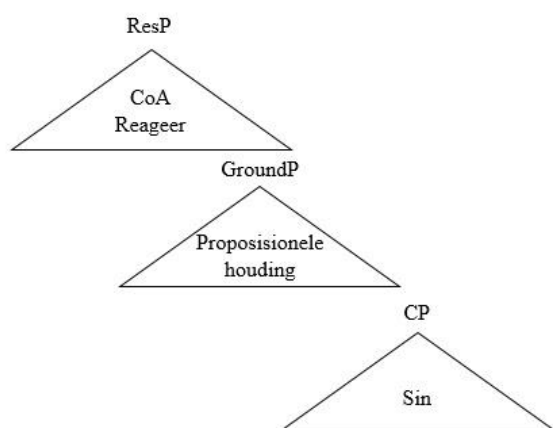
Die Fase Ondeurdringbaarheid-Voorwaarde (“Phase Impenetrability Condition”, PIC) behels dat 'n gedeelte van die fase ontoeganklik is vir elemente buite die betrokke fase (Citko, 2014: 31). Die komplement van die fasehoof is byvoorbeeld op 'n gegewe punt nie toeganklik vir sintaktiese bewerkings nie, aangesien dit oorgedra word na die fonologiese komponent en semantiese komponent en nie meer deel is van die sintaktiese struktuur nie.

Elke fase dien as 'n punt waar Oordrag (“Transfer”) na die fonologiese komponent en semantiese komponent kan plaasvind. Gevolglik vind Oordrag nie slegs een keer per afleiding plaas nie, maar wanneer die grens van elke fase bereik is. Dit staan in teenstelling met die tradisionele aannames dat Oordrag slegs een keer plaasvind (Citko, 2014: 42). Wanneer 'n bepaalde fase voltooi is, word die fasehoof onaktief en vind geen verdere bewerkings binne die fase plaas nie. Fases kan as siklies van aard beskou word, aangesien een fase eers uitgeput moet word voordat daar toegang tot die volgende een verkry kan word.

Terwyl Chomsky (1995; 2000) CP en oorganklike ν P as fases geïdentifiseer het, wys nuwe bevindinge dat 'n veel groter aantal konstruksies as fases kan bestaan: CP, oorganklike en onergatiewe ν P, DP, n P, PP, (moontlik) AP, Predikaat frase (“Predication Phrase”, PrP), Applikatiewe frase (“Applicative Phrase”, ApplP), asook op woordvlak (sien Citko 2014, hoofstuk 4 vir 'n uiteensetting van die kriteria vir fasestatus van CPs, oorganklike en onergatiewe ν Ps, DPs, PPs, PrPs en ApplPs; sien ook McGinnis 2001 vir ApplPs as fases; sien Marantz 2007 en Corver 2017 vir 'n bespreking van fasestruktuur op woordvlak).

2.3 Die struktuur van die SAP

Die SAP beslaan twee afsonderlike lae, naamlik die Grondingslaag (“grounding layer”, GroundP) en die Reageerlaag (“responding layer”, ResP). Elk van die twee lae word geassosieer met 'n spesifieke funksie binne die SAP en huisves spesifieke tipes elemente. Die SAP kom struktureel op die boonste vlak van die sintaktiese struktuur voor weens hul diskoers-geïoriënteerde aard.

Figuur 2: GroundP en ResP as die twee lae wat die SAP beslaan

GroundP encodeer die spreker se houding en verbintenis teenoor die bepaalde stelling. Sien byvoorbeeld (3):

- (3) (a) *Have you read the book?*
 (b) *Haven't you read the book?*

In (3a) dien die uiting as 'n versoek om inligting en is die polariteit van die vraag oop. In (3b) wil die spreker egter nie inligting inwin van die hoorder nie, maar gebruik eerder die uiting om 'n gevoel van irritasie, teleurstelling of verrassing te toon jeens die hoorder wat skynbaar nie die boek gelees het nie.

'n Verdere voorbeeld is bevestigingsmerkers in Oostenrykse Duits, waar die vorm van die stam *goi* bepaal word deur die verhouding tussen die spreker en die aangesprokene (Heim & Wiltschko, 2016: 12), soos gedemonstreer in (4):

- (4) (a) *Ea hot an neichn Hund, goi*
 Hy het 'n nuwe hond CONF_{Informeel}
 “Hy het 'n nuwe hond, nè?”
 (b) *Ea hot an neichn Hund, goins*
 Hy het 'n nuwe hond, CONF_{formeel}
 “Hy het 'n nuwe hond, nè?”

ResP verteenwoordig die Beroep op Aangesprokene (“Call on Addressee”, CoA), waar die spreker aandui wat van die aangesprokene verwag word. Emfatiese *tags* in Afrikaans en Nederlands, soos geïllustreer in (5a) en (5b) onderskeidelik, toon aan die aangesprokene dat daar van hulle verwag word om die stelling te bevestig al dan nie.

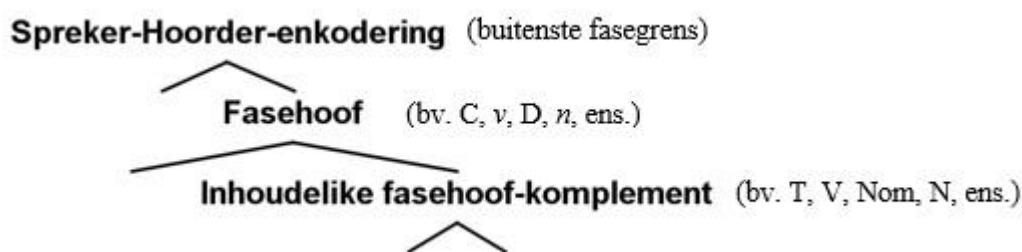
- (5) (a) *Jy kom nog vanmiddag, nè?*
 (b) *Jij komt niet mee, ne?*
 Jy kom nie saam nè?
 “Jy kom nie saam nie, nè?” (Biberauer, 2017a: 6)

Die bostaande bespreking dien verder as bewyse vir die bepaalde volgorde van die onderafdelings van die SAP. Hoe hoër daar in die sintaktiese struktuur op beweeg word, hoe verder is die skeiding van die kernleksikale inhoud van die uiting (aangesien vP as tematiese domein struktureel heel onder voorkom). Terwyl beide GroundP en ResP diskoers-geöriënteerd is, hou GroundP verband met die spreker, wat sterker verbind is tot sy/haar eie uiting as wat die aangesprokene is, tot wie ResP verband hou.

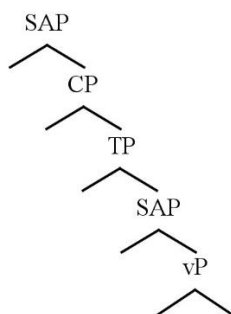
2.4 Die wisselwerking tussen die SAP en fasestruktuur

In net meer as 'n dekade was daar 'n opbloeï van navorsing oor spreker-hoorder-geïoriënteerde elemente. Elemente wat onlangs binne 'n formele raamwerk ondersoek is, sluit in aanspreekvorme, pseudo-koördinasie, diskoerspartikels, bevestigingsmerkers, die diskoersverwante gebruik van “Ja” en “Nee”, negatiewe uitroepe, lidwoorde en onoorganklike adposisies.

Biberauer (2017a) se Periferiese Spreker-Hoorder Hipotese meld dat die spreker-hoorder-perspektief op die grense van fases gevind word. Gevolglik kan die tipiese fasestruktuur (sien (2)) aangepas word om die SAP in te sluit (sien Figuur 3)³ en sal die tradisionele domeinstruktuur uitgebrei word tot Figuur 4:

Figuur 3: Tradisionele fasestruktuur met die SAP op die fasegrens

Figuur 4: Die sintaktiese domeine met die invoeging van SAP

Gevolglik sal spreker-hoorder-geïoriënteerde elemente op verskillende fasegrense op die sintaktiese struktuur aangetref kan word. 'n Voorbeeld van die wisselwerking van SAP-elemente met elke fase word in (6) (a-e) aangebied ter illustrasie:

³ Hierdie rekursiewe motief ondersteun die kontemporêre idee dat sintaktiese struktuur *fractal* is, m.a.w. dat dit bestaan uit kleiner dele wat dieselfde eienskappe het as die struktuur in geheel (Biberauer & Potgieter, 2017: 30).

- (6) (a) CP-fase
 [K'en kennen da nie] wè. (Wes-Vlaams)
 Ek en⁴ weet dit nie PM
 “Ek weet dit nie, jy weet.” (Haegeman & Hill, 2010: 1)
- (b) vP-fase
*They will **sommer** [walk away] and then what will we do?*
 (Biberauer & Vikner, 2015: 12)
- (c) DP-fase
*Hy kry **vir** [my] te veel aandag.* (Biberauer, 2017a: 18)
- (d) PP-fase
*Ek het **vir my** [vir Andries] vererg.* (ibid: 18)
- (e) Woordvlak as fase
*I'll be there [**now**]-now.* (ibid: 19)

In (6) (a-e) hierbo verteenwoordig die blokhakies die betrokke fase waarop ingewerk word deur 'n SAP-element (in vetdruk). Soos wat die voorbeelde illustreer, is die SAP-elemente periferaal tot die fase. In (6b) is die SAP-element *sommer* op die grens van die vP-fase *walk away* en verleen spreker-hoorder-georiënteerde inligting oor die vP-fase – in hierdie geval dat die spreker geïrriteerd is deur die feit dat die persone so geredelik sal wegstap (sonder om te dink aan die gevolge).

Fases blyk'n punt van kontak te wees tussen die bestaande grammatika van 'n taal en elemente wat nog nie ten volle in die taal geïntegreer is nie (Biberauer, 2017a). In die geval van afwaartse grammatikalisering, waar spreker-hoorder-geöriënteerde elemente deel word van die klousale struktuur, het hierdie elemente nie Formele eienskappe ([F]s) nie. Oorweeg byvoorbeeld die geval van *nie*₂ hieronder.

Roberge (2000) argumenteer dat die Afrikaanse *nie*₂ vroeër gedien het as 'n *tag*-element wat die negatiewe waarde van die stelling beklemtoon het en dus 'n diskoersfunksie vervul het. In terme van die SAP-struktuur sou die *nie*₂ as *tag*-element in ResP voorgekom het, aangesien

⁴ Daar sal in hoofstuk vier aandag geskenk word aan die aard van die nie-negatiewe *en* in Wes-Vlaams.

tags 'n beroep doen op die aangesprokene om te reageer op 'n stelling of vraag. Hierdie rol kan steeds gesien word in Nederlands (7a) en in die Afrikaanse *tag*-element *nè* (7b):

(7) (a) *Het kan niet waar zijn, nee!*

Dit kan nie waar wees nie

“Dit kan nie waar wees nie, nee!”

(Roberge 2000)

(b) *Jy moet nie laat wees nie, nè?*

(Biberauer, 2017a: 6)

Spreker-hoorder-geöriënteerde elemente se gebrek aan Formele eienskappe lei daartoe dat hulle akategories is en nie deur ander elemente geselekteer kan word of self ander elemente kan selekteer nie. Hulle is dus onsigbaar vir die komputasiesisteem en kan net die afleiding binnekom wanneer al die ander elemente binne hul leksikale skikking (“lexical array”) reeds met die bestaande struktuur saamgevoeg is. Aangesien leksikale skikkings binne faseverband plaasvind, en 'n fase eers ten volle afgehandel moet word voordat bewerkings binne die volgende fase kan plaasvind (Citko, 2014: 28), sal die spreker-hoorder-geöriënteerde elemente noodgedwonge op fasegrense voorkom.

*Nie*₂ as die hoof van 'n negatiewe PolP is akategories, aangesien dit met 'n verskeidenheid elemente kan verbind (Biberauer, 2017b: 86), en kom gevolglik in die konteks van 'n neutrale negatiewe sin op die grens van die CP-fase voor (sien Oosthuizen 1998; Biberauer 2008a). *Nie*₂ is wel nie beperk tot die CP-fase nie en kan op allerlei fasegrense voorkom in die geval van byvoorbeeld konstituent-negativering. Sien byvoorbeeld (8) waar *nie*₂ op die grens van die PP-fase voorkom:

(8) *Ek is nie₁ vir 'n oomblik nie₂ spyt.*

(Biberauer, 2008a: 133)

Leenwoorde kom ook op fasegrense voor, veral in gevalle waar hulle 'n spreker-hoorder-geöriënteerde funksie vervul (Biberauer, 2017a). Moedertaalsprekers van Afrikaans maak byvoorbeeld gebruik van die Engelse “yes” in geskrewe digitale kommunikasie waar dit moeilik is om stemtoon en sprekerhouding oor te dra (sien die dialoog in (9)). “Yes” klink meer informeel en positief (op grond van my eie intuïsie, asook dié van twee ander moedertaalsprekers).

(9) A: *Is ons nog aan vir lunch vandag?*

B: *Yes, dis nog reg!*

Die “yes” soos wat dit gebruik word deur Afrikaanse sprekers vorm dus deel van GroundP, aangesien dit die spreker se gemoedelike houding oordra. Dit is dus struktureel selfs hoër as die CP-grens PolP wat die Afrikaanse “ja” huisves (sien ook Biberauer, van Heukelum & Duke 2017; Holmberg 2016 vir besprekings oor die sintaksis van “ja” en “nee”).

’n Laaste punt van belang is dat die voorkoms van veelvuldige SAP-elemente binne een uiting, maar op verskillende fases, die spreker-hoorder-geöriënteerdheid verhoog. Hierdie stelling word ondersteun deur ’n voorbeeld uit Duits:

(10) *Das Buch habe ich doch schon gelesen, gell?*

Die boek het ek MP reeds gelees reg

“Ek het reeds daardie boek gelees, nè?” (Linda Broders, p.c.)

In hierdie geval is “doch” op die *vP*-fase-grens, terwyl “gell” op die grens van die CP is. Alhoewel die modale partikel “doch” weggelaat sou kon word, klink *tag*-vrae beter en meer volledig wanneer daar ook ’n modale partikel is (Linda Broders, p.c.).

2.5 Samevatting

Die doel van hierdie hoofstuk was om uiteen te sit hoe diskoerselemente met die sogenaamde tradisionele sintaksis versoen kan word. Fasestruktuur, die rol van fases en fasehoofde, asook die verskillende fases wat binne ’n sintaktiese struktuur aangetref kan word, is in afdeling 2.2 bespreek. In afdeling 2.3 is die struktuur van die SAP uiteengesit, asook die rol wat elk van die sub-afdeling van die SAP speel. Afdeling 2.4 het gefokus op die wisselwerking tussen die SAP en fases. Daar is bevind dat die SAP op ’n verskeidenheid fasegrense kan voorkom, wat die idee ondersteun dat sintaktiese struktuur as’t ware bestaan uit kleiner strukture wat dieselfde patroon herhaal.

’n Vergelyking tussen ekspletiewe negativering en spreker-geöriënteerde elemente sal getref word in hoofstuk vyf, ten einde vas te stel watter eienskappe deur hierdie twee tipes elemente gedeel word, aangesien ekspletiewe negativering, soortgelyk aan spreker-geöriënteerde elemente, struktureel hoog voorkom (Biberauer & Potgieter, 2017: 27).

Hoofstuk 3: Negativering in Afrikaans

3.1 Inleiding

Die doel van die hoofstuk is om 'n oorsig te gee van die feite rondom negativering in Afrikaans waar die sintaktiese negativering wel 'n semantiese negativering tot gevolg het. Die feite wat hier uiteengesit word, sal dien as 'n grondslag vir die bespreking van EN in hoofstuk vyf.

Eerstens sal die bespreking sentreer om die NC-aard van Afrikaans en die tipiese posisie van die twee negativeringselemente. Daarna sal daar gekyk word na die gevalle waar negativering in Afrikaans afwyk van wat verwag word vir NC-tale. Volgende sal die aard van die twee Afrikaanse negativerders, naamlik *nie*₁ en *nie*₂, asook die verskil tussen die twee, bespreek word. Op grond van die deskriptiewe bespreking van die twee negativerders sal die formele aard van die negativerders, asook hul onderskeie strukturele posisies uiteengesit word.

3.2 Die NC-aard van Afrikaans

Afrikaans is 'n NC-taal, wat beteken dat negativering geskied deur beide 'n negativerder en 'n konkordmerker. Die negativerder kan óf die sinsmediale *nie*₁ wees óf 'n negatiewe woord (bv. *niemand*, *niks*, *nêrens*).⁵ In 'n hoofsin kom die negativerder na die finiete werkwoord voor, terwyl dit in bysinne of infinitiefsinne die werkwoord voorafgaan. Die konkordmerker is altyd *nie*₂ en terwyl dit tipies in die sinsfinale posisie is, kan elemente wel na *nie*₂ voorkom (sien byvoorbeeld Oosthuizen 1998; Biberauer 2015a; Potgieter 2017). In (1a) vind negativering plaas deur die gebruik van *nie*₁ en in (1b) deur die gebruik van 'n negatiewe woord.

- (1) (a) *Sy drink nie*₁ *die koffie nie*₂.
(b) *Sy drink nooit die koffie nie*₂.

Terwyl die sinne in (1) albei twee negatiewe elemente het, word slegs een negatiewe betekenis deur elke sin oorgedra. Elke negativerder dra dus nie onafhanklik 'n addisionele semanties-negatiewe betekenis by nie.

In hierdie opsigte is Afrikaanse negativering uniek in vergelyking met ander Wes-Germaanse tale, soos byvoorbeeld Engels, Duits en Nederlands, wat gebruik maak van dubbele negativering ("double negation", DN) waar slegs een negatiewe element benodig word vir 'n

⁵ Sien Huddleston (2010) vir 'n bespreking van negatiewe onbepaalde items ("negative indefinites") in Afrikaans.

negatiewe betekenis. In (2a) en (2b) word die teenhangers van (1a) vir onderskeidelik Engels en Duits gegee:

- (2) (a) *She isn't drinking the coffee.*
 (b) *Sie trinkt den Kaffee nicht.*
 Sy drink die koffie nie
 “Sy drink nie die koffie nie.”

DN behels verder dat elke nuwe negatiewe element 'n addisionele negatiewe betekenis bevat.

(3) toon hoe die teenwoordigheid van twee negatiewe elemente in Nederlands in werklikheid mekaar uitkanselleer en 'n positiewe interpretasie voortbring:

- (3) *Jan belt niet niemand.*
 Jan bel nie niemand

“Jan bel iemand.”

(Biberauer & Zeijlstra, 2012a: 346)

In teenstelling hiermee lei die voorkoms van die twee skynbaar-negatiewe elemente in (1a) en (1b) tot slegs een negatiewe betekenis.

Wanneer 'n kombinasie van meer as een negatief onbepaalde item in (standaard)afrikaans voorkom, word die sin as DN geïnterpreteer (Huddleston, 2010: 20). Die sin kan egter ook in omgangsafrikaans 'n NC-interpretasie ontvang.

- (4) *Ek het nooit niks gekry nie₂.* (Huddleston, 2010: 20)

Die DN-interpretasie van (4) is “Ek het altyd iets gekry” terwyl die NC-interpretasie “Ek het nooit iets gekry nie” is. Die leser word verwys na o.a. Biberauer en Zeijlstra (2012a) se bespreking van hoe die twee variëteite van Afrikaans verskillende interpretasies voortbring.

3.3 Die skynbaar-afwykende gedrag van Afrikaanse negativering

Negativering in Afrikaans kom in bepaalde gevalle voor asof dit die reëls van NC verontagsaam: (i) *Nie₁* kom soms voor sonder 'n gepaardgaande *nie₂*⁶; en (ii) *nie₂* kom soms voor sonder *nie₁*.

Terwyl NC-tale gekenmerk word deur die twee negatiewe elemente wat met een negatiewe betekenis geassosieer word, is daar wel gevalle in Afrikaans waar slegs een negatiewe

⁶ In bepaalde kontekste word *nie₂* weggelaat (i) vir ekstra-linguistiese redes, byvoorbeeld in koerantopskrifte met beperkte spasie (Huddleston 2010) of (ii) in omgangsvariëteite van Afrikaans (Oosthuizen 1998). Die bespreking wat volg, fokus op die gevalle waar *nie₂* weens formele redes weggelaat moet word.

genoegsaam is om die semanties-negatiewe betekenis oor te dra (Biberauer 2008a). Sien (5) ter illustrasie:

(5) (a) *Ek weet nie₁ (*nie₂).*⁷ (Biberauer, 2008a: 104)

(b) *Hy verstaan dit nog nie₁ (*nie₂).* (ibid)

Die skynbare afwesigheid van *nie₂* word toegeskryf aan haplologie (weglating/skrapping). Biberauer (2008a) bou op Den Besten (1986) se deleisie-filter en stel die volgende haplologie-meganisme voor:

Nie₂ is subject to PF deletion whenever it is sent to Spellout in a position where it will (a) end up (following copy deletion) being the element which is spelled out immediately adjacent to a “nie” and (b) be part of the same prosodic phrase (φ) as a “nie”.

i.e. [φ... nie nie₂] → nie ~~nie₂~~

Dus, alhoewel (5a) en (5b) op die oppervlak blyk om slegs een negatiewerder te hê, is albei negatiewerders as’t ware steeds teenwoordig in die onderliggende struktuur. (5a’) en (5b’) verteenwoordig die onderliggende struktuur van (5a) en (5b):

(5) (a’) *Ek weet nie₁ ~~nie₂~~.*⁸

(b’) *Hy verstaan dit nog nie₁ ~~nie₂~~.*

Nie₂ word dus in gevalle soos (5) geskrap, aangesien dit langs *nie₁* voorkom en in dieselfde prosodiese domein is.

’n Tweede geval waar Afrikaans skynbaar teen die stipulasies van NC optree, is waar *nie₂* in sinne voorkom sonder die teenwoordigheid van *nie₁* of ’n negatiewe woord (Oosthuizen, 1998: 78). Beskou (6a) en (6b) uit Oosthuizen (1998: 79) ter illustrasie:

(6) (a) *Ek kan tog onmoontlik alleen die werk doen nie₂.*

(b) *Jy hoef my nouliks daarvan te oortuig nie₂.*

Terwyl die sinne nie ’n negatiewerder as sulks het nie, bevat hulle wel woorde wat inherent ’n negatiewe betekenis het (Oosthuizen, 1998: 90, voetnota 15). “Onmoontlik” word

⁷ In hierdie voorbeeld sal *nie₂* wel toelaatbaar wees, mits die sin ’n DN-interpretasie kry (Biberauer, 2008a: 104). In “Ek weet NIE₁ nie₂” (met *nie₁* wat klem ontvang) sal die twee *nie*-elemente uitkanselleer en geïnterpreteer word as “Ek weet wel”.

⁸ Deurgehaalde teks dui aan dat die bepaalde element(e) nie uitgespel word in die fonologiese komponent nie (sien Corver & Nunes 2013 se inleiding vir meer inligting oor Uitspel (“Spell-out”) en die fonologiese komponent.)

byvoorbeeld geïnterpreteer as “nie moontlik nie” en “nouliks” as “nie baie nie”. In hierdie gevalle word *nie*₂ nie geaktiveer (“licensed”) deur die teenwoordigheid van ’n negatiewe woord nie, maar deur die inherent-negatiewe woord. Hierdie stelling word ondersteun wanneer daar gekyk word na sinne waar ’n positiewe vergelyking getref word (Biberauer, 2009: 101). In sodanige sinne word *nie*₂ nie toegelaat nie:

(7) *Hy is langer as ek (*nie*₂*).* (Biberauer, 2009: 102)

Dit wil voorkom of sinne soos (6a) en (6b) voorbeelde van EN kan wees, aangesien die sintaktiese negativering nie ’n semantiese negativering voortbring nie. Hierdie onderwerp sal in hoofstuk vyf aangespreek word.

3.4 Die twee Afrikaanse negatieweers: *nie*₁ en *nie*₂

Terwyl die negatieweerder *nie*₁ en die konkordement *nie*₂ op die oppervlak identies voorkom, verskil hul aard en funksies (Biberauer, 2009: 94; kontra Molnárfi 2004).⁹ *Nie*₁ is verantwoordelik vir die negatiewe interpretasie van die sin. Indien *nie*₁ weggelaat word, is die sin ongrammatikaal:

(8) **Hy kom in nie*₂*.*

*Nie*₂ dien as konkordement en kan weggelaat word sonder om die grammatikaliteit van die sin te beïnvloed (Biberauer, 2015a: 134):

(9) *Hy kom nie*₁ *in.*

*Nie*₁ kan versterk word deur ’n bywoord, terwyl dit nie toelaatbaar is vir *nie*₂ nie:

(10) (a) *Jy let glad / hoegenaamd / absoluut / geheel en al nie*₁ *op nie*₂.

(b) **Jy let nie*₁ *op glad / hoegenaamd / absoluut / geheel en al nie*₂.

’n Verdere verskil tussen *nie*₁ en *nie*₂ is dat *nie*₁ vervang kan word deur ’n sterker negatieweerder, terwyl *nie*₂ te alle tye die woord “nie” moet wees:

(11) (a) *Ons is geensins beïndruk nie*₂.

(b) **Ons is nie*₁ *beïndruk geensins.*

*Nie*₁ kan beklemtoon word, terwyl *nie*₂ nooit die primêre klem kan ontvang nie:

(12) (a) *Ek weet NIE*₁ *wat hy doen nie*₂.

⁹ Afdeling 3.4 se bespreking is gegrond op Biberauer (2009). Alle voorbeelde is uit die betrokke teks, tensy anders vermeld.

(b) **Ek weet nie₁ wat hy doen NIE₂*.¹⁰

Nie₂ word dikwels as 'n omvangsmerker beskou, aangesien dit aandui tot waar die negatiewe waarde strek (sien byvoorbeeld Molnárfi 2004). Tog is dit nie altyd die geval dat *nie₂* die omvang van negativering aandui nie. Vergelyk (13a) en (13b):

(13) (a) *Hy sê nie₁ dat hy kom nie₂*. (Biberauer, 2007: 16)

(b) *Hy sê dat hy nie₁ kom nie₂*. (ibid)

In beide (13a) en (13b) is *nie₂* in die finale posisie en is dit die posisie van *nie₁* wat die interpretasie van die sin bepaal (Biberauer, 2007: 16; sien ook Biberauer 2008a: 105). In (13a) word die hele bysin genegativeer (\neg *sê dat hy kom*). In (13b) is die negativeringsomvang kleiner en is dit slegs die werkwoord wat genegativeer word (\neg *hy kom*).

3.5 Die strukturele en formele aard van die twee negativeders

Die funksionele verskille tussen *nie₁* en *nie₂* word ook weerspieël op strukturele vlak. *Nie₁* as die ware negativeder kom in die vP-domein voor. Hierdie posisie stem ooreen met die “struktureel-lae” negativering wat vir ander Germaanse tale opgeteken is (Biberauer, 2009: 125).

Terwyl *nie₁* voorheen as die hoof van 'n NegP (negativeringsfrase, “negation phrase”) beskou is (Oosthuizen 1998; Molnárfi 2004; Bell 2004), stel Biberauer (2008a) voor dat *nie₁* 'n gewone bywoord is en by die vP-domein aangeheg word as die hoof van 'n AdvP (bywoordfrase, “adverb phrase”). *Nie₁* kan op verskillende posisies op die vP-domein aangeheg word, mits dit hoër is as die interne argumente, d.i. die VP-domein (Biberauer, 2008a: 112).¹¹

PolP kom op die periferie van CP voor met *nie₂* wat realiseer indien die [u-Pol]-eienskap van die PolP gewaardeer word na neg-Pol.¹² As sinsnegativeder kom *nie₁* die afleiding binne

¹⁰ Die beklemtoning van *nie₂* sal toelaatbaar wees wanneer dit metalinguisties gebruik word, byvoorbeeld wanneer 'n spreker vir 'n ander spreker wil aandui dat hulle die finale *nie* uitgelaat het (sien Biberauer 2008a).

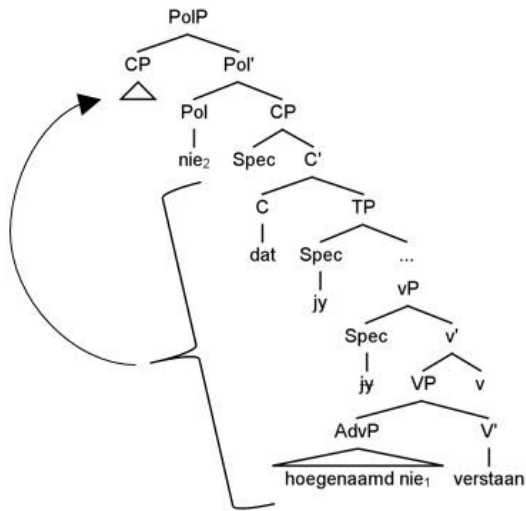
¹¹ Afrikaanse bywoorde het steeds bywoordsones (cf Cinque 1999), maar kom nie in vaste spesifiseerderposisies voor nie (Biberauer, 2007: 40).

¹² Die aard van positiewe polariteitsitems in Afrikaans het nog weinig aandag ontvang (Johan Oosthuizen, p.c.). Positiewe bywoorde in Afrikaans sluit in *wel*, *eerder* en *liever*, soortgelyk aan die wyse waarop *nie₁* 'n negatiewe bywoord is. Die polariteitswaarde van die positiewe bywoorde kom na vore tydens die koördineringsstoets, waar 'n negatiewe polariteitsfrase met 'n positiewe een gekoördineer kan word:

(i) [*nie₁ op die bed nie₂*] maar [*eerder op die vloer*]

Die distribusie van positiewe bywoorde, asook die realisering al dan nie van 'n sodanige positiewe hoof van PolP (in teenstelling met *nie₂* as die negatiewe hoof) word as 'n onderwerp vir verdere studie gelaat.

met 'n [neg-Pol]-eienskap, wat uiteindelik die [u-Pol]-eienskap van PolP kan waardeer na [neg-Pol]. Die PolP bevat 'n EPP-eienskap (Biberauer, 2007: 10), wat vereis dat die doel (“goal”) na [spec, Pol] beweeg wanneer *nie₁* die [u-Pol]-eienskap van PolP waardeer. In Afrikaans skuif die CP wat die *nie₁*-element bevat, as geheel na [spec, Pol] (Biberauer, 2007: 10) deur middel van oprol (“roll-up”). Oprol word in Figuur 1 geïllustreer:

Figuur 1: Oprol in Afrikaanse negativering (Biberauer 2008a)

Soos in afdeling 3.2 genoem, kan daar wel elemente ná *nie₂* voorkom (Oosthuizen 1998; Biberauer 2015a; Potgieter 2017):

- (14) (a) *Sy het niks gesê nie₂ op die vergadering.* (Post-*nie₂* PP)

(Oosthuizen, 1998: 88)

- (b) *dat hy nie₁ die toets deurgekom het nie₂ gister.* (Post-*nie₂* bywoord)

(Potgieter, 2017)

Tydens konstituent-negativering word *nie₂* direk na die konstituent geplaas, wat daartoe lei dat 'n gedeelte van die sin na *nie₂* voorkom (sien (15)). In gesproke Afrikaans kan *nie₂* na 'n negatiewe woord voorkom vir beklemtoning (sien (16)).

- (15) *Moeder Natuur het vir nie₁ minder nie₂ as drie beskermende lae gesorg.*

(Donaldson, 1993: 410)

- (16) *Hulle is nooit nie₂ tevrede nie₂.*

(Biberauer, 2015a: 137)

In hierdie gevalle sal dit nie voldoende wees vir die CP om deur middel van oprol na [spec, Pol] te beweeg nie, aangesien die elemente wat na *nie₂* voorkom ná oprol in 'n struktureel-

hoër posisie as *nie₂* sal wees. Ten einde hierdie probleem te oorkom, stel Biberauer (2007) voor dat PolP ook laer af in die struktuur kan voorkom en 'n skulp vorm rondom nie-klousale frases. In hierdie gevalle sal PolP 'n skulp vorm rondom die AP (adjektieffrase, “adjective phrase”) in (15) en die DP (determineerderfrase, “determiner phrase”) in (16).

3.6 Samevatting

In die bostaande bespreking is 'n uiteensetting gegee van die wyse waarop negativering tipies in Afrikaans plaasvind. Afrikaanse NC-negativering is vergelyk met DN-negativering om die verskille aan te toon en dus ook hoe Afrikaans uniek is in hierdie opsig in 'n Wes-Germaanse konteks. Daar is bevind dat die voorkoms van meervoudige negatief onbepaalde items in Afrikaans óf 'n DN-interpretasie óf 'n NC-interpretasie kan hê, afhangende van die variëteit van Afrikaans wat gebruik word.

Volgende is aandag geskenk aan twee gevalle waar Afrikaans skynbaar “te min” negativeerders het: in hierdie gevalle ontbreek *nie₁* of *nie₂*. Die afwesigheid van *nie₂* word toegeskryf aan 'n haplologie-meganisme, waar *nie₂* in PF geskrap word. Die voorkoms van *nie₂* sonder *nie₁* word verklaar deur inherent-negatiewe woorde wat *nie₂* aktiveer.

Die verskille tussen die twee negativeerders is uiteengesit ten einde te toon dat hulle in wese twee verskillende funksies verrig. Terwyl *nie₁* funksioneer as die ware negativeerder, dien *nie₂* as 'n konkordmerker, soos wat ook opgeteken is vir ander NC-tale.

Op grond van die funksionele verskille tussen *nie₁* en *nie₂* is hul strukturele verskille bespreek. *Nie₁* kom in die *vP*-domein voor, soortgelyk aan wat in ander Wes-Germaanse tale die geval is. *Nie₂* word gerealiseer as die negatiewe hoof van PolP deur *nie₁* of 'n negatiewe woord wat die [u-Pol]-eienskap van PolP waardeer.

Hoofstuk 4: Literatuuroorsig

4.1 Inleiding

Wanneer EN bespreek word, is daar bepaalde eienskappe wat blyk om in die meeste tale wat EN toelaat, voor te kom. Die doel sal dus ten eerste wees om die basiese eienskappe van EN vas te stel. Na afloop van die algemene bespreking sal daar spesifiek gekyk word na hoe EN voorkom in ander Wes-Germaanse tale: Duits, Wes-Vlaams en Oud-Engels. In hoofstuk vyf sal daar gekyk word na hoe EN in Afrikaans ooreenstem met en verskil van EN in die ander Wes-Germaanse tale.

4.2 Algemene bespreking van EN

EN verwys na die verskynsel waar die negatiewerder nie 'n semanties-negatiewe betekenis voortbring nie. Beskou (1):

(1) *Che cosa non ha fatto Gianni!* (Italiaans)

Watter ding nie het gedoen Gianni

“Wat het Gianni alles gedoen!” (Delfitto & Fiorin, 2014: 284)

Terwyl die teenwoordigheid van 'n negatiewerder logies impliseer dat die sin negatief is, is dit wel nie die geval in hierdie tipe sinne nie. Negatiewe uitroepe (“negative exclamatives”, NE’s) soos (1) verteenwoordig 'n spesifieke soort EN.

Die negatiewerder in EN-konstruksies verander nie die polariteit van 'n stelling nie en is nie teenstrydig met die positiewe teenhanger van so 'n stelling nie. Vergelyk (1) met (2):

(2) *Che cosa ha fatto Gianni!*

Watter ding has gedoen Gianni

“Wat het Gianni gedoen!” (Delfitto & Fiorin, 2014: 284)

Positiewe en negatiewe *wh*-uitroepe verskil wel in hul kwantifisering: in (1) is die spreker verbaas oor al die dinge wat Gianni gedoen het, terwyl die spreker in (2) verbaas is oor 'n spesifieke ding wat Gianni gedoen het (Delfitto & Fiorin, 2014: 285). Daar is dus 'n verskil in terme van spesifisiteit.

Behalwe vir NE’s word EN in 'n verskeidenheid ander omgewings ook geaktiveer, soos wat hieronder geïllustreer word:

(3) Teenstellende (“adversative”) predikate

Em temo que (no) plogui. (Katalaans)

Ek vrees dat nie reën hy

“Ek is bang dit gaan reën.” (Espinal, 2000: 61)

(4) Voorwaardelike sinne

Avant qu’ elle ne sorte, elle doit prendre son

Voor dat sy nie uitgaan sy moet neem haar

repas. (Frans)

maaltyd

“Voordat sy uitgaan, moet sy eet.” (Makri, 2013: 16)

(5) Negatiewe impliseringsitems (“negative entailment items”)

*Hy is weinig meer as ’n beginner nie.*¹³ (Oosthuizen, 1998: 79)

(6) Vergelykendes

He is richer nor you’ll ever be. (Yoon, 2011b: 2013)

Makri (2015: 428) onderskei vier tipes predikate wat EN aktiveer: (i) emotiewe opinies (bv. “vrees” en “hoop”; sien (7)), (ii) twyfelagtige opinies (bv. “twyfel” en “vermoed”, sien (8)), (iii) vraende predikate (bv. “wonder” en “vra”, sien (9)), en (iv) negatiewe predikate (bv. “verhoed” en “weier”, sien (10)). Volgens Yoon (2012, in Makri 2015: 429), kan EN nie voorkom in predikate met ’n assertiewe, kennisdraende, feitlike of semi-feitlike predikaat nie.

(7) *Je crains qu’ il ne vienne.* (Frans)

Ek vrees dat hy nie kom

“Ek vrees dat hy dalk sal kom.” (Makri, 2015: 431)

(8) *an tis apistoie: me: genesthai ton stolon tosouton*

as iemand ongeloof nie is die vloot so groot

hoson hoi poie:tai eire:kasi (Klassieke Grieks)

so groot die digters sê

“As iemand in ongeloof was dat die vloot so groot was as wat die digters gesê het.”

¹³ Soos genoem in hoofstuk drie, sal die EN-status van sinne met inherent-negatiewe woorde (bv. *onmoontlik*, *nouliks*, *weining*, *verniet*, ens) in hoofstuk vyf aangespreek word.

(Makri, 2013: 34)

- (9) *Rotisa mipos hriazosum tipota.* (Moderne Grieks)

gevra sodat.nie.dit benodig enigiets

“Ek het gevra of jy enigiets nodig gehad het.” (Makri, 2015: 438)

- (10) *e: 'ksomei to me: eidenai?* (Klassieke Grieks)

of afsweer die nie weet

“Sal jy alle kennis daarvan afsweer?” (Makri, 2013: 36)

Abels (2005: 62-63) voer aan dat die negatiewer in bysinne wat volg op 'n teenstellende predikaat (byvoorbeeld *twyfel*, *vrees* of *weier*) nie die bysin self negatiewer nie. Die negatiewer kanselleer eerder die positiewe evaluering wat veronderstel word deur die gebruik van die evaluerende modus. Die evaluerende modus word in Russies geaktiveer deur komplementeerders soos *kak by* (“hoe”) en *čtoby* (“dat”). Beskou (11):

- (11) *Ja bojus', kak by / čtoby Petr ne narušil eksperimenta.*

Ek vrees hoe MOD dat Petr nie ruïneer eksperiment

“Ek vrees Petr mag dalk die eksperiment ruïneer.” (Abels, 2005: 62)

Evaluerende modus druk die spreker se evaluering van die toestand uit. Cinque (1999: 84) parafraseer die evaluerende modus as “it is a good/perfectly wonderful/bad thing that *p*” (met *p* wat verwys na die proposisie in die bysin). Die verwagting is dus dat die bysin wat volg op 'n evaluerende modus-komplementeerder as positief beskou sal word. Die funksie van die negatiewer in die bysin is dus om die positiewe evaluering van die proposisie te negatiewer.

Evaluerende modus is in die tweede hoogste posisie in Cinque (1999) se hiërargie, net onder *speech act*:

- (12) Mood_{Speech Act} Mood_{Evaluative} Mood_{Evidential} Mod_{Epistemic} T(Past)T(Future)
Mood_{Irrealis} Mod_{Necessity} Mod_{Possibility} Asp_{Habitual} Asp_{Repetitive(I)}
Asp_{Frequentative(I)} Asp_{Celerative(I)} Mod_{Volitional} Mod_{Obligation} Mod_{Ability/Permission}
Asp_{Celerative(I)} T(Anterior) Asp_{Terminative} Asp_{Continuative} Asp_{Perfect(?)}
Asp_{Retrospective} Asp_{Proximate} Asp_{Durative} Asp_{Generic/progressive} Asp_{Prospective}
Asp_{SgCompletive(I)} Asp_{PlCompletive} Voice Asp_{Celerative(II)} Asp_{SgCompletive(II)}
Asp_{Repetitive(II)} Asp_{Frequentative(II)} Asp_{SgCompletive(II)}

Die negatiewe element wat die positiewe evaluering moet negatiewe, sal moet beweeg tot 'n posisie bo evaluerende modus ten einde dit in sy bestek te neem of ten minste tot op dieselfde vlak as die evaluerende modus sodat *agree* kan plaasvind. Volgens Cinque (1999) is daar geen negativering wat sy ontstaan het in 'n posisie struktureel so hoog soos die evaluerende modus nie (sien ook Han (2001) se argumentasie vir waarom dit die geval is). Wanneer die EN-verwante negativeringselement dus verskuif tot bo die evaluerende modus-element, beweeg dit na 'n posisie wat hoër is as wat die geval is vir gewone negativering.

Hierdie tipiese gevalle van EN (d.i. waar EN deur 'n spesifieke woord geaktiveer word) staan in teenstelling met EN in *wh*-uitroepe, aangesien daar in lg. skynbaar geen leksikale item geïdentifiseer kan word wat EN aktiveer nie, soos wat in o.a. (1) en (13) hieronder gesien kan word.

- (13) *Quin desastre no heu fet!* (Katalaans)
 watter ramp nie het.jy gemaak
 “Wat 'n gemors het jy van alles gemaak!” (Espinal, 2000: 50)

Behalwe vir *wh*-uitroepe kan EN ook voorkom in NE's sonder 'n *wh*-woord:

- (14) *¡(No) se lo habré dicho veces esto!* (Spaans)
 Nie hom dit het.ek gesê kere dit
 “Ek moes dit al hoeveel keer vir hom gesê het!” (Espinal, 2000: 48)

Terwyl negatiewe polariteitsitems (“negative polarity items”, NPI's) geaktiveer word in negatiewe sinne, met die negatiewerder wat verpligtend is (bv. (15)), lei hulle tot ongrammatikaliteit wanneer hulle in 'n NE voorkom, soos wat in (16) gedemonstreer word. Dit kan verduidelik word deur die feit dat NPI's vooroordeel veronderstel teenoor 'n negatiewe antwoord. Soos wat in (1) en (2) gesien kan word, lei NE's steeds tot 'n positiewe betekenis. Gevolglik kontrasteer die eienskap van NPI's (nl. vooroordeel tot 'n negatiewe betekenis) met dié van NE's (nl. om 'n positiewe betekenis voort te bring).

- (15) *Il presidente *(non) ha alzato un dito per Gianni.* (Italiaans)
 Die president nie het gelig 'n vinger vir Gianni
 “Die president het nie 'n vinger verroer om vir Gianni te help nie”.

(Delfitto & Fiorin, 2014: 291)

(16) **Chi ha alzato un dito per Gianni!*

wie het gelig 'n vinger vir Gianni (Delfitto & Fiorin, 2014: 292)

Verder blok NE's nie positiewe polariteitsitems ("positive polarity items", PPIs) nie, aangesien NE's self 'n positiewe polariteit het. In Italiaanse NE's, byvoorbeeld, kan die frase *e pure* ("en ook") aan die einde bygevoeg word, terwyl *e neppure* ("en nie eers") nie toegelaat word nie.¹⁴ Die NE in (17) kan voortgesit word met die positiewe *e pure*, maar nie met die negatiewe *e neppure* nie:

(17) *Che cosa non ha fatto Gianni!*

watter ding nie het gedoen Gianni

"Wat Gianni nie gedoen het nie!"

(a) *e pure Pietro!*

en ook Pietro

"en Pietro ook!"

(b) **e neppure Pietro!*

en nie.ook Pietro (Delfitto & Fiorin, 2014: 292)

Die negatiewe EN wat met EN geassosieer word, word struktureel hoër aangetref as wat verwag sou word vir negatiewe EN (Abels, 2005: 11). Verder is EN se bestek bo Tyd ("Tense"), aangesien EN net in tyddraende sinne kan voorkom (Makri, 2015: 433-4).

Volgens Espinal (2000: 59) word 'n EN-interpretasie verkry indien die negatiewe element as 'n polariteitsitem geïnterpreteer word. Polariteitsitems is sensitief vir waarheidsgetrouheid ("veridicality") en dus sal die negatiewe EN in 'n EN-konstruksie slegs geaktiveer kan word indien dit onder die bestek van 'n nie-waarheidsgetroue element is.

4.3 EN in die Wes-Germaanse tale

4.3.1 Duits

Roguska (2007) bespreek die interaksie tussen negatiewe elemente en NE's. Die verskil tussen die ware negatiewe EN *nicht* ("nie") en die *nicht* wat in NE's voorkom, word bespreek op grond van een spesifieke konstruksie – *nicht alles* ("nie alles").

¹⁴ Hierdie waarneming is soortgelyk aan dié wat deur Roguska (2007) gemaak word rakende Klima (1964) se "nie eers"-toets vir sinsnegativering (sien afdeling 4.3).

Nicht alles as 'n eenheid aktiveer nie NPI's nie, in teenstelling met gevalle waar die ware negatieweerder *nicht* onder die bestek van *alles* val. In (18a) kan die NPI *die geringste Ahnung* ("die geringste idee") saam met die negatieweerder *nicht* voorkom, terwyl dit nie moontlik is in (18b) nie.

- (18) (a) *Wovon du alles nicht die geringste Ahnung*
 Waarvan jy alles nie die geringste idee
hast!
 het
 "Die dinge waarvan jy nie die geringste benul het nie!" (Roguska, 2007: 164)
- (b) **Wovon du nicht alles die geringste Ahnung*
 Waarvan jy nie alles die geringste idee
hast!
 het (ibid)

'n Verdere argument dat die *nicht* in *nicht alles* nie 'n ware negatieweerder is nie, is dat sinne met hierdie frase nie Klima (1964) se toets vir sinsnegativering slaag nie. 'n Sin met 'n ware negatieweerder sal die byvoeging van *nicht mal* ("nie eers ... nie") toelaat, soos wat getoon word in (19a). (19b) met *nicht alles* laat die byvoeging van *nicht mal* egter nie toe nie.

- (19) (a) *Was du alles nicht sagst, nicht mal "danke"!*
 Wat jy alles nie sê nie eers dankie
 "Die dinge wat jy nie sê nie, nie eers 'dankie' nie!" (ibid)
- (b) **Was du nicht alles sagst, nicht mal "danke"!*
 Wat jy nie alles sê nie eers dankie
 (Roguska, 2007: 165)

Die *nicht alles*-konstruksie slaag nie eers Klima (1964) se toets wanneer daar elemente tussen *nicht* en *alles* voorkom nie:

- (c) **Was du nicht während des Vortrags alles gesagt*
 Wat jy nie gedurende van lesing alles gesê
hast, nicht mal ein Wort über deine Analyse!

het nie eers 'n woord oor jou analise (ibid)

Eerder as om as twee aparte elemente te funksioneer, vorm *nicht alles* een konstituent (Rosengren 1992, in Roguska 2007). Hierdie nie-negativerende *nicht* is afhanklik van *alles* en kom tipies saam met *alles* in 'n sin voor (Reiss 1992, in Roguska 2007). Gevolglik is (20a) en (20b) hieronder grammatikaal, terwyl (20c) nie is nie, aangesien daar elemente tussen *nicht* en *alles* voorkom.

- (20) (a) *Was hat er sich nicht alles nehmen lassen!*
 Wat het hy homself nie alles gevat laat
 “Wat hy nie alles laat wegvat het nie!” (ibid)
- (b) *Was nicht alles hat er sich nehmen lassen!*
 Wat nie alles het hy homself gevat laat
 “Wat hy nie alles laat wegvat het nie!” (ibid)
- (c) **Was nicht hat er sich alles nehmen lassen!*
 Wat nie het hy homself alles gevat laat (ibid)

Aangesien *nicht alles* as een eenheid funksioneer, volg dit dat elke item nie individuele klem kan dra nie. Oorweeg die toegelate en nie-toegelate klempatrone van (20a), hier gegee as (21):

- (21) (a) *WAS hat er sich nicht alles nehmen lassen!*
 (b) **Was HAT er sich nicht alles nehmen lassen!*
 (c) *Was hat ER sich nicht alles nehmen lassen!*
 (d) **Was hat er SICH nicht alles nehmen lassen!*
 (e) **Was hat er sich NICHT alles nehmen lassen!*
 (f) *Was hat er sich nicht ALLES nehmen lassen!*
 (g) *Was hat er sich nicht alles NEHMEN lassen!*
 (h) **Was hat er sich nicht alles nehmen LASSEN!*

Die feit dat *nicht* in (21e) en nie individuele klem kan dra nie, dui aan dat die interpretasie wat tipies hierdie element gepaard gaan, nie hier ter sake is nie. *Nicht* dien dus nie om (21) te negativer nie. *Nicht alles* word eerder gebruik om die spreker se verbasing uit te spreek oor

die dinge wat die individu in (20) laat wegvat het. Die *nicht alles*-konstruksie dien dus 'n diskoersverwante rol, aangesien dit nie leksikale of grammatikale inligting oordra nie, maar 'n sprekerperspektief.

4.3.2 Wes-Vlaams (WV)

WV se *en* kan voorkom in nie-negatiewe kontekste. Sien byvoorbeeld (22):

- (22) *Marjo heeft nu meer koeien dan ze vroeger en had.*
 Marjo het nou meer koeie as sy voorheen nie gehad

“Marjo het nou meer koeie as wat sy voorheen gehad het.”

(Barbiers et al. in Breitbarth & Haegeman, 2014: 82)

En word beperk in sy distribusie. *En* kan nie in infinitiefsinne voorkom nie (sien (23)) en kan nie oor klousgrense geaktiveer word nie (sien (24)).

- (23) *Nie ip t=gas (*en) lopen, asseblief!*
 Nie op die.gras (*nie) loop._{INF} asseblief

“Moet asseblief nie op die gras loop nie!” (Breitbarth & Haegeman, 2014: 70)

- (24) *K=(*en) willen da=j gie niemand utnuodigt.*
 Ek (*nie) wil.hê dat jy niemand uitnooi

“Ek wil hê dat jy niemand uitnooi nie.” (ibid: 71)

Negatiewe sinne met *en* sal dieselfde waarheidswaarde hê as dié daarsonder. *En* kan dus weggelaat word sonder dat die grammatikaliteit van die sin beïnvloed word. *En* dra dus nie grammatikaliteit by nie, maar vervul eerder ander spreker-verwante funksies, soos wat later in die afdeling na vore sal kom.

En kan verder voorkom in bevelsinne wat nie van nature 'n waarheidswaarde het nie en dus nie-waarheidsgetrou is:

- (25) *En komt doar niet an!*
 Nie kom daar nie aan

“Moenie daaraan vat nie!” (Breitbarth & Haegeman, 2014: 72)

En vorm ook deel van die voorwaardelike voegwoord *tenwoare* (“tensy”) (Haegeman 1995):

- (26) *tenwoare da ze tus bleve*

dit.nie.is dat sy tuis bly

“Tensy sy by die huis sou bly” (Haegeman, 1995: 160)

Wanneer *en* in ’n negatiewe sin voorkom, toon dit dat die negatiewe sin in die voorgrond geplaas moet word. Beskou (27), waar die spreker verwag het om haar neef Valère te sien.

- (27) *Ge zou lyk peinzen dat da Valère is. But it=en is*
Jy sou graag dink dat dit Valère is Maar dit.nie is
Valère not.
Valère nie

“Mens sou dink dat dit Valère was. Maar dit was nie Valère nie.”

(Breitbarth & Haegeman, 2014: 72)

In die eerste sin van (27) word die positiewe proposisie, naamlik dat die spreker wel vir Valère gesien het, in die voorgrond gestel deur die diskoers. Die gebruik van *en* toon dat die negatiewe proposisie onverwags is en kontrasteer dit met die positiewe proposisie. Die gebruik van *en* in ’n negatiewe sin beklemtoon die negatiewe waarde van die betrokke sin deur dit op die voorgrond te bring en dui dus vir die hoorder aan dat die positiewe proposisie geskrap moet word uit die reeks moontlike interpretasies. *En* dien dus om die polariteit van die sin te beklemtoon. Afhangende van die konteks kan *en* teleurstelling (sien byvoorbeeld (27) bo), verrassing, irritasie, tarding, verskoning, waarskuwing, ens. oordra.

Daar bestaan kontekste waar *en* nie toegelaat word nie, selfs wanneer al die sintaktiese vereistes (nl. ’n finiete sin met ’n negatiewe woord as aktiveerder) nagekom word. Twee sulke kontekste sal vervolgens bespreek word.

Eerstens kan *en* nie voorkom in ’n negatiewe sin waar die negatiewe interpretasie reeds deur die diskoers vooropgestel word nie. Hierdie geval sal geïllustreer word na aanleiding van die interaksie tussen *en* en die Vlaamse partikel (*al*)*weer* (sien (28)). (*Al*)*weer* kan twee funksies hê, naamlik om aan te dui dat ’n aksie herhaal word of om in vrae aan te dui dat die spreker versoek dat bepaalde inligting herhaal word.

- (28) *Waarom en ee=j da nu were nie gedoan?*
Waarom nie het.jy dit nou weer nie gedoen

“Waarom het jy dit nou weer nie gedoen nie?” (Breitbarth & Haegeman, 2014: 73)

In (28) kan *en* voorkom wanneer die bedoeling is om uit te vind waarom die aksie vir 'n tweede keer nie uitgevoer is nie. *En* kan egter nie gebruik word wanneer die vraag geïnterpreteer moet word as 'n versoek om die spreker te herinner aan die rede waarom die aksie nie uitgevoer is nie. Hierdie onverenigbaarheid hou verband met *en* se funksie om aan te dui dat die positiewe proposisie verwag word in die diskoers en dat die negatiewe teenhanger onverwags is. In (28) is die negatiewe proposisie wel toeganklik in die diskoers, aangesien dit reeds voorheen aan die spreker gesê is.

Tweedens is dit onvanpas om *en* te gebruik wanneer 'n negatiewe vraag gebruik word as 'n beleefde versoek. Beskou (29):

(29) (*En*) *Ee=j gie men geen cigaretje?*

Nie het.jy jy my geen sigaret

“Het jy nie vir my 'n sigaret nie?”

(ibid)

(29) kan twee interpretasies hê, naamlik as 'n letterlike vraag “is dit waar dat jy nie 'n sigaret het nie?” of as 'n versoek vir 'n sigaret. In die geval van 'n versoek-interpretasie, kan *en* nie gebruik word nie. *En* vereis dat die positiewe variant van die sin geskrap moet word. In versoeke is die verwagting dat die positiewe variant egter waar is, naamlik dat die aangesprokene wel 'n sigaret sal hê en vir die spreker sal gee. Daarom verhoed hierdie spesifieke funksie van *en* dat dit in versoeke met negatiewe vrae kan voorkom.

Struktureel word *en* geklassifiseer as 'n vP-vlak FocP-hoof (kontra Haegeman 2002), aangesien dit die polariteit van die sin beklemtoon, eerder as om 'n negatiewe waarde by te dra. Vir *en* om die polariteit van die sin aan te toon, moet sy bestek ook oor NegP wees. *En* is dus opwaarts grammatikalisier as 'n diskoerselement. Dit kan gesien word as 'n poging van sprekers om sin te probeer maak van *en* deur aan dit 'n nuwe betekenis en funksie toe te ken.

4.3.3 Oud-Engels

Van der Wurff (1999) bespreek EN soos wat dit voorkom in bysinne wat volg op teenstellende werkwoorde of naamwoorde met 'n betekenis van “vrees”, “verbied”, “belet”, “verhinder”, “voorkom”, “vermy”, “ontken”, “weier”, “twyfel” of 'n ander negatiewe betekenis. In hierdie gevalle aktiveer die negatiewe betekenis van die werkwoord of naamwoord 'n negatiewe element in die bysin. Sien byvoorbeeld (30):

- (30) *God defended her that she ne shold loke behynde*
 God verbied haar dat sy nie sou kyk agter
her.
 haar

“God verbied dat sy agter haar kyk.”

(Van der Wurff, 1999: 295)

In gevalle soos (30) word die negatiewer *ne* dus geaktiveer deur die geïmpliseerde negatiewe betekenis van die werkwoord.

Die werkwoorde wat EN aktiveer, moet reeds inherent negatief wees. Die toevoeging van ’n negatiewe element lei nie daartoe dat die werkwoord EN kan aktiveer nie. Gevolglik sal uitdrukkings soos *not think* of *not expect* nie EN kan aktiveer nie.

Terwyl EN soms in Laat Middel Engels (LME) gevind word, blyk dit om nie verpligtend te wees nie, aangesien daar gevalle is waar daar nie ’n negatiewe element in die bysin is nie, ten spyte van ’n EN-aktiveerder in die hoofsin:

- (31) *and it is no doute to men pat ofte it*
 en daar is geen twyfel aan mense dat gereeld dit
profitip on bope sidis to fleen from oo torn to
 wins.maak aan beide kante om.te vlug van een dorp na
anoper.
 ’n.ander

“En mense twyfel nie dat dit gereeld winsbaar is vir albei kante om van een dorp na ’n ander te vlug nie.”

(Arnold 1869 in Van der Wurff, 1999: 297)

EN kan verder ook voorkom in ’n konteks wat volg op ’n vergelyking wat ongelykheid aandui (sien (32)) of wat volg op bepaalde voegwoorde, spesifiek dié met ’n betekenis van “voordat”, “totdat” en “tensy” (sien (33)).

- (32) *And thanne thilke thing that the blake cloude of*
 En dan dieselfde ding dat die swart wolk van
errour whilom hadd ycovered schal lighte more clerly
 fout voorheen het gedek sal lig meer duidelik

than Phebus hymself ne schyneth.

as Phoebus homself nie skyn

“En dan dieselfde ding wat die swart wolk van oordeel bedek het in die verlede sal duideliker skyn as wat Phoebus self skyn.” (Van der Wurff, 1999: 298)

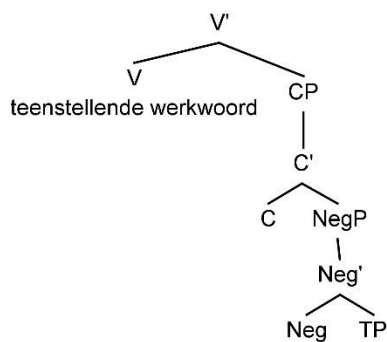
- (33) *ther bihoveth greet corage agains Accidie, lest that it*
 Daar word benodig baie moed teen luiheid tensy dat dit
ne swolwe the soule by the synne of sorwe.
 nie insluk die siel by die sonde van smart

“’n Groot hoeveelheid moed word benodig om luiheid te beveg, sodat dit nie die siel insluk deur die sonde van smart nie.” (Van der Wurff, 1999: 299)

EN kan nie voorkom in infinitiewe komplemente nie, aangesien hulle nie deur *ne* genegativeer word nie - infinitiewe is nie struktureel groot genoeg nie (Theresa Biberauer, p.c.). In die gevalle waar daar ’n infinitiewe komplement met ’n negatiewe element volg op ’n teenstellende predikaat, sal die negatiewe element *not* wees. *Not*, soos alle sinsnegativeerders in die Wes-Germaanse tale, is ’n lae negativeringselement – in teenstelling met EN-negativeerders wat struktureel hoog is (Theresa Biberauer, p.c.). Die infinitiewe komplement sal dus geïnterpreteer word volgens ’n standaard negatiewe betekenis. Daarom sal gevalle soos (34) in Middel Engels nooit as EN geïnterpreteer word nie:

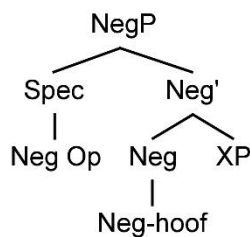
- (34) *He forbade them not to leave.* (Van der Wurff, 1999: 317)

Wat die struktuur van EN betref, argumenteer Espinal (1991, 1992 in Van der Wurff 1999: 311) dat die teenstellende werkwoord ’n CP as komplement neem. Die C-hoof kies weer ’n NegP as komplement, wat bestaan uit ’n negatiewe element as hoof en TP as komplement. Hierdie struktuur word in Figuur 1 geïllustreer:

Figuur 1: Die struktuur van EN (Van der Wurff, 1999: 311)

[Spec, Neg] word gevul deur 'n element wat die waarheidswaarde van die klous aandui – 'n *truth value operator*. NegP het gevolglik die volgende interne struktuur:

Figuur 2: Die interne struktuur van NegP (Van der Wurff, 1999: 313)

EN-strukture het dus slegs een posisie beskikbaar vir 'n negatiewe element, aangesien die spesifiseerderposisie reeds gevul is deur die *truth value operator*. Dit staan in kontras met gevalle van ware negativering, waar [spec, Neg] deur 'n negatiewe element gevul sou wees.

Tydens ware negativering dien *ne* as die hoof van die NegP en is *not* in [spec, Neg]. In EN-strukture kan slegs *ne* geakkommodeer word, aangesien die *truth value operator* in [spec, Neg] is. Gevolglik kan slegs *ne* in EN-konstruksies voorkom.

4.4 Samevatting

Uit die bostaande bespreking blyk dit dat EN spesifieke eienskappe vertoon wat oor taalfamilies, en ook spesifiek in 'n hoeveelheid Wes-Germaanse tale voorkom, insluitende die tipes elemente wat dit aktiveer, die kontekste waarin EN toegelaat word en die invloed wat EN op die interpretasie van 'n sin het.

Alhoewel die presiese strukturele interpretasie van die EN-element verskil tussen die navorsers wat in hierdie hoofstuk bespreek is, is hulle dit eens dat die negatiewe element in EN-konstruksies struktureel hoër is as gewone negativeringselemente, aangesien die EN-elemente 'n diskoersfunksie verrig. Hierdie standpunt sal dien as die aanvangspunt vir die strukturele bespreking van EN in Afrikaans in hoofstuk sewe.

Hoofstuk 5: EN in Afrikaans

5.1 Inleiding

Hierdie hoofstuk bied 'n deskriptiewe oorsig van EN soos wat dit in Afrikaans manifesteer.¹⁵ Die bespreking sal eerstens sentreer rondom die algemene eienskappe van EN in Afrikaans op grond van die eienskappe wat in hoofstuk vier uiteengesit is, asook hoe EN verskil van ware negativering. Volgende word daar gekyk na die spesifieke konstruksies waarin EN kan voorkom asook die funksies wat EN by elk kan vervul. Daar sal ook deurgaans 'n vergelyking getref tussen EN en ander SAP-verwante elemente en die wisselwerking tussen die twee, na aanleiding van die bespreking in hoofstuk twee.

5.2 Die algemene feite van EN

EN verwys na gevalle waar die teenwoordigheid van 'n negatiewe element of elemente nie 'n semanties-negatiewe betekenis tot gevolg het nie. Beskou (1):

- (1) *Totdat jy nie₁ klaar is nie₂, bly jy sit!* (Biberauer, 2009: 102, voetnota 7)

Alhoewel (1) op die oog af negatief voorkom, het dit egter 'n semanties-positiewe betekenis. EN verander dus nie die polariteit van die sin nie. (1) het dieselfde interpretasie as sy positiewe teenhanger:

- (2) *Totdat jy klaar is, bly jy sit!*

Verder het EN-konstruksies dieselfde waarheidsvoorwaardes as hul positiewe teenhangers, m.a.w. die twee konstruksies is onder dieselfde omstandighede waar of vals.

EN staan in teenstelling met ware negativering, waar die negatiewe elemente 'n negatiewe betekenis voortbring. In (3) kan die *omdat*-bysin slegs as 'n geval van ware negativering geïnterpreteer word.

- (3) *Omdat jy nie₁ klaar is nie₂, bly jy sit!*

EN kom in 'n verskeidenheid omgewings voor en kan deur 'n verskeidenheid elemente geaktiveer word. Uit (1) en (3) kan daar reeds gesien word dat daar ook binne 'n kategorie onderskeid getref word tussen die woorde wat EN kan aktiveer en dié wat nie kan nie: alhoewel beide *totdat* en *omdat* voegwoorde is, kan net *totdat* EN aktiveer.

¹⁵ Voortaan sal alle verwysings na die gedrag van EN spesifiek verwys na hoe dit in Afrikaans voorkom, tensy anders vermeld.

Die omgewings wat EN kan aktiveer, word in vyf kategorieë verdeel: teenstellende predikate, negatiewe impliseringsitems, voorwaardelike sinne, negatiewe uitroepe (“negative exclamatives”, NE’s) en *nee*-konstruksies (waar *nee* op die oog af ekspletief optree). ’n Voorbeeld van elke kategorie word in (4) tot (8) gegee ter illustrasie:

(4) Teenstellende predikate

Ek weier om saam te kom nie₂. (Biberauer, 2009: 118)

(5) Negatiewe impliseringsitems

Hy is weinig meer as ’n beginner nie₂. (Oosthuizen, 1998: 79)

(6) Voorwaardelike sinne

Jy kan nie₁ gaan nie₂ tensy jou werk nie₁ klaar is nie₂. (Donaldson, 1993: 405)

(7) NE’s

Hoe lank het jy nie₁ geword nie₂! (Biberauer & Potgieter, 2017: 17)

(8) *Nee*-konstruksies

A: Gaan sy dit maak?

B: Nee, ek dink sy gaan. (Biberauer, van Heukelum & Duke, 2017: 76)

Die omgewings in (4) tot (8) sal in afdeling 5.3 in meer diepte bespreek word. Daar sal onder andere aandag gegee word aan die aard van die woorde wat EN in elke omgewing aktiveer, die aantal EN-negativeerders wat gebruik word, asook soortgelyke konstruksies binne dieselfde omgewings wat nie EN kan aktiveer nie en moontlik redes daarvoor.

Wanneer (1) en (2) vergelyk word, toon dit dat EN weggelaat kan word in ’n bepaalde konstruksie sonder ’n verlies aan grammatikaliteit. EN is dus nie verpligtend in ’n sin nie. Hieruit word daar afgelei dat EN nie grammatikaliteit bydra nie, maar eerder ander funksies – hierdie funksies word in afdeling 5.4 bespreek.

EN kan nie saam met NPI’s in ’n sin voorkom nie. NPI’s sluit in woorde soos *ooit*, *enige*, *enigiemand*, *enigiets*, *geringste* en uitdrukkings soos *’n vinger gelig*. NPI’s impliseer dat die polariteit van die sin negatief is. Sien byvoorbeeld (9):

(9) *Julle het nie₁ die geringste idee waarvan ek praat nie₂!*

Aangesien EN nie die polariteit van ’n sin verander nie, sal positiewe sinne met EN steeds positief wees. Gevolglik sal die positiewe polariteit van hierdie sinne teenstrydig wees met

die negatiewe polariteit van NPI-sinne. Daarom word die NPI *geringste idee* toegelaat in die negatiewe sin (9), maar nie in die NE (10) nie.

(10) **Waarvan jy nie₁ alles die geringste idee het nie₂!*¹⁶

PPI's sluit in woorde soos *sommige, alreeds, steeds*. PPI's dui 'n positiewe sinspolariteit aan:

(11) *Hy is skaars drie weke in die stad en hy het alreeds 'n werk gekry.*

EN kan wel voorkom saam met PPI's, aangesien albei elemente inherent positief is:

(12) *Hoe lank was sy praatjie nie₁ alreeds nie₂!*

Soortgelyk aan wat Delfitto en Fiorin (2014) bevind het vir Italiaans, kan Afrikaanse NE's ook voortgesit word met die frase *en ook* (sien (13)), wat daarop dui dat die NE positief is. Die NE kan egter nie voorgesit word deur die negatiewe frase *en nie eens* nie (sien (14)). Die negatiewe frase *en nie eens* impliseer dat die voorafgaande frase ook negatief is. Aangesien dit ontoelaatbaar is met Afrikaanse NE's, ondersteun dit ook die idee dat hierdie NE's positief is.

(13) *Hoe lank het jy nie₁ geword nie₂! En slim ook!*

(14) **Hoe lank het jy nie₁ geword nie₂! En nie₁ eers slim nie₂!*

Die negatieweers in EN-konstruksies is fonologies swakker as dié in ware negativering. Terwyl *nie₂* reeds in ware negativering swakker is as *nie₁* en nie klem kan dra nie (sien Biberauer 2009), kan geeneen van die twee negatieweers klem dra in EN-konstruksies nie, soos geïllustreer in (15).

(15) *Hoe lieflik is hierdie reën nie₁ vandag nie₂!*

(a) **Hoe lieflik is hierdie reën₁ NIE vandag nie₂!*

(b) **Hoe lieflik is hierdie reën nie₁ vandag NIE₂!*

Uit die bostaande bespreking kom dit voor asof die algemene gedrag van Afrikaanse EN ooreenstem met die beskrywings van EN in ander tale.

5.3 Die konstruksies waarin EN kan voorkom

5.3.1 Teenstellende predikate en negatiewe impliseringsitems

EN kan geaktiveer word deur bepaalde woorde wat 'n inherente negatiewe betekenis het. Hierdie woorde is wel nie standaard-negatiewe woorde nie (vergelyk hoofstuk drie se

¹⁶ Sien afdeling 5.3.3 vir 'n bespreking van die *nie alles*-konstruksie.

bespreking van *nie*₁ en/of negatiewe woorde wat negativering aktiveer). Aangesien hierdie woorde nie ware negativerders is nie, word hulle nie verplig om 'n sinsfinale *nie*₂ te hê nie. Verder word hierdie *nie*₂-konstruksies nie as “standaard Afrikaans” beskou nie en kom slegs in gesproke Afrikaans voor. In hierdie afdeling word predikate en negatiewe impliseringsitems saam bespreek, aangesien hulle baie soortgelyke eienskappe het.

Predikate wat EN aktiveer word deur Makri (2015: 428) in vier groepe verdeel, waarvan drie van die groepe ook EN in Afrikaans aktiveer: (i) twyfelagtige opinies (bv. *twyfel*); (ii) vraende predikate (bv. *wonder*); en (iii) negatiewe predikate (bv. *keer*, *verseg*, *weier*) (kontra Ponelis 1985: 372). Sien (16a) tot (16c) ter illustrasie:¹⁷

(16) (a) *Ek twyfel of hy dit gevoel het nie*₂. (Kate Huddleston, p.c.)

(b) *Ek wonder of dit sommer opgemaak is nie*₂.

(c) *Ek weier om saam te kom nie*₂. (Biberauer, 2009: 118)

In Afrikaans moet die predikate wat EN aktiveer wel 'n negatiewe betekenis hê – in teenstelling met wat bevind is vir die Romaanse tale (Makri 2015) en vir Koreaans (Yoon 2011b) waar predikate soos *hoop* EN kan aktiveer. Gevolglik sal (17) nie EN kan aktiveer nie:

(17) **Ek hoop dat hy dit gevoel het nie*₂.

Predikate wat EN aktiveer, moet reeds inherent negatief wees en kan nie 'n negatiewe of onbepaalde waarde verkry deur self genegativer te word nie (sien Holmberg 2016 en Giannikidou 2006 se besprekings van polariteit). Dus sal frases soos *nie weet ... nie* nie EN kan aktiveer nie.¹⁸

Verder kan predikate met die volgende betekenis gladder nie EN aktiveer nie: assertief, kennisdraend, feitlik of semi-feitlik (sien Yoon 2011b in Makri 2015: 429). Sien (18) ter illustrasie:

(18) (a) *Dit mag môre dalk reën* (**nie*₂).

(b) *Ek weet hoe om daar uit te kom* (**nie*₂).

¹⁷ In hierdie gevalle is die sinsfinale *nie*-element *nie*₂, aangesien die element nie versterk, vervang of beklemtoon kan word nie (op grond van hoofstuk drie se bespreking; sien Biberauer (2009)). Die element kan ook geredelik weggelaat word, soos vir *nie*₂ in ware negativering, aangesien die aard van EN juis is dat die negativerder(s) weggelaat kan word sonder 'n verandering aan grammatikaliteit.

¹⁸ Die vereiste dat die predikate wat EN aktiveer inherent negatief moet wees, is ook teoreties van belang, aangesien hierdie groep predikate nie 'n formele [neg-Pol]-eienskap het nie (Theresa Biberauer, p.c.). Gevolglik sal hierdie EN-konstruksies nie dieselfde geformaliseer kan word as gewone negativering nie. Hierdie saak word in hoofstuk sewe hervat.

In (16a) tot (c) kom slegs *nie*₂ in elke voorbeeld voor. Tog kan beide negatieweerdere na die predikaat voorkom en steeds 'n EN-interpretasie voortbring. Die gebruik van beide negatieweerdere blyk om net voor te kom by vraende predikate en negatiewe predikate:

(19) (a) *Ek wonder of my data nie₁ dalk op is nie₂.*

(b) *Maria moet haarself keer om nie₁ te skree nie₂.*

Dit kom voor asof nie al die predikate steeds 'n EN-interpretasie toelaat wanneer beide *nie*₁ en *nie*₂ as negatieweerder gebruik word nie. Alhoewel *keer* en *weier* albei negatiewe predikate is, verander die interpretasie van 'n EN-sin met *weier* (sien byvoorbeeld (16c)) wanneer *nie*₁ ook gebruik word. Beskou (20):

(20) *Ek weier om nie₁ saam te kom nie₂.*

Die interpretasie van (16c) is dat die weiering handel oor *saamkom*. In (20) handel die weiering egter oor *nie saamkom nie* – dus, om agtergelaat te word. (20) kan dus nie beskou word as 'n geval van EN nie. Verdere navorsing is nodig om vas te stel waarom twee predikate van dieselfde groep en wat albei 'n infinitiefklous neem as komplement, verskil in hul vermoëns om EN te aktiveer.

Die predikate wat EN aktiveer, verloor hierdie eienskap wanneer hulle genegatiewe word (Van der Wouden, 1994: 113). Sien byvoorbeeld (21):

(21) *Ek weier nie₁ om saam te kom nie₂.*

In (21) het die negatieweerdere betrekking op die hoofsin, eerder as op die komplement van die predikaat *weier*. (21) is dus nie 'n geval van EN nie, ten spyte van die teenwoordigheid van 'n toepaslike predikaat.

Die predikate wat EN aktiveer is dikwels in die subjunktiewe modus (van Helten in Van der Wouden, 1997: 108) wat verwys na moontlike, twyfelagtige of wenslike gebeure. Die gebruik van hierdie modus verbind EN met die SAP, aangesien daar 'n beroep op die aangesprokene gemaak word om bewus te wees dat die uiting nie noodwendig na 'n bestaande situasie verwys nie. Die subjunktiewe modus is egter nie die enigste modus waarin EN geaktiveer kan word nie, aangesien EN ook in 'n reeks ander omgewings kan voorkom.

Negatiewe impliseringsitems is die tweede kategorie wat in hierdie afdeling bespreek sal word. Hierdie items is bywoorde wat 'n negatiewe betekenis impliseer en sluit in: *kwalik*, *min*, *nouliks*, *onmoontlik*, *selde*, *skaars*, *verniet* en *weinig* (sien veral Oosthuizen, 1998: 79 in hierdie verband). Sien (22) tot (24) ter illustrasie:

(22) *Ek kan tog onmoontlik alleen die werk doen nie₂.* (Oosthuizen, 1998: 79)

(23) *Jy vra verniet of ek jou sal help nie₂.* (ibid)

(24) *Hy kon nouliks staan nie₂.* (Biberauer, 2009: 102)

Soortgelyk aan die EN-konstruksies met teenstellende predikate word hierdie bywoord-konstruksies ook nie in standaard-Afrikaans aanvaar nie. Donaldson (1993: 418, voetnota 12) voer byvoorbeeld aan dat (25a) en (25b) toelaatbaar is, terwyl (25c) nie is nie:

(25) (a) *Hy kan dit onmoontlik doen.*

(b) *Hy kan dit onmoontlik nie₂ doen nie₂.*

(c) *Hy kan dit onmoontlik doen nie₂.*

Oosthuizen (1998: 78) noem ook dat hierdie konstruksies slegs as marginaal-aanvaarbaar beskou word deur moedertaalsprekers, terwyl Biberauer (2009) nie melding maak dat moedertaalsprekers hierdie konstruksies as problematies beskou nie. In hoofstuk ses sal daar onder andere gekyk word na hoe aanvaarbaar hedendaagse sprekers van Afrikaans hierdie konstruksies ag.

Die nie-waarheidsgetroue (“non-veridical”) aard van die negatief-impliserende predikate of bywoorde toon dat hierdie woorde wel die aktiveerders van *nie₂* is. Wanneer ’n nie-waarheidsgetroue woord vervang word met een wat waarheidsgetrou is, kan *nie₂* nie geaktiveer word nie (Biberauer, 2007: 17). Vergelyk (26) en (27) waar die inherente waarde van die predikaat (a-voorbeelde) of bywoord (b-voorbeelde) beïnvloed of *nie₂* geaktiveer kan word:

(26) (a) *Ek weier om saam te kom (nie₂).*

(b) *Ek kan my skaars inhou (nie₂).*

(27) (a) *Ek onderneem om saam te kom (*nie₂).*

(b) *Ek kan my maklik inhou (*nie₂).*

Soortgelyk aan die waarheidsgetroue voorbeelde in (27), kan positiewe vergelykendes ook nie EN aktiveer nie:

(28) *Hy is langer as ek (*nie₂).* (Biberauer, 2009: 102, voetnota 7)

Terwyl sommige navorsers van mening is dat beide *nie₁* en *nie₂* verpligtend is vir die realisering van EN (sien Biberauer 2009: 101-102, voetnota 7 se opmerking en die genoemde

bronne), is dit wel nodig om die betrokke definisie van EN waarmee gewerk word, in ag te neem. Indien EN behels dat gewone negativering (d.i. die gebruik van beide *nie*₁ en *nie*₂ in Afrikaans) moet voorkom sonder 'n gepaardgaande negatiewe betekenis, sal die konstruksies wat in hierdie afdeling bespreek is, nie EN wees nie (Theresa Biberauer, p.c.). 'n Ander moontlike definisie van EN kan ook die gevalle insluit waar 'n element wat tipies teenwoordig is in gewone negativering, teenwoordig is in 'n konstruksie waar hy (skynbaar) nie 'n betekenisbydrae lewer nie. In hierdie geval sal die bostaande konstruksies met slegs *nie*₂ wel EN verteenwoordig. Dit sal die moeite werd wees om ondersoek in te stel waarom party tale vereis dat die volle negativeringspatroon teenwoordig moet wees in EN, terwyl ander tale nie die volle negativeringspatroon vereis nie (soos wat die data hierbo toon – waar slegs *nie*₂ nodig is).

Hierdie gedrag van *nie*₂ het 'n belangrike implikasie vir Afrikaanse negativering in terme van Jespersen se Siklus (“Jespersen’s Cycle”, JC; Jespersen 1917).

JC behels dat die sinsnegativeerder wat gewoonlik onafhanklik funksioneer (stadium I) opsioneel deur 'n tweede element versterk kan word vir beklemtoningsdoeleindes (stadium II). Weens gereelde gebruik verloor die opsionele element sy beklemtoningswaarde en word gegrammatikaliseer as 'n addisionele negativeerder wat verpligtend saam met die eerste negativeerder funksioneer (stadium III). Die eerste negativeerder word mettertyd opsioneel (stadium IV). Die tweede negativeerder funksioneer uiteindelik as 'n onafhanklike sinsnegativeerder (stadium V). Hierdie proses word in (29) uiteengesit:

(29) I. *NEG*₁ ... II. *NEG*₁ ... (*NEG*₂) III. *NEG*₁ ... *NEG*₂ IV. (*NEG*₁) ... *NEG*₂ V. *NEG*₃

Die voorkoms van *nie*₂ in nie-negatiewe omgewings dui daarop dat *nie*₂ besig is om minder negatief te word, eerder as meer negatief soos wat verwag word in terme van JC en die gedrag van ander Wes-Germaanse tale (sien Biberauer 2009, 2015a vir 'n bespreking oor JC en Afrikaans).

'n Verskynsel wat soortgelyk is aan EN, is die gevalle met konstituent-negativering waar daar 'n addisionele *nie*₂ sinsfinaal voorkom (sien Biberauer 2009, 2015a).¹⁹ Sien byvoorbeeld (30) en (31) ter illustrasie:

(30) *Hy het niks anders nie₂ as 'n Mercedes gery nie₂.* (Biberauer, 2009: 103)

(31) *Ek sou nooit nie₂ so iets doen nie₂.* (ibid: 102)

¹⁹ Soortgelyk aan EN kom die addisionele sinsfinale *nie*₂ meer gereeld in gesproke Afrikaans voor (Biberauer, 2009: 101).

In die bostaande gevalle is daar in elke sin meer as een *nie*₂-element, maar slegs een sinsnegativerder in elk. In teenstelling met EN, is hierdie sinne gevalle van ware negativering. Die funksie van die sinsmediale *nie*₂-element is om die negativering te beklemtoon. In hierdie gevalle kan die sinsfinale *nie*₂ weggelaat word sonder 'n verlies aan grammatikaliteit. Aangesien die sinsfinale *nie*₂ wel 'n negatiewe funksie het, is dit wel betwyfelbaar of hierdie element 'n tipe EN-element is.

5.3.2 Voorwaardelike sinne

Soos alreeds in (1) aangedui, kan die voegwoorde in voorwaardelike sinne EN aktiveer:

- (32) *Jy kan nie₁ goeie dienste lewer nie₂ tensy jou saak nie₁ in 'n goeie toestand is nie₂.*
(Donaldson, 1993: 407)

Semanties het (32) dieselfde interpretasie as (33) waar die bysin nie genegativer is nie:

- (33) *Jy kan nie₁ goeie dienste lewer nie₂, tensy jou saak in 'n goeie toestand is.*

Die voegwoorde wat EN kan aktiveer sluit in *mits*²⁰, *sonder*, *tensy*, *totdat* en *voordat*. Jin en Koenig (2017) identifiseer adposisies as een van die kategorieë wat, soortgelyk aan predikate en bywoorde, EN kan aktiveer. In Afrikaans kan adposisies egter slegs EN aktiveer wanneer hul deel vorm van 'n voegwoord. In die voegwoord *voordat* is die adposisie *voor* geïnkorporeer met die voegwoord *dat*. Soortgelyk aan hierdie verskynsel is byvoorbeeld die Oud-Engelse *lest* waar 'n negatiewe waarde ingesluit word by die voegwoord *that* (Theresa Biberauer, p.c.). Sien byvoorbeeld (34):

- (34) *I fear lest I should be swayed too much by my own obvious interest in the matter, and that is why I bring the case before you and ask for your advice.* (Doyle, 2018: 596)

Wanneer (32) en (33) vergelyk word, blyk dit dat die bysin nie onder die bestek van negativering val nie (sien ook Donaldson, 1993: 406). Tog gebeur dit in gesproke Afrikaans dat *nie*₁ en *nie*₂ ook in die bysin voorkom (sien (32)). Voegwoordelike bysinne kan ook EN vertoon wanneer die hoofsin waarheidsgetrou is:

- (35) *Totdat jy nie₁ vir jouself begin sorg nie₂, gaan jy sukkel.*

²⁰ Donaldson (1993:405) merk op dat *mits* in hierdie gevalle “tensy” beteken en nie “op voorwaarde dat” nie. Die kontras tussen die twee betekenisse word in (i) en (ii) geïllustreer:

- (i) *Mits die wind nie₁ noord draai nie₂, sal dit nie₁ reën nie₂.* (“tensy”-interpretasie: *Tensy die wind noord draai, sal dit reën.*) (Donaldson, 1993: 406)
(ii) *Dit is soms nodig om jou brein 'n blaaskans te gee, mits jy wel dan weer terugkeer tot werk.* (“op voorwaarde dat”-interpretasie)

Uit (32) en (35) kan daar afgelei word dat die waarheidsgetrouheid al dan nie van die hoofsin nie die manifestering van EN beïnvloed nie: EN kom in beide (32) en (35) voor, alhoewel (32) se hoofsin nie-waarheidsgetrou is en (35) se hoofsin wel waarheidsgetrou is. In teenstelling hiermee is voegwoordelike bysinne altyd nie-waarheidsgetrou.

Terwyl EN in (32) en (35) gerealiseer word deur beide *nie*₁ en *nie*₂, kan EN ook manifesteer deur slegs *nie*₂, wanneer die hoofsin waarheidsgetrou is – sien (36).

(36) *Hy vertrek sonder dat ek agterkom nie*₂. (Biberauer, 2009: 102, voetnota 7)

Uit die bostaande bespreking blyk dit dat EN in voegwoordelike bysinne kan manifesteer weens die teenwoordigheid van 'n voegwoord. Verder kan hierdie konstruksies in sommige gevalle beide *nie*₁ en *nie*₂ hê en in ander gevalle slegs *nie*₂. Daar moet nog verder ondersoek word watter voegwoorde beide *nie*-elemente of slegs *nie*₂ toelaat en in watter kontekste sulke konstruksies toelaatbaar sou wees.

5.3.3 NE's

NE's verwys na skynbaar-negatiewe uitroepe wat in werklikheid 'n positiewe waarde het.²¹ Beskou (37):

(37) *Waar ek nie*₁ *oral vandag was nie*₂!

NE's en hul positiewe variant kan dieselfde betekenis hê (sien Biberauer & Potgieter 2017; kontra De Stadler 1989 en Ponelis 1993). Gevolglik kan (37) ook uitgedruk word as (38):

(38) *Waar ek oral vandag was!*

NE's verskil van die predikate en bywoorde in 5.3.1 en die voorwaardelike sinne in 5.3.2, aangesien daar nie 'n herkenbare woord is wat EN aktiveer nie. Die *wh*-woord aktiveer moontlik indirek die EN, aangesien uitroepe diskoers-verwant²² is en inligting oordra betreffende die spreker se houding (sien ook Espinal, 2000 se bespreking van die eienskap van *wh*-woorde wat EN aktiveer). 'n Verdere verskil is dat NE's nie opsionaliteit toon in die aantal toelaatbare negatieweerders nie: beide *nie*₁ en *nie*₂ is verpligtend.

NE's kan 'n verskeidenheid funksies verrig en kan voorkom as beide *wh*-uitroepe en polêre-uitroepe, soos geïllustreer in (43) en (44) onderskeidelik. Die voorbeelde in (39) en (40) is uit Biberauer en Potgieter (2017: 18-19) tensy anders vermeld.

²¹ Afdeling 5.3.3 se bespreking neem Biberauer en Potgieter (2017) as vertrekpunt.

²² Let daarop dat die term *diskoers* na twee afsonderlike strukture verwys, naamlik die inligtingstruktuur waar topiek, fokus ens. voorkom (sien i.a. Rizzi 1997, 2004) en die spreker-hoorder-georiënteerde struktuur (sien die werke van Martina Wiltschko). In hierdie hoofstuk sal alle verwysings na *diskoers* na lg. struktuur verwys.

- (39) (a) *Hoe lieflik is hierdie reën nie₁ vandag nie₂!* (adjektiewiese *hoe*-uitroep)
 (b) *Hoe vinnig gaan die lewe nie₁ verby nie₂!* (bywoordelike *hoe*-uitroep)
 (c) *Wie ek nie₁ vandag almal gesien het nie₂!* (argumentele *wie*-uitroep)
 (d) *Wat mense nie₁ alles doen om raakgesien te word nie₂!*
 (argumentele *wat*-uitroep)
 (e) *By wie hy nie₁ al almal gekuier het nie₂!* (argumentele *wh*-PP-uitroep)
 (f) *Waar laat ek almal toe nie₁ na hulle asems snak nie₂!* (Ponelis, 1993: 369)
 (argumentele *wh*-DP-uitroep)
- (40) (a) *Is dit nie₁ alte fraai nie₂!*
 (b) *Het die kaartjies nie₁ goed verkoop nie₂!* (Ponelis, 1993: 368)
 (c) *Kos koffie nie₁ ontsettend duur nie₂!* (ibid)

Op grond van (40) word drie tipes werkwoorde geïdentifiseer wat polêre uitroepe kan inlei: kopulas (40a), aspektuele hulpwerkwoorde (40b) en selfstandige werkwoorde (40c). Dit kom dus voor asof alle werkwoordsoorte dus NE's kan inlei – binne die korrekte konteks.

Terwyl negatiewe *wh*-uitroepe en hul positiewe teenhanger dieselfde betekenis het, kom dit voor asof dit nie deurgaans die geval is in die geval van polêre uitroepe nie. Oorweeg die positiewe teenhangers van (40):

- (41) (a) *Is dit alte fraai?!*
 (b) *Het die kaartjies goed verkoop?!*
 (c) *# Kos koffie ontsettend duur?!*

Positiewe polêre uitroepe is minder geneig om as retoriese uitroepe beskou te word en word eerder as polêre vrae geïnterpreteer (byvoorbeeld (41a) en (41b)). Ander vorme laat glad nie 'n retoriese interpretasie toe nie (byvoorbeeld (41c)).

In NE's kan die rol van die negatiewe tot 'n mate vervang word deur SAP-georiënteerde elemente. Hierdie elemente verhoog ook die retoriese waarde van die positiewe uitroepe. Die sinne in (42) sal byvoorbeeld tot 'n groter mate as uitroepe beskou word met die toevoeging van SAP-elemente:

- (42) (a) *En is dit nou²³ vir jou²⁴ alte fraai?!*
 (b) *Het die kaartjies nou vir jou alte goed verkoop!*
 (c) *Sjoe, kos koffie nou vir jou ontsettend duur!*

Die gebruik van SAP-elemente is nie beperk tot polêre uitroepe nie – *wh*-uitroepe kan ook versterk word deur SAP-elemente, soos wat in (43) geïllustreer word:

- (43) *Sjoe, en hoe lank het jy toe geword!* (Biberauer & Potgieter, 2017: 23)

Die kombinasie van SAP-verwante elemente en EN verhoog die SAP-georiënteerdheid. In (44) vertoon die kombinasie van die elemente 'n meer gemoedelike sprekerhouding, in teenstelling met (43).

- (44) *Sjoe, en hoe lank het jy nie₁ geword nie₂!* (ibid: 26)

'n Verdere funksie van EN in uitroepe is om aan te dui hoe bekend die inligting is wat aangebied word (Ponelis, 1993: 369). Positiewe uitroepe dra nuwe inligting oor, terwyl NE's verwys na inligting wat reeds in die diskoers bekend is. Hierdie verskil in funksies word in (45) en (46) onderskeidelik geïllustreer:

- (45) *Wat 'n onvergeeflike flater het jy begaan!*
 (46) *Wat 'n onvergeeflike flater het jy nie₁ begaan nie₂!*

In (46) skakel die EN die huidige uitroep met ander dele van die diskoers. Die EN vervul dus 'n SAP-georiënteerde funksie. Daar moet wel verdere ondersoek ingestel word om te bepaal of EN-vorme nie ook die funksie kan hê om die hoorder attent te maak daarop dat nuwe inligting aangebied word nie – wat dus ook verband hou met die SAP.

Afrikaanse NE's laat *alles* toe om met *nie₁* te verbind (hierdie opmerking het sy oorsprong in Roguska (2007) se waarneming van die Duitse *nicht alles*-konstruksie; sien ook Delfitto & Fiorin (2014) se bespreking van Roguska (2007) se waarneming). Hierdie konstruksie is egter

²³ In hierdie konteks het *nou* 'n nuwe funksie verkry: eerder as om te funksioneer as 'n bywoord van tyd, funksioneer *nou* as 'n SAP-verwante element. Dit is dus heel moontlik dat *nou* gepragmatikaliseer het (sien Diwald 2012), wat behels dat 'n leksikale element 'n pragmatiese funksie verkry. Hierdie vorm is dan beskikbaar om op verskeie fasegrense voor te kom, eerder as om beperk te wees tot die temporale domein (wat die geval is vir die leksikale *nou*) (sien Biberauer 2017a).

²⁴ *Vir jou* is 'n etiese datief-vorm, waar die aangesprokene nie 'n spesifieke entiteit is nie, maar eerder enige individu wat sou belangstel in die onderwerp. *Vir jou* dra die emotiewe houding van die spreker oor en funksioneer dus as SAP-element (sien Biberauer 2017c).

Verder word daar opgelet dat *nou* en *vir jou* (beide as SAP-elemente) langs mekaar kan voorkom. Meer as een SAP-element kan dus op dieselfde fasegrens voorkom (sien ook Biberauer en Vikner 2015; Biberauer 2018 vir 'n bespreking van die stapelbaarheid van modale partikels).

struktureel beperk – *nie₁ alles* word toegelaat in NE's, terwyl *alles nie₁* ware negativering tot gevolg het. Hierdie verskil word onderskeidelik in (47a) en (47b) geïllustreer:

(47) (a) *Wat Johan nie₁ alles gelees het nie₂!* (Biberauer & Potgieter, 2017: 29)

(b) *Wat Johan alles nie₁ gelees het nie₂!* (ibid)

(47a) druk die spreker se verbasing uit omtrent die dinge wat Johan gelees het, terwyl (47b) die spreker se verbasing uitdruk rakende die dinge wat Johan nie gelees het nie. (47a) sou steeds 'n verbasing-interpretasie gehad het sonder *alles*; die toevoeging van *alles* verhoog egter die verbasing. In *nie₁ alles*-konstruksies dien *alles* dus as 'n SAP-element wat 'n sprekerhouding oordra.

Klima (1964) se toets kan hier aangewend word om te bepaal of 'n sin ware negativering vertoon. In (48a) laat die NE nie die byvoeging van *nie eers ... nie* toe nie, terwyl die ware sinsnegativering in (48b) vervolg kan word deur *nie eers ... nie*:

(48) (a') *Wat Johan nie₁ alles gelees het nie₂! (*Nie₁ eers Breytenbach nie₂!)*

(b') *Wat Johan alles nie₁ gelees het nie₂! Nie₁ eers Breytenbach nie₂!*

Die NE in (48a) slaag nie eers Klima (1964) se toets met die invoeging van elemente tussen *nie₁* en *alles* nie:

(c) *Wat Johan nie₁ tydens die vakansie alles gelees het nie₂! (*Nie₁ eers Breytenbach nie₂!)*

Op grond van die bostaande resultate van Klima (1964) se toets kan daar gesê word dat NE's nie 'n geval van ware sinsnegativering is nie. Hierdie waargenome verskynsel stem ooreen met wat bevind is in Duits (sien Roguska 2007) – in (49a) is die *nicht alle(s)*-konstruksie deel van 'n NE, terwyl *alle(s) nicht* in (49b) in 'n genegativeerde uitroep voorkom:

(49) (a) *Wen Peter nicht alle eingeladen hat!*

Wie Peter nie almal genooi het

“(Dis ongelooflik) wie Peter almal genooi het!” (ibid)

(b) *Wen Peter alle nicht eingeladen hat!*

Wie Peter almal nie genooi het

“(Dis ongelooflik) wie Peter almal nie genooi het nie!” (ibid)

Roguska (2007) voer verder aan dat *nicht alle(s)* as een konstituent funksioneer en dat daar nie elemente tussen *nicht* en *alle(s)* mag voorkom nie (sien hoofstuk vier vir 'n bespreking en voorbeelde). In teenstelling hiermee kan daar wel in Afrikaans elemente tussen *nie₁* en *alles* in 'n NE voorkom:

(50) *Wat Johan nie₁ tydens die vakansie alles gelees het nie₂!*

Die verskil tussen NE's soos (47a) en genegativeerde uitroepe soos (47b) kom ook na vore in die toelaatbare klemtoekenings. Beskou eerstens die toegelate en nie-toegelate klemtoekenings vir die NE in (51a):

- (51) (a) *WAT Johan nie₁ alles gelees het nie₂!*
 (b) *Wat JOHAN nie₁ alles gelees het nie₂!*
 (c) * *Wat Johan NIE₁ alles gelees het nie₂!*
 (c) *Wat Johan nie₁ ALLES gelees het nie₂!*
 (c) *Wat Johan nie₁ alles GELEES het nie₂!*
 (c) * *Wat Johan nie₁ alles gelees HET nie₂!*
 (d) * *Wat Johan nie₁ alles gelees het NIE₂!*

Die *alles nie₁*-konstruksies toon dieselfde klemstruktuur, behalwe dat *nie₁* in hierdie gevalle ook klem kan dra:

- (52) (a) *WAT Johan alles nie₁ gelees het nie₂!*
 (b) *Wat JOHAN alles nie₁ gelees het nie₂!*
 (c) *Wat Johan ALLES nie₁ gelees het nie₂!*
 (d) *Wat Johan alles NIE₁ gelees het nie₂!*
 (e) *Wat Johan alles nie₁ GELEES het nie₂!*
 (f) * *Wat Johan alles nie₁ gelees HET nie₂!*
 (g) * *Wat Johan alles nie₁ gelees het NIE₂!*

Nie₂ kan in beide (51) en (52) nie klem dra nie vanweë sy fonologies-verswakte aard (sien hoofstuk drie; sien Biberauer 2009, 2015a). Die feit dat *nie₁* in NE's soos (51) nie kan klem dra nie, sluit aan by die nie-negatiewe funksie van die *nie₁*-element. Die doel van die *nie*-elemente in 'n NE is om die bepaalde sprekershouding (byvoorbeeld verbasing) uit te druk.

Die *nie*_I-element in NE's het gevolglik 'n diskoersverwante/ spreker-hoorder-georiënteerde rol.

In teenstelling hiermee kan *nie*_I in genegativeerde uitroepe soos (52) wel klem dra, aangesien die doel van *nie*_I wel is om te negativer. Die klem kan dus geplaas word op die negatiewe waarde van die uitroep. *Nie*_I in genegativeerde uitroepe het nie 'n spreker-hoorder-georiënteerde rol nie.

5.3.4 Nee-konstruksies

Nee kan soortgelyk optree as die konstruksies wat in afdelings 5.3.1 tot 5.3.3 bespreek is in die sin dat *nee* (voortaan EN-*nee*) nie ware negativering (in die sin van die bespreking in hoofstuk drie) tot gevolg het nie, maar eerder bepaalde spreker-hoorder-georiënteerde inligting oordra (soortgelyk aan die NE's in afdeling 5.3.3).²⁵

Die gebruik van die term “EN-*nee*” impliseer dus nie dat *nee* betekenisloos is nie – dit hou eerder verband met die SAP-verwante funksies van hierdie element asook die feit dat EN-*nee* struktureel hoër is as standaard-*nee* (sien die bespreking in hoofstuk sewe).

EN-*nee* manifesteer in vraag/antwoord-konstruksies, soos wat in (53) geïllustreer word:

(53) A: *Is jy okay?*

B: *Nee, ek's reg.*

(Biberauer, van Heukelum & Duke, 2017: 79)

Terwyl standaard-*nee* geïnterpreteer word as *nee, dit is nie so nie*, beteken die EN-*nee* in (53) eerder *nee, moenie bekommerd wees nie*. Daar is dus steeds 'n ware *nee*-reaksie in (53). Wat wel van belang is, is dat EN-*nee* nie die stelling wat volg (*ek's reg*) negativer nie. EN-*nee* dien eerder om die veronderstelde bekommernis van A te negativer. Indien EN-*nee* uitgeruil sou word met *ja*, gaan die hoorder-gesentreerde betekenis verlore – *ja* dien slegs om die feite oor te dra:

(54) A: *Is jy okay?*

B: *Ja, ek's reg.*

Die gebruik van EN-*nee* stem nie ooreen met die gevalle waar standaard-*nee* 'n antwoord op 'n polêre vraag inlei nie. Standaard-*nee* funksioneer as 'n negatiewe antwoord op 'n vraag en dien dus (soortgelyk aan standaard-*ja*) om die nodige feite oor te dra (sien (55)). Standaard-*nee* dra dus geen hoorder-georiënteerde betekenis by nie.

²⁵ Afdeling 5.3.4 se bespreking neem Biberauer, van Heukelum en Duke (2017) as vertrekpunt.

(55) A: *Is ons rooster nog dieselfde as verlede kwartaal?*

B: *Nee, ek het die nuwe een vir jou gestuur.*

EN-*nee* kan ook deel vorm van 'n antwoord op 'n inhoudelike vraag. In teenstelling hiermee kan standaard-*nee* nooit 'n inhoudelike antwoord inlei nie. Die *nee* in (56) is dus verpligtend EN-*nee*, met die bedoeling van *nee, moenie bekommerd wees nie*.

(56) A: *Hoe gaan dit?*

B: *Nee, goed.*²⁶ (Biberauer, van Heukelum & Duke, 2017: 79)

Die gebruik van EN-*nee* kan 'n bepaalde beroep op die hoorder doen of inligting oordra betreffende die houding van die spreker. Die beroep op die hoorder sal byvoorbeeld wees wanneer die spreker veronderstel dat die hoorder/vorige spreker se vraag nie neutraal is nie, maar eerder 'n negatiewe oordeel bevat (byvoorbeeld dat A impliseer dat B nie besig om te lees wat van B verwag word nie). Sien byvoorbeeld (57) ter illustrasie:

(57) A: *Wat lees jy?*

B: *Nee, Oosthuizen (2012).*

(m.a.w. *Nee, moenie bekommerd wees nie, ek lees wat van my verwag word.*)

In hierdie gevalle is dit dus nodig dat die vraag SAP-verwant is ten einde die SAP-verwante EN-*nee* te regverdig.

EN-*nee* kan ook gebruik word as respons op 'n neutrale vraag (sien (58)). In hierdie geval reageer B nie op 'n oordeel van A nie, maar dra eerder 'n bepaalde houding oor (in (58) sou B se houding wees dat Oosthuizen (2012) ligte leesstof is – wat ons natuurlik weet nie die geval is nie!). Dit is wel nodig dat EN-*nee* saam met SAP-verwante elemente moet voorkom ten einde die nodige interpretasie te verseker.²⁷

(58) A: *Wat lees jy?*

B: *Nee wat, sommer net Oosthuizen (2012).*

²⁶ Hierdie respons verteenwoordig 'n voorbeeld van fatiese kommunikasie, waar die spreker 'n algemene antwoord gee, eerder as om 'n eerlike antwoord te gee (Biberauer, van Heukelum & Duke, 2017: 68). 'n Soortgelyke geval is wanneer *goed dankie en self* as 'n groetvorm gebruik word, sonder dat die aangesprokene uitgevra het oor die spreker se welstand.

²⁷ Wanneer die funksies van EN-*nee* in (57) en (58) met 'n strukturele posisie verbind word, sou EN-*nee* in (57) in ResP wees, aangesien dit reageer op die aangesprokene se waargenome houding. In teenstelling hiermee sou (58) se EN-*nee* in GroundP wees, omdat die spreker se eie houding oorgedra word. Daar is dus meer as een SAP-proeksie beskikbaar vir EN-*nee* om in gehuisves te word – hierdie saak word in hoofstuk sewe hervat.

Wanneer EN-*nee* deel is van die antwoord op 'n inhoudelike vraag, kan dit nie met *ja* uitgeruil word nie. Daarom sal 'n respons soos dié in (59) en (60) onvanpas wees.

(59) A: *Hoe gaan dit?*

B: #*Ja, goed.*

(60) A: *Wat lees jy?*

B: #*Ja wat, sommer net Oosthuizen (2012).*

'n Verduideliking hiervoor is dat *ja* hier nie dien om 'n spreker-hoorder-georiënteerde betekenis oor te dra soos wat EN-*nee* doen nie.²⁸

EN-*nee* kan die reaksie op 'n stelsin inlei:

(61) A: *Ek het nie bedoel dat daar 'n vonk moet wees nie, maar ek is bly dit was okay.*

B: *Nee, ek weet, ek sê maar net.*

EN-*nee* kan ook die antwoord van 'n stelsin met 'n positiewe polariteit inlei; EN-*nee* is dus nie beperk tot die respons op stelsinne met 'n negatiewe polariteit nie. Sien (62):

(62) A: *Ek het net weer besef hoeveel ek nog het om te leer.*

B: *Nee man! Jy is baie goed op pad.*

Soortgelyk aan NE's word EN-*nee* ook nie deur 'n inherent-negatiewe woord geaktiveer nie. Beide NE's en EN-*nee* verbind die huidige diskoers met 'n vorige (deel van die) diskoers. Die *wh*-aard van die NE dien as die skakelingselement, terwyl die aard van EN-*nee* impliseer dat die diskoers reageer op iets wat voorheen gesê is.

EN-*nee* kan ook verbind met *ja* om *ja-nee* te vorm. Hierdie samestelling kan gebruik word om polêre vrae se antwoorde in te lei:

(63) A: *Is jy reg vir die toets?*

B: *Ja-nee, ek reken darem so.*

Die gebruik van *ja-nee* in (63) toon eerstens dat B met A saamstem, maar daar is ook 'n addisionele gemoedelike houding wat oorgedra word. Die *ja-nee*-samestelling is 'n nie-komposisionele samestelling, aangesien beide dele van die samestelling nie bydra tot die

²⁸ *Ja* kan egter wel as 'n SAP-verwante element optree in bepaalde kontekste. Sien byvoorbeeld (i):

(i) *Dan sal ek vir julle sê en dan stuur julle dit sommer net saam met haar. En ja . . .*

En ja dien gereeld in gesproke Afrikaans as 'n aanduiding dat die spreker hul spreekbeurt klaar gebruik het.

betekenis as geheel nie. *Ja-nee* is 'n kombinasie van “ware” *ja* en *EN-nee* (eerder as standaard-*nee*) en hou verband met 'n positiewe eerder as 'n negatiewe antwoord.

In teenstelling met *EN-nee* kan *ja-nee* nie in alle gevalle die antwoord op 'n inhoudelike vraag inlei nie. Vergelyk (59) en (60) met (64) en (65):

(64) A: *Hoe gaan dit?*

B: *Ja-nee, goed.*

(65) A: *Wat lees jy?*

B: *#Ja-nee wat, sommer net Oosthuizen*

Ja-nee kan, soortgelyk aan *EN-nee*, funksioneer as inleiding tot 'n response op 'n stelsin:

(66) A: *As ek die saak so kyk, gaan ons lekker braai!*

B: *Ja-nee, die braai-area is heel goed.*

Ja-nee tree meestal soortgelyk op as *EN-nee* en kan in dieselfde omgewings voorkom. *EN-nee* in *ja-nee* kan ook deur *wat* vervang word; in so 'n geval sal die waargenome affek minder wees as in die *ja-nee*-gevalle.^{29, 30} Sien byvoorbeeld (67):

(67) A: *As ek die saak so kyk, gaan ons lekker braai!*

B: *Ja wat, die braai-area is heel goed.*

Ja-nee-konstruksies dra ook inligting oor omtrent die perspektief en gevoelswaarde van die spreker (sien Biberauer, van Heukelum & Duke, 2017: 76-77):

(68) (a) *Ja-nee, dit klink soos 'n lekker plan!* (entoesiasies saamstem)

(b) *Ja-nee, dan maak ons maar so.* (onentoesiasies saamstem)

(c) *Ja-nee, ek het gedink dit sal gebeur!*
(spreker-gesentreerde *Ek-het-jou-mos-gesê*-merker)

(d) *Ja-nee ou maat, die lewe is maar swaar!*
(hoorder-geöriënteerde empatiemerker)

²⁹ 'n Verdere element wat saam met *ja* kan verbind, is *nè*. *Ja nè* blyk om naastenby dieselfde affek te hê as wat *ja-nee* het. Verdere navorsing is wel nodig om die presiese interpretasie vas te stel van die elemente wat met *ja* kan verbind, asook die moontlikheid dat hierdie elemente met *ja* op 'n glyskaal werk in terme van die waargenome affek of entoesiasme.

³⁰ Die gebruik van *ja wat* los ook die polariteit van die stelling oop (sien Holmberg 2016 vir 'n bespreking van polariteit; sien ook hoofstuk sewe vir 'n uiteensetting van die tipes polariteit).

(e) A: *Dit lyk nie asof ons nog reën gaan kry hierdie winter nie.*

B: *Ja-nee.* (spreker-gesentreerde gelate bevestigingsmerker)

(f) *Ja-nee kyk, as ek sy pa was het hy al lankal pak gekry!*³¹

(spreker-gesentreerde en hoorder-georiënteerde aanspreekvorm)

Die *ja-nee*-elemente in (68) het in gemeen dat hulle in reaksie is op wat voorheen gesê is. Die diskoers wat volg op *ja-nee* word dus verbind met 'n vorige diskoers. Verder kan *ja-nee* inligting oordra oor die spreker se houding (wat verband hou met GroundP in SAP-terme), wat van die aangesprokene verwag word (wat betrekking het op ResP) of 'n kombinasie van die twee.³² Hieruit kan gesien word dat EN-*nee* ook in die *ja-nee*-vorm spreker-hoorder-verwante inligting oordra en dus nie betekenisloos is nie.

Wanneer *ja-nee* vergelyk word met die Duitse mengwoord *jein* (*ja* en *nein*/“nee”) word daar gemerk dat die twee konstruksies verskil:

(69) *Hast du schon den neuen Film gesehen?*

Het jy reeds die nuwe fliek gesien

“Het jy reeds die nuwe fliek gesien?” (ibid: 77)

(a) *Jein, ich habe bis jetzt nur den Trailer gesehen.*

Ja-Nee ek het tot nou net die lokprent gesien

“Ja en nee / Soort van, ek het nog net die lokprent gesien.”

(b) *#Ja-nee, ek het nog net die lokprent gesien.*

Jein blyk om 'n komposisionele samestelling te wees, aangesien die betekenis van beide elemente behoue bly. Dit staan in teenstelling met die nie-komposisionele aard van *ja-nee*, waar slegs *ja* oorgedra word.

In terme van funksies is *ja-nee* meer soortgelyk aan die Duitse vorm *naja* (*nou* en *ja*). Vergelyk die gedrag van *naja* en *ja-nee*:

(70) *Wie findest du den neuen Film?*

³¹ Die toevoeging van *kyk* dien hier om die spreker- en aangesprokene-gesentreerdheid van die uiting te verhoog (sien Biberauer & Van Heukelum 2017). *Kyk* het gepragmatikaliseer (Diewald 2012; sien ook Biberauer 2017a) en verwys nie meer na die fisiese aksie nie. Dit is soortgelyk aan wat Breed (2017 i.a.) bevind het vir postuurwerkwoorde.

³² 'n Belangrike opmerking oor die kombinasie van *ja* en *nee* is dat hulle die eenheid *ja-nee* kan vorm, maar nooit *nee-ja* nie. Hierdie strukturele beperking hou moontlik verwant met die interne struktuur en projeksie van elk van die woorde. Die strukturele posisie(s) van *ja* en *nee* sal in hoofstuk sewe bespreek word.

Hoe vind jy die nuwe fliek

“Wat dink jy van die nuwe fliek?” (Biberauer, van Heukelum & Duke, 2017: 78)

(a) *Naja, ganz gut.*

Nou-ja nogal goed

“Ja wat, dit was nogal goed.”

(b) *Ja-nee, dit was nogal goed.*

Naja is, soortgelyk aan *jein*, ook ’n komposisionele woord: dit bestaan uit *ja* en die SAP-element *na*. Daarom word slegs ’n *ja*-betekenis oorgedra in *naja*.

5.4 Samevatting

Hoofstuk vyf het ten doel gehad om die manifestering van EN in Afrikaans te beskryf. Afdeling 5.2 het ’n algemene uiteensetting gegee van die feite van EN in Afrikaans op grond van die bespreking in hoofstuk vier. Daar is bevind dat die eienskappe van Afrikaanse EN ooreenstem met wat reeds bekend is oor EN in ander tale.

Volgende het afdeling 5.3 die verskillende omgewings waarin EN in Afrikaans kan voorkom, bespreek. Vyf omgewings is geïdentifiseer: teenstellende predikate, negatiewe impliseringsitems, voorwaardelike sinne, NE’s en *nee*-konstruksies. Binne elke kategorie was die aard van die EN-aktiveerders soortgelyk aan dié van ander tale, alhoewel nie al die aktiveerders in alle tale noodwendig ook in Afrikaans EN kan aktiveer nie.

EN wat geaktiveer word deur ’n inherent-negatiewe woord (bepaalde predikate, bywoorde en voegwoorde) blyk om nie noodwendig ’n spreker-georiënteerde houding oor te dra nie. Dit wil eerder voorkom asof die EN dien om die semantiese negativering van die inherent-negatiewe woord te versoen met die gebrek aan ’n sintaktiese negativerder in die komplement van die betrokke woord.

In teenstelling hiermee kan EN verskeie funksies verrig in NE’s en *nee*-konstruksies. Die bespreking van hierdie funksies het getoon dat EN funksioneel baie ooreenstem met SAP-elemente. Die funksies wat EN vervul, kan in sommige gevalle ook deur SAP-elemente vervul word. Die groot hoeveelheid ooreenkomste wat opgemerk is tussen EN en SAP-elemente ondersteun die idee dat EN diskoersgeïntereerde funksies verrig.

Wat verder uit die bespreking na vore gekom het, is die mate waartoe die literatuur nie ooreenstem oor die grammatikaliteit van bepaalde konstruksies met EN nie. Gevolglik sal

hoofstuk ses ondersoek instel rakende hoe EN-konstruksies deur hedendaagse gebruikers van Afrikaans geïnterpreteer word.

Hoofstuk sewe sal aandag gee aan die strukturele aard van die verskeie EN-konstruksies op grond van die bespreking in hoofstuk vyf asook die bevindinge van hoofstuk ses.

Hoofstuk 6: Eksperimentele data

6.1 Inleiding

Die doel van die eksperiment is om inligting in te win rakende moedertaalsprekers van Afrikaans se (i) grammatikaliteitsoordele en (ii) interpretasies van Afrikaanse EN-konstruksies. Die resultate sal dien om my eie oordele en interpretasies van die konstruksies te konsolideer met dié van ander moedertaalsprekers (Schütze, 1996: 38). Verder sal die resultate ook dien om die teenstrydighede in die literatuur rakende die marginaliteit van sommige EN-konstruksies aan te spreek. Hierdie resultate, tesame met die bespreking in hoofstuk vyf, sal die basis vorm vir die teoretiese analise van EN-konstruksies in hoofstuk sewe.

6.2 Deelnemers

Die eksperiment het vereis dat die deelnemers moedertaalsprekers van Afrikaans moet wees en tussen 18 en 30 jaar oud moet wees, ten einde te voorkom dat ouderdom die resultate beïnvloed.

'n Groot hoeveelheid van die deelnemers het 'n agtergrond in Taalwetenskap of Afrikaanse taalkunde. Aangesien die voorgraadse programme nie tot so 'n groot mate aandag gee aan EN, negativering as 'n geheel of grammatikaliteitsoordele dat dit die response van die individue sal beïnvloed nie, is daar nie onderskei tussen hierdie individue en dié sonder 'n soortgelyke agtergrond nie.

'n Loodsstudie is uitgevoer met drie deelnemers. Hierna is individue genader om deel te neem aan die studie. Die studie is geadverteer op sosiale media en daar is ook gebruik gemaak van my persoonlike netwerke.

Die skakel na die elektroniese vraelys is aan die belangstellendes gestuur. Daar is oorspronklik beoog om 25 deelnemers te gebruik. Die belangstelling in die studie was egter beter as wat verwag is en daar is uiteindelik 36 deelnemers gebruik.

6.3 Etiese aspekte

'n Toestemmingsvorm is aan die deelnemers verskaf. Die vorm het gestipuleer dat deelname aan die studie vrywillig is en dat die deelnemers bewus is dat hulle nie finansiële vergoed sou word vir hul deelname nie. Die prosedure van die studie is aan die deelnemers verduidelik sonder om die doel van die studie te onthul. Die toestemmingsvorm is aangeheg as Addendum A.

Deelnemers is verseker dat enige data wat hulle verskaf, anoniem en vertroulik hanteer sou word. Indien daar na die spesifieke antwoord van 'n bepaalde deelnemer verwys word (soos wat in afdeling 6.5 gedoen word), sal daar slegs na die individu verwys word as “deelnemer”.

Daar is van die deelnemers verwag om die vorm elektronies te onderteken en daardeur aan te dui dat hulle instem met die bepalinge van die eksperiment. Deelnemers kon egter steeds te eniger tyd hul deelname staak. Die deelnemer se gedeeltelike antwoorde word in sulke gevalle nie in ag geneem vir die analise nie.

Etiese klaring is verkry van die Departement van Algemene Taalwetenskap se Departementale Etiese-keuringskomitee (“Departmental Ethics Screening Committee”, DESC) en Stellenbosch Universiteit se Navorsingsetiek-komitee (“Research Ethics Committee”, REC) (Projek-ID: 7269).

6.4 Eksperimentele materiaal

'n Tweeledige vraelys is aan die deelnemers gestuur. In albei afdelings is opvulvrae (“fillers”) tussen die teikenvrae aangebied om die ware doel van die eksperiment te verberg.

Die konstruksies is aangebied binne 'n toepaslike konteks, aangesien die eksperimentele konstruksies nie neutrale, ongemerkte negativering verteenwoordig nie (sien ook Schütze, 1996: 149 vir die belang van konteks met gemerkte konstruksies). Verder is die betrokke konstruksie waarna gekyk word, ook aangebied as 'n klankgreep, eerder as teks. Die deelnemers het dus nooit die geskrewe vorm van die teikenkonstruksie gesien nie. Dit is gedoen om twee redes.

Eerstens speel intonasie 'n rol in die oordrag en interpretasie van EN-konstruksies, aangesien hulle meer as slegs 'n letterlike betekenis op sinsvlak behels. Verder kon die gebruik van leestekens – byvoorbeeld die gebruik van 'n uitroepteken by NE's – die interpretasie van die konstruksies beïnvloed. Daarom was daar geen leestekens in die teks na die skakel tot die klankgreep nie.

Tweedens lei geskrewe mediums dikwels daartoe dat deelnemers strenger is in hul oordele van die materiaal (Keller, 2000: 34). Daarom was dit moontlik dat die deelnemers van die konstruksies in geskrewe vorm sou verwerp weens preskriptiewe reëls (sien byvoorbeeld Cornips & Jongenburger 2001). 'n Voorbeeld hiervan sou wees dat deelnemers 'n EN-konstruksie met slegs *nie*₂ in geskrewe vorm moontlik meer gereedelik sou verwerp omdat hulle dadelik sien dat *nie*₁ nie teenwoordig is nie.

Deur die konstruksies as klankgrepe aan te bied, was die doel dus dat die deelnemers die klankgreep as 'n geheel beskou, eerder as om dit te analiseer volgens preskriptivistiese reëls.

Die klankopnames is gemaak deur 'n moedertaalspreker van Afrikaans wat bewus was van die doel van die eksperiment, om te verseker dat die klankgrepe met die regte intonasie uitgespreek is. Die vraelys is aangeheg as Addendum B.

6.4.1 Deel A

In Deel A is daar van die deelnemers verwag om grammatikaliteitsoordele te maak van EN-konstruksies met behulp van 'n vierpuntskaal:

- (1) 1: wangevorm, geen spreker van Afrikaans sal die sin gebruik nie.
- 2: nie baie goed nie, dit is betwyfelbaar of 'n spreker van Afrikaans die sin sal gebruik.
- 3: redelik goed, ek sal dalk nie self die sin gebruik nie, maar ek voel dat 'n spreker van Afrikaans dit dalk wel sal gebruik.
- 4: heeltemal goed, 'n spreker van Afrikaans sal die sin geredelik gebruik.

Quirk en Svartvik (1966, in Schütze, 1996: 58) argumenteer ten gunste van 'n driepuntskaal ten einde die binêre antwoorde te vermy van 'n tweepuntskaal, asook om die sewepuntskaal te vermy waar 'n keuse tussen twee punte as te arbitrêr kan voorkom. Quirk en Svartvik (1966, in Schütze, 1996: 58) bied die volgende drie punte as keuses: “wholly natural and normal”, “wholly unnatural and abnormal” en “marginal or dubious”. In my eksperiment is 'n vierde onderskeiding ingesluit vir die marginale sinne. Die rede hiervoor is tweeledig. Eerstens sal die ekstra onderskeiding dien om meer akkuraat te kan vasstel hoe die deelnemers konstruksies wat minder welgevorm is vergelyk met dié wat nie heeltemal welgevorm is nie.

Tweedens sal die vierde onderskeiding ook dien om deelnemer-vooroordeel te verminder, aangesien dit sal voorkom dat deelnemers 'n spesifieke struktuur as “marginaal of betwyfelbaar” beoordeel eenvoudig omdat hulle nie self daardie spesifieke konstruksie sou gebruik nie.

In die gevalle waar 'n spesifieke sin as wangevorm beoordeel is, is die deelnemers versoek om die sin te herformuleer sodat dit grammatikaal is. Hierdeur sou dit moontlik wees om vas te stel watter aspek van die sin as problematies beskou is.

In Deel A is 20 sinne gebruik, waarvan 17 toetssinne was en 3 opvulsinne. 12 van die sinne was grammatikaal en 8 was ongrammatikaal, na aanleiding van Schütze (1996) se vereiste dat daar nie 'n beduidende verskil moet wees tussen die aantal grammatikale en ongrammatikale sinne nie (sien Huddleston, 2010: 151). Tabel 1 gee 'n uiteensetting van die verskillende konstruksies en die aantal grammatikale en ongrammatikale sinne by elk. In Tabel 1 verwys die ongrammatikale konstruksies na dié wat in beide geskrewe en gesproke Afrikaans as ongrammatikaal beskou sou word.

Kategorie	Aantal grammatikaal	Aantal ongrammatikaal
Teenstellende predikaat	1	0
Negatiewe impliseringsitem	1	1
Voorwaardelike sinne	3	1
NE: <i>wh</i> -tipe	1	1
NE: <i>polêr</i>	1	1
NE: <i>nie</i> ₁ <i>alles</i> -konstruksie	2	1
<i>Nee</i> -konstruksie	2	1
<i>Opvulsinne</i>	1	2
Totaal:	12	8

Tabel 1: Deel A se eksperimentele konstruksies en die verhouding tussen grammatikale en ongrammatikale sinne

Die aard van die sinne in elke kategorie asook die doel van elk, word in afdeling 6.5 bespreek.

6.4.2 Deel B

Deel B het van die deelnemers versoek om EN-konstruksies te vergelyk met hul EN-lose teenhangers en aan te dui of die twee konstruksies vir hulle dieselfde beteken. Indien nie, moes die deelnemers aandui hoe die twee konstruksies verskil.

Deel B het van 10 sinne gebruik gemaak, waarvan 8 toetssinne was en 2 opvulsinne was. Die gekose konstruksies asook hul EN-lose teenhangers, word in Tabel 2 uiteengesit.

Kategorie	EN-konstruksie	EN-lose konstruksie
Teenstellende predikaat	Ek weier om saam te kom nie ₂ .	Ek weier om saam te kom.
Negatiewe impliseringsitem	Ek kan tog onmoontlik alleen die werk doen nie ₂ .	Ek kan tog onmoontlik alleen die werk doen.
Voorwaardelike sin	Jy kan nie ₁ goeie werk lewer nie ₂ , tensy jou liggaam nie ₁ in 'n goeie toestand is nie ₂ .	Jy kan nie ₁ goeie werk lewer nie ₂ , tensy jou liggaam in 'n goeie toestand is.
Voorwaardelike sin	Voordat jy nie ₁ gestort het nie ₂ , kan jy nie ₁ by die tafel aansit nie ₂ .	Voordat jy gestort het, kan jy nie ₁ by die tafel aansit nie ₂ .
NE: <i>wh</i> -tipe	Hoe lank het jy nie ₁ geword nie ₂ !	Hoe lank het jy geword!
NE: <i>polêr</i>	Is dit nie ₁ alte fraai nie ₂ !	Is dit alte fraai!
NE: <i>nie alles</i> -konstruksie	Wat jy nie ₁ alles gelees het nie ₂ !	Wat jy alles gelees het!
<i>Nee</i> -konstruksie	Ja-nee, ek het gedink dit sal gebeur!	Ja, ek het gedink dit sal gebeur!
<i>Opvulsinne</i>		Ek wonder of hulle regtig geen kontant het nie ₂ . & Ek wonder of hulle regtig geen kontant het.
<i>Opvulsinne</i>		* Jy het nie ₁ geleer nie ₂ hard. & Jy het hard geleer.

Tabel 2: Deel B se eksperimentele konstruksies

6.5 Uiteensetting en analise van die resultate

Nadat die data ingesamel is van die 36 deelnemers, is toegang tot die elektroniese vraelys gesluit sodat die data-analise kon begin sonder dat verdere deelnemers antwoorde verskaf wat gevolglik nie in berekening sou gebring word nie.

Voordat die data geanaliseer is, is daar gekyk na die individuele antwoorde om enige uitskieters vas te stel. In die konteks van hierdie eksperiment verwys uitskieters na 'n deelnemer wat slegs die eindpunte of middelste waardes van die skaal gebruik vir hul antwoorde, of 'n deelnemer wie se antwoorde deurlopend verskil van dié van die ander deelnemers. In die resultate is daar enkele gevalle waar 'n paar deelnemers se antwoorde baie verskil van die ander deelnemers s'n. Nadat daar ondersoek ingestel is, is daar wel vasgestel dat dit nie in elke geval dieselfde deelnemers was wat die uitskieter-antwoorde verskaf het nie. Gevolglik is al die data in ag geneem tydens die analise.

In die gevalle waar die deelnemer in Deel A die konstruksie as wangevorm beoordeel het, maar die konstruksie herformuleer het deur iets anders as die EN of negativering te verander (byvoorbeeld deur die werkwoord te verander), is hierdie antwoorde geïgnoreer en nie as deel van die data aangebied nie. Om hierdie rede is daar gevalle in Deel A waar die som van die oordele van een konstruksie nie 36 is nie.

Daar was verder enkele gevalle waar die deelnemers in Deel A "1" as opsie gekies het (dus, die konstruksie as wangevorm beoordeel het), maar dan "2", "3" of "4" ingetik het waar die herformulasie van die konstruksie gevra word. In hierdie gevalle is daar aangeneem dat die deelnemer bedoel het dat die nommer wat hulle ingetik het, hul antwoord moet wees. Die resultate is dus daarvolgens aangepas.

Die resultate van Deel A en Deel B sal eers afsonderlik bespreek word. Daarna sal die resultate van die twee dele gekombineer word ten einde 'n geheelindruk te kry van die deelnemers se gevoel van die konstruksies.

6.5.1 Resultate: Deel A

6.5.1.1. Teenstellende predikaat

EN-Konstruksie	1	2	3	4
(2) Ek weier om saam te kom nie ₂ .	35 (97,2%)	1 (2,8%)	0	0

Die resultate van (2) toon dat die deelnemers die predikaat-konstruksie met slegs *nie*₂ amper deur die bank verwerp het – slegs 1 uit die 36 deelnemers het die konstruksie nie as heeltemal wangevorm beoordeel nie. Uit die ander 35 deelnemers het 1 nie 'n herformulasie aangebied nie; die ander 34 het deurgaans die sin verbeter na die standaardvorm: *Ek weier om saam te kom*.

6.5.1.2. Negatiewe impliseringsitem

EN-konstruksie	1	2	3	4
(3) Ek kan tog onmoontlik alleen die werk doen <i>nie</i> ₂ .	26 (72,2%)	6 (16,7%)	4 (11,1%)	0
(4) * Kobus is langer as ek <i>nie</i> ₂ .	34 (94,4%)	1 (2,8%)	0	1 (2,8%)

Wanneer daar gekyk word na EN-konstruksies soos (3) wat deur inherent-negatiewe bywoorde geaktiveer word, blyk Afrikaanssprekendes meer ten gunste te wees hiervan as wanneer die predikaat dien as aktiveerder, maar steeds nie baie gunstig nie. Slegs 28,5% van die deelnemers het die konstruksie nie as wangevorm beoordeel nie.

Wanneer daar gekyk word na die herformulasies van diegene wat (3) as wangevorm beoordeel het, het die deelnemers een van vier opsies gebruik: (i) 4 deelnemers het *onmoontlik* weggelaat en *nie*₁ ingevoeg, (ii) 2 deelnemers het *onmoontlik* verander na *nie*₁ *moontlik* of *moontlik nie*₁, (iii) 9 deelnemers het *nie*₂ bygevoeg na *onmoontlik* (. . . *onmoontlik nie*₂ . . .) as konstituent-negativering, en (iv) 9 deelnemers het *nie*₂ weggelaat en dus 'n positiewe sin aangebied met *onmoontlik*. 1 deelnemer het geen herformulasie verskaf nie. Die laaste deelnemer het in hul herformulasie die bywoord *alleen* geskuif (*Ek kan tog onmoontlik die werk alleen doen nie*₂), wat daarop dui dat hulle wel die EN-konstruksie met slegs *nie*₂ aanvaar het.

In teenstelling met (3) bevestig die resultate van (4) dat positiewe vergelykendes nie EN kan aktiveer nie – 34 (94,4%) van die deelnemers het die konstruksie as wangevorm beskou. Uit hierdie 34 deelnemers het 26 die konstruksie herformuleer deur *nie₂* te verwyder (*Kobus is langer as ek*), 5 het *nie₁* ingevoeg om dit sinsnegativering te maak (*Kobus is nie₁ langer as ek nie₂*), en 3 deelnemers het geen herformulasie verskaf nie.

6.5.1.3. Voorwaardelike sinne

EN-konstruksie	1	2	3	4
(5) Jy kan <i>nie₁</i> goeie werk lewer <i>nie₂</i> , tensy jou liggaam <i>nie₁</i> in 'n goeie toestand is <i>nie₂</i> .	22 (61,1%)	5 (13,9%)	6 (16,7%)	3 (8,3%)
(6) Tensy die storm ophou <i>nie₂</i> , sal ons by die huis bly.	20 (55,6%)	8 (22,2%)	5 (13,9%)	3 (8,3%)

(5) was 'n voorbeeld van 'n EN-konstruksie met albei negativers, en waar die hoofsin genegativer is deur klousale negativering. 22 (61,1%) van die deelnemers het hierdie konstruksie as wangevorm beoordeel. 13 van hierdie deelnemers het die *nie₁* in die voorwaardelike bysin weggelaat, wat lei tot 'n genegativerde hoofsin met 'n sinsfinale *nie₂* en 'n positiewe voorwaardelike bysin: *Jy kan nie₁ goeie werk lewer tensy jou liggaam in 'n goeie toestand is nie₂*. Die EN is dus ook weggelaat. 1 deelnemer het, soortgelyk aan die laasgenoemde voorbeeld, ook die *nie₁* van die voorwaardelike bysin weggelaat. Hulle het verder die twee klouse omgeruil en het gebruik gemaak van klousale negativering in die hoofsin: *Tensy jou lewe [sic] in 'n goeie toestand is, kan jy nie₁ goeie werk lewer nie₂*. 5 van die deelnemers het die EN in die voorwaardelike bysin behou en slegs die *nie₂* aan die einde van die hoofsin geskrap. 'n Redelike aanname is dat die deelnemers die *nie₂* van die hoofsin

geskuif het na die einde van die konstruksie en dat een kopie van *nie*₂ dan geskrap is na aanleiding van Biberauer (2008) se haplologie-meganisme:

(7) *Jy kan nie₁ goeie werk lewer tensy jou liggaam nie in 'n goeie toestand is nie₂ ~~nie~~₂.*

'n Interessante herformulasie was dat een deelnemer beide negatieweers van die voorwaardelike bysin en ook die *nie*₂ van die hoofsin weggelaat het: *Jy sal nie instaat [sic] kan wees om goeie werk op te lewer tensy jou liggaam in 'n goeie toestand is*. Biberauer (2007) maak melding daarvan dat die weglating van *nie*₂ klink asof dit per ongeluk weggelaat is en dat dit dikwels die geval is met nie-moedertaalsprekers van Afrikaans. Hierdie herformulasie is egter eerstens gemaak deur 'n moedertaalspreker van Afrikaans en tweedens in geskrewe formaat. Daar word nie geredelik verwag dat 'n Afrikaanssprekende in geskrewe vorm *nie*₂ sou weglaat nie, weens die strenger preskriptivistiese aard van daardie medium (sien weereens Cornips & Jongenburger 2001)

Sin (6) is soortgelyk aan (5), aangesien dieselfde voegwoord gebruik word, maar in (6) staan die voorwaardelike bysin eerste. Verder word daar in (6) slegs van *nie*₂ gebruik gemaak om die EN-interpretasie oor te dra. Uit die resultate kom dit voor asof Afrikaanssprekendes nie hierdie konstruksie geredelik aanvaar nie – 20 (55,6%) van die deelnemers het die sin as wangevorm beoordeel. Wanneer daar gekyk word na die manier waarop hierdie 20 deelnemers die sin herformuleer het, blyk dit dat die gebruik van slegs *nie*₂ problematies was. 10 van die deelnemers het die sin herformuleer deur albei negatieweers in die voorwaardelike bysin te gebruik (*Tensy die storm nie₁ ophou nie₂ . . .*), 9 van die deelnemers het *nie*₂ weggelaat (*Tensy die storm ophou . . .*) en 1 deelnemer het geen herformulasie verskaf nie. Die byna 50-50-verhouding tussen die twee tipes herformulasie ondersteun die voorstel dat die EN-konstruksies soortgelyk is aan hul EN-lose eweknieë, mits die EN-konstruksie in hierdie geval albei negatieweers het.

'n Laaste opmerking betreffende (6) is dat een deelnemer *maar* bygevoeg het in hulle herformulasie van die sin: *Tensy die storm ophou, sal ons maar by die huis moet bly*. Hierdie gebruik van *maar* as spreker-georiënteerde element skakel met die SAP-aard van EN.

(8) Voordat jy nie ₁ gestort het nie ₂ , kan jy nie ₁ by die tafel aansit nie ₂ .	2 (5,9%)	2 (5,9%)	7 (20,6%)	23 (67,6%)
(9) * Voordat jy nie ₁ jou speelgoed opgetel het nie ₂ , kan jy parkie toe gaan	31 (86,1%)	4 (11,1%)	1 (2,8%)	0

In teenstelling met (5) en (6) was die deelnemers baie meer ten gunste van (8). In (8) word die voorwaardelike bysin eerste gestel, met albei negatieweers wat teenwoordig is, en die hoofsin wat negatief is. 23 (67,6%) van die deelnemers het die konstruksie as “heeltemal goed” beoordeel. Slegs twee (5,9%) van die deelnemers het (8) as wangevorm beoordeel. Beide deelnemers het die konstruksie herformuleer deur die *nie₂* van die hoofsin weg te laat: *Jy kan nie₁ by die tafel aansit voordat jy nie₁ gestort het nie₂*. Soortgelyk aan (5) is die hoofsin se *nie₂* waarskynlik geskuif na die sinsfinale posisie en geskrap omdat daar reeds ’n *nie*-element teenwoordig is. Verder het die EN van die voorwaardelike bysin behoue gebly. Die herformulasies van die deelnemers toon dus dat die EN nie problematies was nie, aangesien geen van die deelnemers in (8) die EN in die voorwaardelike bysin verwyder het tydens hul herformulasie nie.

Soortgelyk aan (8) is (9) ook ’n voorwaardelike EN-konstruksie met beide negatieweers, maar met ’n positiewe hoofsin. 31 (86,1%) van die deelnemers het die konstruksie as wangevorm beoordeel. 24 van hierdie deelnemers het die konstruksie herformuleer deur die hoofsin te negatieweer: *Voordat jy nie₁ jou speelgoed opgetel het nie₂, kan jy nie₁ parkie toe gaan nie₂*. 2 deelnemers het die klouse omgeruil en die hoofsin genegatieweer: *Jy kan nie₁ parkie toe gaan voordat jy nie₁ jou speelgoed opgetel het nie₂*. 1 deelnemer het ook die klouse omgeruil, maar het die EN in die voorwaardelike bysin weggelaat: *Jy kan nie₁ parkie toe gaan voordat jy jou speelgoed opgetel het nie₂*. 2 deelnemers het geen herformulasie

verskaf nie. Uit die herformulasies blyk dit dat EN-konstruksies in voorwaardelike konstruksies grotendeels deur Afrikaanssprekendes aanvaar word.

Uit (8) en (9) kan daar ook gesien word dat die deelnemers baie tevrede was met EN wanneer dit in 'n vooropgeplaasde bysin voorkom. Dit staan in kontras met die oordele van (5) wat, soortgelyk aan (8) en (9), beide *nie*₁ en *nie*₂ as EN-negativeerders gebruik het, maar waar die EN-bysin na die hoofsin voorkom (en dus nie vooropgeplaas is nie).

6.5.1.4. NE: *wh*-tipe

EN-konstruksie	1	2	3	4
(10) Hoe lank het jy <i>nie</i> ₁ geword <i>nie</i> ₂ !	0	5 (14,3%)	17 (48,6%)	13 (37,1%)
(11) * Hoe lieflik hierdie reën <i>nie</i> ₁ vandag is <i>nie</i> ₂ !	24 (66,7%)	6 (16,7%)	3 (8,3%)	3 (8,3%)

(10) is 'n *wh*-NE met 'n V2-struktuur. Uit die grammatikaliteitsoordele van die deelnemers blyk dit dat NE's geen probleem oplewer nie: slegs 5 deelnemers (14,3%) het (10) as “nie baie goed nie” beoordeel.

Die doel van (11) was om te ondersoek wat Afrikaanssprekendes se houding teenoor werkwoord-finale (V-finale) kopulas is. 24 van die deelnemers (66,7%) het die konstruksie as wangevorm beoordeel. Die konstruksie is deurgaans verbeter deur die kopula te skuif na die V2-posisie: *Hoe lieflik is die reën nie*₁ *vandag nie*₂! Hierdie bevindinge strook dus nie heeltemal met Biberauer en Potgieter (2017) se standpunt dat NE's met kopulas noodwendig V2 moet wees nie.

Wat verder van belang is, is dat 23 uit die 24 deelnemers nie die negativeerders verwyder het om die konstruksie meer grammatikaal te maak nie. Dit toon weereens dat NE's nie vir Afrikaanssprekendes ongewoon of problematies is nie.

6.5.1.5. NE: polêr

EN-konstruksie	1	2	3	4
(12) Is dit nie ₁ alte fraai nie ₂ !	0	1 (2,8%)	13 (36,1%)	22 (61,1%)
(13) * Is dit heeltemal belaglik nie ₂ !	36 (100%)	0	0	0

(12) is 'n polêre NE met beide negatieweers. Soortgelyk aan (10) is (12) ook nie deur enige van die deelnemers as wangevorm beoordeel nie. Die grootste hoeveelheid van die deelnemers (97,2%) het (12) as *redelik goed* (3) of *heeltemal goed* (4) beoordeel.

(13) as 'n polêre NE met slegs *nie₂* is egter deur die bank verwerp. Die algemeenste herformulering was om *nie₁* sinsmediaal in te voeg: *Is dit nie₁ heeltemal belaglik nie₂!* 28 van die deelnemers (77,8%) het van hierdie strategie gebruik gemaak. 3 van die deelnemers het *nie₂* weggelaat en die sin herformuleer na 'n stelling: *Dit is heeltemal belaglik!*. Die laaste 4 deelnemers het geen herformulasie verskaf nie.

Een herformulasie verdien spesiale vermelding:

(14) *Is dit nie₁ nou vir jou heeltemal belaglik nie₂.*

In (14) het die deelnemer gereageer op die hoorder-georiënteerdheid en emotiewe aard van die uiting en die uiting aangevul met beide die gepragmatikaliseerde *nou* en die etiese datief-vorm *vir jou*. Hierdie twee elemente vervul beide SA-verwante funksies, eerder as leksikale funksies. Deurdat (14) beide die SA-elemente en EN het, toon dit verder dat die negatieweers waarskynlik bydra tot die bedoelde sprekershouding van die uiting. Hierdie deelnemer is nie dieselfde individu wat *Tensy die storm ophou, sal ons maar by die huis moet bly* met *maar* as SAP-element as respons op (6) gegee het nie. Daar was dus meer as een deelnemer wat gereageer het op die SAP-aard van die EN-konstruksies.

6.5.1.6. NE: *nie₁ alles*-konstruksie

EN-konstruksie	1	2	3	4
(15) Wat jy <i>nie₁</i> alles gelees het <i>nie₂</i> !	4 (11,8%)	2 (5,9%)	14 (41,2%)	14 (41,2%)
(16) Wat Johan alles <i>nie₁</i> gelees het <i>nie₂</i> !	9 (25,7%)	10 (28,6%)	10 (28,6%)	6 (17,1%)
(17) * Wat jy alles <i>nie₁</i> gelees het <i>nie₂</i> !	10 (27,8%)	6 (16,7%)	15 (41,7%)	5 (13,9%)

Afrikaanssprekendes blyk tevrede te wees met *nie₁ alles*-konstruksies soos in (15). 28 van die deelnemers (82,4%) het die konstruksie as *redelik goed* (3) of *heeltemal goed* (4) beoordeel. Slegs 4 deelnemers (11,8%) het die konstruksie as wangevorm beoordeel. 3 van hierdie 4 deelnemers het gebruik gemaak van die temporale woord *al*. Uit die herformulasies blyk dit dat die *nie alles*-konstruksie nie die problematiese element was nie: die deelnemers se invoegings was om die tydsverloop aan te dui. 1 van die 3 het *alles* weggelaat en *al* ingevoeg (. . . *jy nie₁ al gelees het nie₂*), maar hierdeur ook die interpretasie van die NE verander. Die ander 2 deelnemers het *alles* behou en *al* ingevoeg (. . . *jy nie₁ al alles gelees het nie₂*). Die laaste deelnemer het *alles* weggelaat en *nog* bygevoeg (*Wat het jy nog nie₁ gelees nie₂*). Hierdie herformulasies toon dat die deelnemers gereageer het op die kwantitatiewe aard van die NE in (15). Die laaste deelnemer se herformulasie toon dat *alles* ook vervang kan word met *nog*, wat struktureel hoër is as *al* (cf Cinque 1999). Sodoende word die *nog nie₁*-patroon verkry, waar dit steeds 'n geval van EN is (in teenstelling met die *alles nie*-konstruksie wat in hoofstuk vyf bespreek is as 'n geval van ware negativering). ('n dankie aan Theresa Biberauer, p.c. vir die laaste twee punte wat hier genoem is).

Uit die herformulasie van twee van die deelnemers wil dit lyk asof *nie₁ alles* tog toelaat dat ander elemente tussen *nie₁* en *alles* kan voorkom, mits dit SAP-verwante elemente is.

In teenstelling met die *nie₁ alles*-konstruksie in (15) is die *alles nie₁*-konstruksie in (16) 'n geval van ware sinsnegativering. In teenstelling met wat vir al die ander konstruksies in Deel A bevind is, het (16) 'n byna-gelyke verspreiding gehad ten opsigte van grammatikaliteitsoordele. 9 (25,7%) deelnemers het 'n “1” toegeken en 'n “2” of “3” is deur 10 (28,6%) deelnemers elk toegeken. Die oorblywende 6 (17,1%) deelnemers het die konstruksie as *heeltmal goed* (4) beoordeel.

Uit die 9 deelnemers wat (16) as wangevorm beoordeel het, het 4 se herformulasie behels om *alles* en *nie₁* om te ruil (*Wat Johan nie₁ alles gelees het nie₂!*). 3 van die deelnemers het *alles* weggelaat en eerder 'n ander bywoord gebruik (*Johan het amper/byna/omtrent niks gelees nie₂*). 1 deelnemer het die NE herformuleer na 'n vraagsin – *Wat het Johan gelees?* Die laaste 2 deelnemers het geen herformulasie verskaf nie.

Wanneer die resultate van (15) en (16) vergelyk word, het die deelnemers baie meer geredelik die EN-konstruksies met *nie₁ alles* soos (15) aanvaar as wat hulle *alles nie₁*-konstruksies as ware negativering soos (16) aanvaar het. 'n Moontlike verduideliking hiervoor is dat dit meer opvallend is om 'n uitroep oor 'n negatiewe feit te maak – dis byvoorbeeld natuurliker om 'n uitroep te maak oor dit wat iemand wel gelees het as oor dit wat nie gelees is nie (Theresa Biberauer, p.c.). Die uitroep in (16) het dus moontlik meer vir die deelnemers uitgestaan omdat dit meer ongewoon is. en daarom het hulle minder positief daarop gereageer.

(17) was 'n geval van ware negativering binne 'n konteks waar die sin nie 'n negatiewe interpretasie het nie, maar waar EN toepaslik sou wees. Die data vir (17) was grotendeels versprei tussen “1” en “3”: 15 (41,7%) deelnemers het die konstruksie beoordeel as “redelik goed” (3) en 10 (27,8%) van die deelnemers het (17) as wangevorm beoordeel. Die verwagting was dat die deelnemers (17) as wangevorm of *nie baie goed nie* (2) sou beoordeel, aangesien die gebruik van *alles nie₁* impliseer dat (17) 'n geval van ware negativering is, wat nie kontekstueel gepas is nie.

Uit hierdie 10 deelnemers het 8 die konstruksie herformuleer deur *alles* en *nie₁* om te ruil (*Wat het jy nie₁ alles gelees nie₂!*). 1 deelnemer het *alles* en *nie₁* omgeruil en het ook *al* tussen die twee elemente ingevoeg (*Wat jy nie₁ al alles gelees het nie*). Die laaste deelnemer het die NE herformuleer na 'n stelling – *Jy het al baie gelees!* Hierdie herformulerings toon aan dat die betrokke deelnemers die aard van die uitroep verstaan het en dus die relevante aanpassings gemaak het.

Wanneer (16) en (17) vergelyk word, is dit interessant dat meer deelnemers die grammatikale (16) as wangevorm of *nie baie goed nie* (2) beoordeel het, as (17) wat ongrammatikaal binne sy betrokke konteks was.

6.5.1.7. Nee-konstruksie

EN-konstruksie	1	2	3	4
(18) Ja-nee, ek het gedink dit sal gebeur!	0	0	4 (11,4%)	31 (88,6%)
(19) * Nee-ja, die studentelewe is maar swaar!	21 (58,3%)	5 (13,9%)	6 (16,7%)	4 (11,1%)
(20) Nee, goed, en self?	1 (2,8%)	0	5 (13,9%)	30 (83,3%)

(18) as EN-konstruksie bevat 'n EN-*nee* en 'n ware *ja*. Hierdie konstruksie is deur die grootste aantal deelnemers as “heeltemal goed” (4) beoordeel – 31 deelnemers (88,6%). Die positiewe reaksie teenoor (18) ondersteun Biberauer, van Heukelum en Duke (2017) dat *ja-nee* kan funksioneer om 'n sprekershouding oor te dra. In teenstelling hiermee is (19) grotendeels nie deur die deelnemers aanvaar nie – 21 deelnemers (58,3%) het dit as wangevorm beoordeel. Uit die 21 deelnemers het 20 die konstruksie herformuleer na *Ja-nee*, terwyl 1 deelnemer nie 'n herformulasie verskaf het nie. Hierdie bevinding ondersteun die stelling wat in hoofstuk vyf gemaak is dat *ja* en *nee* struktureel beperk is tot die eenheid *ja-nee*, terwyl *nee-ja* nie toelaatbaar is nie. Dit wil voorkom asof *ja-nee* geleksikaliseerd is as 'n Afrikaanse SAP-element.

In (20) funksioneer EN-*nee* as die inleiding tot 'n antwoord op 'n vraag oor die spreker se welstand. Hierdie konstruksie was ook baie aanvaarbaar vir die deelnemers, met 30 deelnemers (83,3%) wat dit as “heeltemal goed” (4) beoordeel het. Slegs een deelnemer het (20) as wangevorm beoordeel en het dit herformuleer deur die *nee* te vervang met *ja* (*Ja goed, en self?*). Die deelnemers se positiwiteit teenoor (20) ondersteun die nosie dat EN-*nee* nie betekenisloos is nie, maar dien om spreker-hoorder-georiënteerde inligting oor te dra.

6.5.2 Resultate: Deel B

Die data in Deel B is eerstens verdeel volgens die aantal deelnemers wat aangedui het dat die EN- en EN-lose konstruksies dieselfde beteken en dié wat gesê het dat die twee konstruksies verskil in betekenis. Daar word melding gemaak van enige addisionele kommentaar van die deelnemers wat gesê het dat die konstruksies dieselfde is. Volgende is daar gekyk na die antwoorde van die deelnemers wat gesê het dat die konstruksies verskil. Die verskille in interpretasie is tematies verdeel ten einde vas te stel wat die mees-frekwente interpretasies was.

Die deelnemers het wel verskillende interpretasies gehad van die konsep “dieselfde beteken”. Party deelnemers het ’n EN-konstruksie wat hulle as ongrammatikaal beskou het, as dieselfde geag as die EN-lose eweknie, aangesien hulle uit die konteks kon aflei wat die EN-konstruksie bedoel het. Ander deelnemers het weer ’n ongrammatikale EN-konstruksie as anders as sy EN-lose eweknie beskou. Vir die doeleindes van hierdie afdeling word die veronderstelling gebruik dat die konsep “dieselfde beteken” minstens vir die deelnemers beteken het dat daar nie ’n inhoudelike verskil tussen die twee konstruksies was nie.

Die EN-konstruksies word soos volg aangebied: teenstellende predikaat-konstruksie (afdeling 6.5.2.1), negatiewe impliseringsitem-konstruksie (afdeling 6.5.2.2), voorwaardelike sinne (afdeling 6.5.2.3), *wh*- en polêre NE’s (afdeling 6.5.2.4), *nie*₁ *alles*-konstruksie (afdeling 6.5.2.5) en *nee*-konstruksie (afdeling 6.5.2.6).

6.5.2.1 Teenstellende predikaat

EN-konstruksie	EN-lose konstruksie	Aantal Dieselfde	Aantal verskil
Ek weier om saam te kom <i>nie</i> ₂ .	Ek weier om saam te kom.	16 (47,1%)	18 (52,9%)

16 (47,1%) van die deelnemers het gesê dat die twee konstruksies dieselfde beteken binne die konteks. Hierdie reaksie van die deelnemers (in teenstelling met die baie negatiewe oordeel in Deel A – grammatikaliteitsoordeel van 1,04) is moontlik omdat die deelnemers uit die konteks afgelei het wat die EN-konstruksie beteken en daarvolgens aangedui het dat die konstruksie dieselfde beteken as sy EN-lose eweknie. 6 van die deelnemers het wel genoem

dat die EN-konstruksie ongrammatikaal is, nie welgevorm is nie, swak Afrikaans is, of die betekenisoordrag belemmer.

Uit die 18 deelnemers wat aangedui het dat die twee konstruksies nie dieselfde beteken nie, het 11 deelnemers genoem dat die EN-konstruksie ongrammatikaal is, onduidelik is, nie sin maak nie, of nie reg klink nie. 2 deelnemers het spesifiek die *nie*₂-element uitgelig as die problematiese element.

5 deelnemers het gesê dat die EN-konstruksie beteken dat hy nie weier nie, terwyl die EN-lose konstruksie beteken dat hy weier.

1 deelnemer het aangedui dat die konstruksie verwarrend is – daar moet óf nog 'n *nie*-element bygevoeg word om te beteken dat hy nie weier nie óf die *nie*-element moet weggelaat word om te beteken dat hy weier. 'n Verdere deelnemer het gesê dat die *nie* oortollig is en die betekenis verander.

6.5.2.2 Negatiewe impliseringsitem

EN-konstruksie	EN-lose konstruksie	Aantal Dieselfde	Aantal verskil
Ek kan tog onmoontlik alleen die werk doen <i>nie</i> ₂ .	Ek kan tog onmoontlik alleen die werk doen.	22 (66,7%)	11 (33,3%)

22 (66,7%) van die deelnemers het aangedui dat die twee konstruksies dieselfde betekenis dra binne die gegewe konteks. 3 van hierdie deelnemers het wel genoem dat die EN-konstruksie nie grammatikaal korrek is nie. 'n Verdere deelnemer het gesê dat die EN-lose konstruksie beter klink.

Uit die 11 deelnemers wat gesê het dat die konstruksies verskil, het 7 gesê dat die EN-konstruksie ongrammatikaal of verkeerd is. 'n Interessante resultaat is dat een deelnemer gesê het dat die EN-lose konstruksie verkeerd is, want “in Afrikaans maak ons gebruik van die [sic] negativering”.

1 deelnemer het die EN-konstruksie geïnterpreteer as die spreker se onvermoë om die werk te doen, teenoor die betekenis van die EN-lose konstruksie dat die spreker nie die werk alleen kan doen nie. Wat hiermee bedoel word, is egter onduidelik en kon nie afgelei word uit die deelnemer se antwoord nie. 'n Verdere deelnemer het die EN-konstruksie beskou as 'n

retoriese vraag en die EN-lose konstruksie as 'n vraag waarop 'n antwoord vereis word. Hierdie onderskeid is egter vreemd binne die spesifieke konteks en konstruksie. 'n Laaste deelnemer het gesê dat albei konstruksies verkeerd klink en het konstituent negativering voorgeskryf: *Ek kan tog onmoontlik nie₂ die werk alleen doen nie₂.*

6.5.2.3 Voorwaardelike sinne

EN-konstruksie	EN-lose konstruksie	Aantal Dieselfde	Aantal verskil
Jy kan nie ₁ goeie werk lewer nie ₂ , tensy jou liggaam nie ₁ in 'n goeie toestand is nie ₂ .	Jy kan nie ₁ goeie werk lewer nie ₂ , tensy jou liggaam in 'n goeie toestand is.	21 (61,8%)	13 (38,2%)

Volgens 21 (61,8%) van die deelnemers beteken die twee konstruksies dieselfde binne die konteks. 1 deelnemer het wel genoem dat die EN-konstruksie ongrammatikaal is en 'n ander deelnemer het gesê dat die tweede *nie* in die EN-konstruksie onnodig is. 'n Verdere deelnemer het gesê dat die EN-lose konstruksie meer korrek klink. 'n Laaste deelnemer het gesê dat albei konstruksies ongrammatikaal is.

9 deelnemers het gesê dat die betekenis van die twee konstruksies verskil. Volgens 6 van hierdie deelnemers beteken die EN-konstruksie dat jou liggaam nie in 'n goeie toestand moet wees nie, terwyl die EN-lose konstruksie beteken dat jou liggaam wel in 'n goeie toestand moet wees. 2 van die deelnemers het die EN-konstruksie geïnterpreteer dat mens nie goeie werk kan lewer as jy nie gesond is nie, en die EN-lose konstruksie dat jy nie goeie werk kan lewer nie as jy gesond is. Vir 'n verdere deelnemer beteken die EN-konstruksie dat jou liggaam in 'n goeie toestand moet wees om goeie werk te kan lewer, terwyl die EN-lose konstruksie volgens die deelnemer nie gebruik maak van “die dubbele ontkenning wat ons in Afrikaans gebruik” nie.

1 deelnemer het aangedui dat hulle nie verstaan wat die EN-lose konstruksie beteken nie. Die antwoorde wat deur die laaste 3 deelnemers verskaf is, het nie sin gemaak binne die konteks van die vraag nie.

EN-konstruksie	EN-lose konstruksie	Aantal Dieselfde	Aantal verskil
Voordat jy nie ₁ gestort het nie ₂ , kan jy nie ₁ by die tafel aansit nie ₂ .	Voordat jy gestort het, kan jy nie ₁ by die tafel aansit nie ₂ .	28 (84,8%)	5 (15,2%)

28 (84,8%) van die deelnemers het gesê dat die twee konstruksies dieselfde beteken. 3 van die deelnemers het wel genoem dat die EN-konstruksie meer korrek klink en dat die EN-lose konstruksie vreemd klink en 'n bietjie minder geredelik verstaan word.

Uit die 5 deelnemers wat gesê het dat die konstruksies nie dieselfde beteken nie, het 2 gesê dat die EN-lose konstruksie ongrammatikaal is of nie sin maak nie. 1 deelnemer het gesê die EN-konstruksie is korrek omdat dit gebruik maak van dubbele negativering. Dit is interessant dat die EN-lose konstruksie in hierdie geval as minder aanvaarbaar deur die deelnemers gesien word in vergelyking met die EN-konstruksie. Die vooropplasing van die EN het moontlik daartoe gelei dat die EN-konstruksie meer natuurlik klink as die EN-lose konstruksie.

Volgens 'n ander deelnemer beteken die EN-lose konstruksie dat die aangesprokene eers by die tafel moes aansluit voordat sy moet gaan stort. Die laaste deelnemer het die EN-konstruksie geïnterpreteer as 'n algemene stelling, terwyl die EN-lose konstruksie volgens hulle suggereer dat die bevel van die spreker slegs toepaslik is vir daardie spesifieke geleentheid. Hierdie opmerking van die deelnemer dui daarop dat hulle die generiese teenoor episodiese aard van EN-konstruksies teenoor EN-lose konstruksies raakgesien het (Theresa Biberauer, p.c.).

6.5.2.4 NE's: *wh*-tipe en polêr

EN-konstruksie	EN-lose konstruksie	Aantal Dieselfde	Aantal verskil
Hoe lank het jy nie ₁ geword nie ₂ !	Hoe lank het jy geword!	13 (38,2%)	21 (61,8%)

13 (38,2%) van die deelnemers het aangedui dat die konstruksies dieselfde beteken binne die gegewe konteks. Geen van hierdie deelnemers het enige addisionele kommentaar verskaf nie.

Uit die ander 21 deelnemers het 14 die EN-konstruksie gesien as 'n opmerking of stelling en die EN-lose konstruksie as 'n direkte vraag. 'n Verdere 4 deelnemers het gesê dat die EN-konstruksie 'n retoriese vraag is en die EN-lose konstruksie 'n direkte vraag. Die laaste 3 deelnemers het gesê dat die EN-lose konstruksie 'n vraag is, maar het nie uitgebrei oor die aard van die EN-konstruksie nie. In totaal het al 21 deelnemers wat nie die twee konstruksies as gelykwaardig beskou het nie, gesê dat die EN-lose konstruksie 'n direkte vraag is. Hierdie interpretasie is onverwags, gegewe die betrokke konteks waarbinne hierdie konstruksies aangebied is.

EN-konstruksie	EN-lose konstruksie	Aantal Dieselfde	Aantal verskil
Is dit nie ₁ alte fraai nie ₂ !	Is dit alte fraai!	13 (38,2%)	21 (61,8%)

13 (38,2%) van die deelnemers het aangedui dat die twee konstruksies dieselfde beteken. 1 van die deelnemers het wel bygevoeg dat hulle die bedoeling van die EN-konstruksie vinniger verstaan het as die EN-lose konstruksie s'n.

Uit die 21 deelnemers wat nie die twee konstruksies as dieselfde beskou het nie, het 10 gesê dat die EN-konstruksie 'n opmerking of stelling is terwyl die EN-lose konstruksie 'n direkte vraag is. Volgens 3 deelnemers is die EN-konstruksie 'n retoriese vraag terwyl die EN-lose konstruksie 'n direkte vraag is. 'n Verdere 4 deelnemers het ook spesifiek aangedui dat die EN-lose konstruksie 'n direkte vraag is, maar het nie gesê wat die aard van die EN-konstruksie is nie. 1 deelnemer het gesê dat een van die konstruksies klink soos 'n sarkastiese vraag, maar het nie aangedui na watter een van die konstruksies hul verwys nie. 3 deelnemers het aangedui dat die EN-lose konstruksie ongrammatikaal is.

Uit die antwoorde van die deelnemers betreffende die verskille tussen die NE's en hul EN-lose eweknieë kom dit voor dat die EN-lose konstruksies meer geredelik as vrae beskou word. In die *wh*- en polêre NE het 4 en 3 deelnemers onderskeidelik ook aangedui dat die NE 'n retoriese vraag is (sien Delfitto & Fiorin 2014 se bespreking van die verband tussen NE's en retoriese vrae; sien ook Biberauer & Potgieter 2017 se bespreking van Afrikaanse NE's).

Wat van belang is, is dat albei NE's wat ondersoek is, V2-strukture is, wat 'n soortgelyke struktuur as retoriese vrae het (sien die bg. bronne). Dit sou nuttig wees om 'n studie uit te voer om te bepaal tot watter mate V-finale NE's as retoriese vrae geïnterpreteer word (sien ook die bespreking van die laaste antwoord in afdeling 6.5.2.5 hieronder).

6.5.2.5 NE: *nie₁ alles*-konstruksie

EN-konstruksie	EN-lose konstruksie	Aantal Dieselfde	Aantal verskil
Wat jy <i>nie₁</i> alles gelees het <i>nie₂</i> !	Wat jy alles gelees het!	26 (76,5%)	8 (23,6%)

Hierdie konstruksies is deur 26 (76,5%) van die deelnemers as dieselfde binne die konteks beskou. 1 deelnemer het genoem dat hulle dink die EN-konstruksie sal meer algemeen gebruik word.

Al 8 deelnemers wat gesê het dat die twee konstruksies verskil, het verskillende redes en interpretasies verskaf. Tematies kan die antwoorde in drie breë groepe verdeel word. Eerens was daar emotiewe konnotasies verbonde aan (meestal) die EN-konstruksies: (i) die EN-konstruksie dui op verbasing, terwyl die EN-lose konstruksie klink soos 'n antwoord op 'n vraag; (ii) die EN-konstruksie is 'n uitroep van verbasing, terwyl die EN-lose konstruksie impliseer dat die aangesprokene reeds baie boeke gelees het; (iii) die EN-konstruksie pas vir die deelnemer nie in die konteks nie, terwyl die EN-lose konstruksie skok uitbeeld; (iv) die EN-konstruksie klink soos die uitdrukking van iemand wat verstom is, terwyl die EN-konstruksie soos 'n onvoltooide sin klink; (v) die EN-konstruksie is 'n uitroep, terwyl die EN-lose konstruksie nie vir die deelnemer grammatikaal is nie.

Hierdie interpretasies is gepas binne die konteks, aangesien die negatieweiders in NE's kan dien om 'n gevoelswaarde oor te dra.

Twee van die deelnemers het gereageer op die kwantitatiewe aard van die NE's en aangedui: (i) die EN-konstruksie dui op onsekerheid oor die aantal boeke, terwyl die EN-lose konstruksie dui op 'n sekerheid oor die aantal boeke; en (ii) die EN-konstruksie is 'n vraag oor die aantal boeke wat nie gelees is nie, terwyl die EN-lose konstruksie verwys na wat wel gelees is;

Die laaste deelnemer het gevoel dat die EN-konstruksie'n stelling is, terwyl die EN-lose konstruksie 'n vraag is. Hierdie antwoord is van belang in die lig van Biberauer en Potgieter (2017), aangesien dit toon dat 'n V-finale NE hier 'n vraag-interpretasie gehad het, terwyl V2-strukture tipies meer geredelik 'n retoriese-vraag interpretasie het.

6.5.2.6 *Nee-konstruksie*

EN-konstruksie	EN-lose konstruksie	Aantal Dieselfde	Aantal verskil
Ja-nee, ek het gedink dit sal gebeur!	Ja, ek het gedink dit sal gebeur!	31 (93,9%)	2 (6,1%)

Hierdie sinspaar is die een wat die meeste deelnemers as gelykwaardig beskou het – 31 (93,9%) deelnemers. 1 van die deelnemers het genoem dat die EN-konstruksie “meer houding” het. Volgens 1 deelnemer is die EN-lose konstruksie meer sarkasties en volgens 'n ander deelnemer dra dit meer klem. 'n Laaste deelnemer het gesê dat die spreker meer sarkasties is in die een klankgreep, maar het nie aangedui op watter een van die twee klankgrepe die stelling van toepassing is nie.

2 deelnemers was van mening dat die twee konstruksies van mekaar verskil. 1 deelnemer het gesê dat die EN-konstruksie die spreker meer genadig laat klink, terwyl die EN-lose konstruksie die spreker kwaaiër laat klink omdat daar nie 'n *ja-nee* is nie. Hierdie interpretasie van die deelnemer dui op die emotiewe funksie wat EN kan vervul, veral in *nee-konstruksies*.

'n Ander deelnemer het gesê dat die EN-konstruksie korrek is, aangesien dit 'n uitroep is om te beklemtoon dat die spreker reg is; in teenstelling hiermee klink die EN-lose konstruksie vir die deelnemer soos 'n antwoord op 'n vraag.

6.5.3 Gekombineerde resultate: Deel A en Deel B

Die doel van hierdie afdeling is om die grammatikaliteitsoordele van Deel A te vergelyk met die mate waartoe die EN- en EN-lose konstruksies in Deel B as dieselfde geïnterpreteer is. Tabel 3 sit die resultate uiteen.

Kategorie	Gemiddelde grammatikaliteitsoordeel	% dieselfde betekenis
Teenstellende predikaat: <i>Ek weier om saam te kom nie₂.</i>	1,03	47,1%
Negatiewe impliseringsitem: <i>Ek kan tog onmoontlik alleen die werk doen nie₂.</i>	1,4	66,7%
Voorwaardelike sin: <i>Jy kan nie₁ goeie werk lewer nie₂, tensy jou liggaam nie₁ in 'n goeie toestand is nie₂.</i>	1,7	61,8%
Voorwaardelike sin: <i>Voordat jy nie₁ gestort het nie₂, kan jy nie₁ by die tafel aansit nie₂.</i>	3,5	84,8%
NE: <i>wh</i> -tipe: <i>Hoe lank het jy nie₁ geword nie₂!</i>	3,2	38,2%
NE: <i>polêr</i> : <i>Is dit nie₁ alte fraai nie₂!</i>	3,6	38,2%
NE: <i>nie alles</i> -konstruksie: <i>Wat jy nie₁ alles gelees het nie₂!</i>	3,1	76,5%
<i>Nee</i> -konstruksie: <i>Ja-nee, ek het gedink dit sal gebeur!</i>	3,9	93,9%

Tabel 3: Die gemiddelde grammatikaliteitsoordele van EN-konstruksies en die mate waartoe hulle ooreenstem met hul EN-lose eweknieë

Teenstellende predikaat-konstruksies blyk die minste deur Afrikaanssprekendes aanvaar te word (gemiddelde grammatikaliteitsoordeel van 1,03) en selfs binne 'n toepaslike konteks word hulle nie geredelik as gelykstaande aan hul EN-lose eweknie beskou nie. EN-konstruksies met negatiewe impliseringsitems word soortgelyk ook nie as baie grammatikaal beskou nie, maar word meer geredelik beskou as dieselfde as hul EN-lose eweknie. Daar is dus 'n beduidende verskil tussen die twee konstruksies, selfs al lyk hulle op die oog af baie soortgelyk. Verdere navorsing is nodig om vas te stel waarom die interpretasie van die twee konstruksies soveel verskil.

Daar was 'n merkbare verskil tussen die grammatikaliteitsoordeel en ooreenstemming van die *tensy*-konstruksie en die *voordat*-konstruksie. Dit kom voor asof die voorwaardelike EN-konstruksie met *voordat* baie meer deur Afrikaanssprekendes aanvaar word as die *tensy*-konstruksie.

Al drie NE-konstruksies is as redelik grammatikaal beoordeel deur die deelnemers. Die *wh*-en polêre NE is egter deur min deelnemers as gelykstaande aan hul EN-lose teenhanger beskou. In teenstelling hiermee is die *nie₁ alles*-konstruksie baie geredelik beskou as gelykstaande aan sy EN-lose eweknie.

Die *nee*-konstruksie is as baie grammatikaal beskou deur die deelnemers (gemiddelde grammatikaliteitsoordeel van 3,9) en bykans die hele deelnemersgroep (93,9%) het aangedui dat hierdie konstruksie dieselfde beteken as die konstruksie sonder *nee*.

6.6 Samevatting

Die eksperiment het ten doel gehad om vas te stel hoe grammatikaal Afrikaanssprekendes EN-konstruksies beskou en of hierdie konstruksies dieselfde beskou word as EN-lose konstruksies binne dieselfde konteks.

Uit die resultate kom dit voor asof die EN-konstruksies in drie groepe verdeel kan word volgens hoe geredelik hulle aanvaar word deur Afrikaanssprekendes. EN-konstruksies met teenstellende predikate en negatiewe impliseringsitems is die marginaalste en word die minste aanvaar. Die teenstellende predikaat-konstruksies is wel as heelwat minder grammatikaal beoordeel en is nie geredelik as dieselfde as die EN-lose konstruksie beskou nie. Die rede vir hierdie verskil verdien nog verdere ondersoek.

Voorwaardelike EN-konstruksies en NE's word meer geredelik aanvaar en word ook tot 'n groter mate beskou as gelykstaande aan hul EN-lose teenhangers. *Nee*-konstruksies blyk om

deur die grootste groep Afrikaanssprekendes as heeltemal onproblematisies beskou te word en ook as feitlik gelykstaande aan *nee*-lose konstruksies.

'n Interessante verskynsel wat in die data na vore gekom het, is dat deelnemers in hulle herformulasies of bespreking van die konstruksies heelwat SA-verwante elemente bygevoeg het, selfs al was dit nie van hulle verlang nie. Hieruit kan daar afgelei word dat daar 'n sterk verband is tussen EN en ander SA-elemente.

Alhoewel daar reeds bepaalde tendense aan die lig gekom het uit die eksperimentele resultate, sal dit moontlik voordelig wees om 'n soortgelyke eksperiment te doen met meer deelnemers en met drie generasie-groepe: individue in hul 20's, 40's en 60's. Hieruit sal daar ook gesien kan word hoe die aanvaarbaarheid van EN-konstruksies verander het, al dan nie, oor generasies heen.

Op grond van hoofstuk ses se resultate, asook die bespreking in hoofstuk vyf, sal hoofstuk sewe die EN-konstruksies analiseer binne die teoretiese raamwerk van Minimalistiese Sintaksis.

Hoofstuk 7: 'n Minimalistiese analise van EN in Afrikaans

7.1 Inleiding

Hoofstuk sewe het ten doel om 'n uiteensetting te gee van hoe Afrikaanse EN voorgestel kan word binne die raamwerk van Minimalistiese Sintaksis. In hoofstuk vyf is vyf kategorieë geïdentifiseer waarin EN geaktiveer kan word, naamlik teenstellende predikate, negatiewe impliseringsitems, voorwaardelike sinne, NE's en *nee*-konstruksies. Hoofstuk ses het getoets hoe hierdie EN-konstruksies deur hedendaagse sprekers van Afrikaans beoordeel en geïnterpreteer word. Die bespreking van hierdie hoofstuk is dus gebaseer op die kategorieë wat in hoofstuk vyf bespreek is, maar neem ook die oordele in hoofstuk ses in ag.

Soos genoem in hoofstuk een, het Afrikaanse EN nog weinig aandag ontvang in die literatuur, en selfs nog minder vanuit 'n formele oogpunt. Daar bestaan enkele minimalistiese besprekings oor NE's en *nee*-konstruksies in Afrikaans (Biberauer & Potgieter 2017 en Biberauer, van Heukelum & Duke 2017 onderskeidelik). Verder is daar (na my kennis) nog nie binne 'n minimalistiese raamwerk gekyk na Afrikaanse EN-konstruksies met teenstellende predikate, negatiewe impliseringsitems of voegwoorde nie. In hoofstuk sewe sal daar dus ook kwessies uitgelig word wat nog sistematiese ondersoek benodig.

Uit hoofstuk vyf het dit na vore gekom dat die EN-konstruksies eintlik twee afsonderlike groepe vorm: dié wat dien om 'n spreker-hoorder-georiënteerde funksie te verrig (NE's en *nee*-konstruksies) en dié wat dien om die semantiese negatiwiteit te versoen met sintaktiese negatiwiteit (teenstellende predikate, negatiewe impliseringsitems en voegwoorde). Die analyses van hierdie twee groepe sal in afdeling 7.2 en 7.3 aangebied word.

7.2 Spreker-hoorder-georiënteerde EN-konstruksies

7.2.1 NE's

Die formele kenmerke wat met EN-*nie*₁ en EN-*nie*₂ in NE's geassosieer word, sal afhang van of hierdie elemente ooreenstem met dié in ware negativering. Die *nie*-elemente in NE's sal vergelyk word met die *nie*-elemente in uitroepe wat wel genegativeer is (sien (1) onder), sodat die vergelyking getref word tussen soortgelyke konstruksies.

Die mate waartoe die negatieweers in hierdie twee tipes konstruksies ooreenstem en/of verskil, sal bepaal word deur Biberauer (2009) se vier toetse, naamlik weglaatbaarheid, versterking, vervanging, en beklemtoonbaarheid. Die NE in (1a) sal vergelyk word met die genegativeerde uitroep in (1b):

- (1) (a) *Wat Johan nie₁ alles gelees het nie₂!*
 (b) *Wat Johan alles nie₁ gelees het nie₂!*

Wanneer *nie₁* in enige van die twee konstruksies weggelaat word, is die resulterende uitroep ongrammatikaal:

- (2) (a) **Wat Johan alles gelees het nie₂!*
 (b) **Wat Johan alles gelees het nie₂!*

Wanneer daar verder gekyk word na die resultate in hoofstuk ses, is konstruksie (13) (*Is dit heeltemal belaglik nie₂!*) as ongrammatikaal beoordeel deur al die deelnemers. Die konstruksie is deur 77,8% van die deelnemers herformuleer deur *nie₁* in te voeg: *Is dit nie₁ heeltemal belaglik nie₂!*

In terme van weglaatbaarheid stem EN-*nie₁* en standaard-*nie₁* dus ooreen.

Die EN-*nie₁* in (1) kan nie versterk word deur 'n bywoord nie:

- (3) (a) **Wat Johan glad nie₁ alles gelees het nie₂!*
 (b) *Wat Johan alles glad nie₁ gelees het nie₂!*

Verder kan EN-*nie₁* nie vervang word deur 'n sterker negatiewerder nie:

- (4) (a) **Wat Johan geensins alles gelees het nie₂!*
 (b) *Wat Johan alles geensins gelees het nie₂!*

Laastens kan EN-*nie₁* nie klem dra nie:

- (5) (a) **Wat Johan NIE₁ alles gelees het nie₂!*
 (b) *Wat Johan alles NIE₁ gelees het nie₂!*

Sien ook die bespreking van voorbeeld (51) in afdeling 5.3.3 van hoofstuk vyf, asook Biberauer en Potgieter (2017) vir 'n oorsig van die beskikbare klempatrone in Afrikaanse NE's.

Die bostaande toetse toon dat, alhoewel EN-*nie₁* en standaard-*nie₁* ooreenstem in terme van weglaatbaarheid, hulle nie ooreenstem in terme van versterking, vervanging, en beklemtoonbaarheid nie. Op grond hiervan kan daar gesê word dat die negatiewerders in NE's nie presies dieselfde is as dié in ware negativering nie. Funksioneel kom dit ook na vore – die negatiewerders in NE's dien om die spreker se houding oor 'n bepaalde saak aan te toon, terwyl die standaard-negatiewerders dien om 'n uiting te negativer. Die argument wat

aangevoer sal word, is dat die standaard-negativeerders en EN-negativeerders dieselfde element in die mentale leksikon verteenwoordig, maar verskillend aangewend word in die konteks van die strukture waarin hulle voorkom.

Twee belangrike minimalistiese beginsels wat hier ter sake kom, is Eienskap-ekonomie (“Feature Economy”) en Inset-veralgemening (“Input Generalisation”). Eienskap-ekonomie vereis dat daar so min as moontlik formele eienskappe gepostuleer moet word om rekenskap te gee vir die insette (sien Biberauer 2015b se herformulering van Roberts & Roussou 2003), terwyl Inset-veralgemening behels dat die beskikbare formele eienskappe maksimaal aangewend moet word (sien Biberauer 2015b se herinterpretasie van Roberts 2007). Eerder as om dus ’n aparte formele eienskap te postuleer vir die *nie*-element in NE’s (en EN oor die algemeen), word die [neg-Pol]-eienskap wat reeds beskikbaar is, maksimaal aangewend deurdat EN-*nie*₁ ook hierdie eienskap het en dit gevolglik aan EN-*nie*₂ kan toeken (soortgelyk aan wat die geval is vir gewone negativering).

EN-*nie*₁ het egter ’n meer gespesifiseerde funksie as standaard-*nie*₁, aangesien dit nie dien om te negativer nie, maar eerder om ’n sprekershouding oor te dra. Hierdie funksie kan verduidelik word deur die Superstel-beginsel (“Superset Principle”) (sien Caha 2009) wat stipuleer dat ’n leksikale item ’n meer spesifieke funksie kan verrig as wat deur die sintaktiese eienskappe verteenwoordig word, solank die bestaande eienskappe wel uitgespel word en daar nie ’n alternatiewe vorm bestaan wat beter pas by die bepaalde eienskap nie.

Eerstens bestaan daar nie ’n element in Afrikaans wat gespesifiseer is om slegs EN te leksikaliseer nie. Daarom is dit moontlik dat die vorm van *nie*₁ maksimaal aangewend kan word om ook in hierdie kontekste te kan optree. EN-*nie*₁ is dus ’n meer gespesifiseerde element as wat sy [neg-Pol]-eienskap aandui, aangesien hy in NE’s kan voorkom sonder om die uitroep te negativer. Aangesien EN-*nie*₁ die afleiding binnekom met ’n [neg-Pol]-eienskap, volg dit dat die *nie*₂-element in NE’s die realisering is van ’n [neg-Pol]-eienskap.

Soos hierbo genoem, is EN-*nie*₁ en EN-*nie*₂ in NE’s nie verbonde aan ’n negativerende funksie nie. Die negativeerders in NE’s dien eerder om die spreker se houding oor ’n bepaalde saak uit te druk of kommentaar daarop te lewer. In (1a) dien die negativeerders byvoorbeeld om die spreker se verbasing uit te druk oor die hoeveelheid leesstof wat Johan al gelees het. In (6) hieronder word die negativeerder(s) gebruik om die spreker se tevredenheid jeens die weer uit te spreek:

(6) *Hoe mooi is vandag nie*₁!

In hierdie voorbeelde het die negatieweers 'n evaluerende funksie, soortgelyk aan wat bywoorde soos *gelukkig*, *hopelik*, *verbasend* het.

In Cinque (1999) se hiërargie is evaluerende modus struktureel baie hoog:

- (7)
Mood _{Speech Act}	Mood _{Evaluative}	Mood _{Evidential}	Mod _{Epistemic}	T(Past)T(Future)
Mood _{Irrealis}	Mod _{Necessity}	Mod _{Possibility}	Asp _{Habitual}	Asp _{Repetitive(I)}
Asp _{Frequentative(I)}	Asp _{Celerative(I)}	Mod _{Volitional}	Mod _{Obligation}	Mod _{Ability/Permission}
Asp _{Celerative(I)}	T(Anterior)	Asp _{Terminative}	Asp _{Continuative}	Asp _{Perfect(?)}
Asp _{Retrospective}	Asp _{Proximative}	Asp _{Durative}	Asp _{Generic/progressive}	Asp _{Prospective}
Asp _{SgCompletive(I)}	Asp _{PlCompletive}	Voice	Asp _{Celerative(II)}	Asp _{SgCompletive(II)}
Asp _{Repetitive(II)}	Asp _{Frequentative(II)}	Asp _{SgCompletive(II)}		

Die strukturele posisie van EN-*nie*₁ relatief tot standaard-*nie*₁ kan geïllustreer word met behulp van die evaluerende bywoord *ongelukkig* en die evidensiële bywoord *blykbaar*. Beskou eerstens die toelaatbare posisies van *ongelukkig* relatief tot EN-*nie*₁ in (8) en standaard-*nie*₁ in (9):

- (8)
- (a) Wat Johan *ongelukkig* *nie*₁ alles gelees het *nie*₂!
 - (b) *Wat Johan *nie*₁ alles *ongelukkig* gelees het *nie*₂!
 - (c) Wat Johan *nie*₁ *ongelukkig* alles gelees het *nie*₂!
- (9)
- (a) Wat Johan *ongelukkig* alles *nie*₁ gelees het *nie*₂!
 - (b) *Wat Johan alles *nie*₁ *ongelukkig* gelees het *nie*₂!

Wanneer (8a) en (9a) vergelyk word, blyk dit dat *ongelukkig* as evaluerende bywoord bo EN-*nie*₁ en standaard-*nie*₁ kan voorkom. EN-*nie*₁ kan bo *ongelukkig* voorkom (sien (8c)), terwyl dit nie toelaatbaar is vir standaard-*nee* nie (sien (9b)). Hieruit kan daar gesê word dat EN-*nie*₁ struktureel hoër as standaard-*nie*₁ kan voorkom: standaard-*nie*₁ kan nie struktureel hoër as die evaluerende modus wees nie, terwyl EN-*nie*₁ wel kan wees.

Verder toon (8a) en (8c) dat daar 'n veld van opsies is vir bywoorde soos *ongelukkig* en *nie*₁ om voor te kom, eerder as slegs een korrekte posisie (Theresa Biberauer, p.c.).

'n Soortgelyke prentjie kom na vore wanneer daar gekyk word na die toelaatbare posisies van die evidensiële bywoord *blykbaar*:

- (10)
- (a) Wat Johan *blykbaar* *nie*₁ alles gelees het *nie*₂!
 - (b) Wat Johan *nie*₁ alles *blykbaar* gelees het *nie*₂!

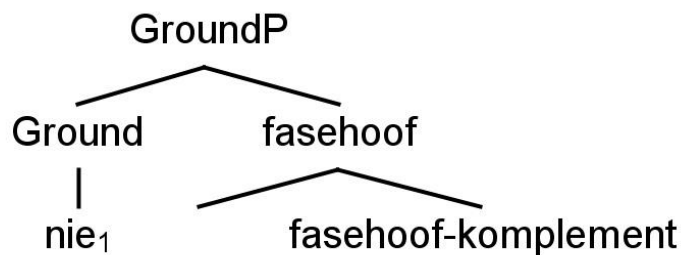
(11) (a) *Wat Johan blykbaar alles nie₁ gelees het nie₂!*

(b) **Wat Johan alles nie₁ blykbaar gelees het nie₂!*

(10a) en (10b) toon dat EN-*nie₁* struktureel hoër as die evidensiële modus kan voorkom. In teenstelling hiermee toon (11a) en (11b) dat standaard-*nie₁* verplig is om struktureel laer as die evidensiële modus voor te kom.³³

Uit die vergelyking tussen (8) en (9), en (10) en (11) kan die gevolgtrekking gemaak word dat EN-*nie₁* struktureel hoër as standaard-*nie₁* kan voorkom.

Aangesien EN-*nie₁* 'n spreker-gesentreerde funksie vervul, naamlik om aan te dui hoe die spreker oor 'n bepaalde saak voel, sal mens verwag dat *nie₁* in die SAP – en meer spesifiek in GroundP – aangetref word (sien ook Biberauer 2018 voetnota 13 vir die voorstel dat die drie hoogste hoofde in Cinque (1999) se hiërargie binne die GroundP van Heim & Wiltschko (2016) voorkom). EN-*nie₁* kom dus op die grens van die betrokke fase voor. Figuur 1 illustreer hierdie strukturele posisie:

Figuur 1: Die strukturele posisie van *nie₁* in 'n NE

7.2.2 Nee-konstruksies

Hierdie afdeling se bespreking neem Biberauer, van Heukelum en Duke (2017) as vertrekpunt. Die doel is om die teoretiese stellings wat vir (hoofsaaklik) Suid-Afrikaanse Engelse EN-*no* gemaak is, toe te pas op Afrikaanse EN-*nee*.

Die bespreking in hoofstuk vyf het getoon dat standaard-*nee* en EN-*nee* verskillende funksies verrig. Die verskille in die funksies van standaard-*nee* en EN-*nee* word ook weerspieël in hul strukturele posisies. Standaard-*nee* hou verband met die stelling wat gemaak word en neem daardie stelling in sy bestek. Standaard-*nee* kom op die grens van CP voor:

(12) [_{SAP} [_{CP} [*nee* [_{TP} ...

³³ Baie dankie aan André en Theresa Biberauer vir die grammatikaliteitsoordele en interpretasies van (8) tot (11) hierbo.

In teenstelling hiermee het EN-*nee* 'n spreker-hoorder-georiënteerde funksie, naamlik om die houding van die spreker teenoor die uiting aan te dui of om inligting aan die hoorder te verskaf. EN-*nee* neem dus die SAP in sy bestek en is struktureel hoër as standaard-*nee*:

(13) [_{SAP} *nee* [_{CP} [_{TP} ...

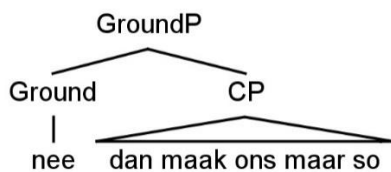
Die SAP bestaan op sy beurt uit twee projeksies: die spreker-gesentreerde GroundP en die hoorder-georiënteerde ResP. Afhangende van sy funksie kan EN-*nee* in GroundP of ResP voorkom. Oorweeg die volgende voorbeelde:

(14) *Nee, dan maak ons maar so.*

(15) A: *Is jy okay?*

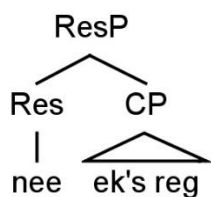
B: *Nee, ek's reg.*

Die *nee* in (14) vertoon die houding van die spreker, naamlik dat hy/sy nie baie entoesiasies oor die proposisie is nie. Die gebruik van *nee* dui dus hier op die spreker se negatiewe houding en gepaardgaande gebrek aan entoesiasme teenoor die proposisie. *Nee* in (14) sou geparafraseer kon word as *nee, ek is eintlik ontevrede / as dit nie anders kan nie*. (14) se *nee* sal in GroundP voorkom.

Figuur 2: Spreker-gesentreerde EN-*nee* in GroundP

Die *nee* in (15), daarteenoor, dien om die hoorder gerus te stel dat die spreker wel gelukkig/geholpe is. Die bedoeling van *nee* in (15) is om te sê *nee, moenie bekommerd wees nie* (soortgelyk aan wat die geval sou wees vir SAE EN-*no* in 'n konteks soos (15)). Die spreker gebruik dus *nee* om 'n beroep op die hoorder te maak om nie bekommerd te wees oor die spreker nie. Gevolglik sal hierdie *nee* in ResP wees:

Figuur 3: Hoorder-georiënteerde EN-*nee* in ResP

EN-*nee* kan ook verbind met standaard-*ja* om *ja-nee* te vorm. Sien byvoorbeeld (16):

(16) *Ja-nee, dit klink soos 'n lekker plan!*

In (16) is die betekenis van *ja-nee* inherent *ja*. Die konstruksie *ja-nee* tree nie-komposisioneel op, aangesien *ja* en *nee* nie elkeen 'n afsonderlike betekenis bydra nie. Die teenwoordigheid van EN-*nee* in *ja-nee* is egter nie betekeloos nie – *nee* dien 'n bepaalde spreker-hoorder-georiënteerde funksie. Vergelyk (16) met (17a) en (17b):

(17) (a) *Ja wat, dit klink soos 'n lekker plan!*

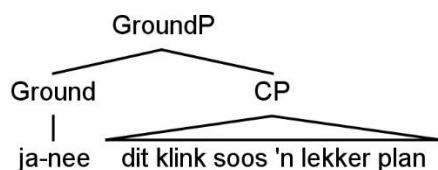
(b) *Ja, dit klink soos 'n lekker plan!*

Die gebruik van *ja-nee* toon aan dat die spreker baie entoesiasies saamstem met die proposisie. In teenstelling hiermee dui *ja wat* in (17a) op verminderde sprekers-entoesiasme oor die proposisie, terwyl die gebruik van slegs *ja* in (17b) 'n vermindering in entoesiasme en gemoedelikheid impliseer. Die gebruik van EN-*nee* dien dus om die korrekte sprekershouding oor te dra.

Ja-nee kan, soortgelyk aan EN-*nee*, ook in GroundP of ResP voorkom, afhangende van die onderliggende betekenis daarvan. Vergelyk byvoorbeeld (16) met (18):

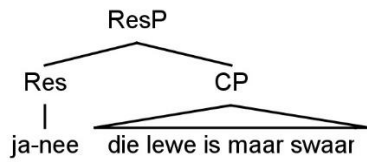
(18) *Ja-nee, die lewe is maar swaar!*

Ja-nee in (16) dra oor dat die spreker entoesiasies saamstem met die hoorder. Daarom sal hierdie *ja-nee* in GroundP gesitueer word.

Figuur 4: Spreker-gecentreerde *ja-nee* in GroundP

In (18) dien *ja-nee* om die spreker se empatie teenoor die hoorder aan te dui. Hierdie element kom dus in ResP voor:

Figuur 5: Hoorder-georiënteerde *ja-nee* in ResP

Hieruit kan gesien word dat daar meer as een strukturele posisie beskikbaar is waar *ja-nee* tydens die afleiding ingevoeg kan word.

7.3 EN-konstruksies verbonde aan semantiese en sintaktiese negatiwiteit

In hierdie afdeling word daar gekyk na die EN-konstruksies wat (tipies) slegs *nie*₂ as EN-element het, naamlik dié met teenstellende predikate en negatiewe impliseringsitems (bywoorde). Oorweeg weer die voorbeelde uit hoofstuk ses:

(19) *Ek weier om saam te kom nie*₂.

(20) *Ek kan tog onmoontlik alleen die werk doen nie*₂.

Alhoewel hoofstuk vyf melding maak van enkele voorbeelde waar EN-konstruksies met teenstellende predikate beide negatieweers gebruik, sal daar in hierdie hoofstuk slegs gefokus word op die teenstellende predikaat-konstruksies met *nie*₂, aangesien daar nie in hoofstuk ses gekyk is na teenstellende predikaat-konstruksies met beide negatieweers nie, en die deelnemersgroep van hoofstuk ses se oordele van hierdie konstruksies dus nie bekend is nie.

In hoofstuk vyf word daar genoem dat die definisie van EN beperk kan wees tot konstruksies waar beide negatieweers (in die geval van Afrikaans) gebruik word of verbreed kan wees om ook dié konstruksies in te sluit wat slegs een negativeringselement insluit (*nie*₂ in die geval van Afrikaans). Die doel was dus om vas te stel of die *nie*₂-strukture as EN-konstruksies ook deur Afrikaanssprekendes aanvaar word (sien Biberauer 2009: 101 – 102 vir 'n bespreking en bronne).

Aangesien die konstruksies slegs *nie*₂ gebruik, kan die analise wat vir NE's (wat albei *nie*-elemente gebruik) voorgestel is, nie ook gebruik word vir hierdie konstruksies nie. Die bespreking wat volg, neem Biberauer (2015b) as vertrekpunt; alle voorbeelde is egter my eie, tensy anders vermeld word. Die bevindinge vir hierdie konstruksies sal dan toegepas word op

voegwoordelike konstruksies, aangesien hulle beide negatieweerders of slegs *nie*₂ toelaat, met 'n wisseling in waargenome grammatikaliteit.

Die bespreking in afdeling 7.2.1 betreffende NE's sit uiteen dat *nie*₁ die afleiding binnekom met 'n [neg-Pol]-eienskap, wat dan toegeken word aan die PolP ten einde *nie*₂ te realiseer. In die *nie*₂-konstruksies is die *nie*₁-element wat die [neg-Pol]-eienskap moet verskaf, egter afwesig. Verder het die EN-aktiveerders self nie 'n [neg-Pol] eienskap nie, aangesien hulle nie 'n negatiewe funksie vervul nie. Daar is dus geen beskikbare element om die [neg-Pol]-eienskap aan die Pol-hoof toe te ken nie.

Die status van *nie*₂ as polariteitselement is reeds goed gesetel in die literatuur (sien o.a. Oosthuizen 1998, Biberauer 2007, 2008a, 2009, 2015a). Espinal (2000: 59) voer aan dat, indien die negatiewe element in 'n konstruksie as 'n polariteitsitem geïnterpreteer word, die konstruksie 'n EN-interpretasie verkry. Verder is polariteitsitems sensitief vir die waarheidsgetrouheid (“veridicality”) al dan nie van die konstruksie waarin dit voorkom.

Nie-waarheidsgetroue (“non-veridical”) konstruksies sluit in anti-waarheidsgetroue (“anti-veridical”) konstruksies (insluitende negativering), vraagsinne en voorwaardelike konstruksies.

Die EN-verwante polariteitsitem sal dus slegs geaktiveer word indien dit onder die bestek van 'n nie-waarheidsgetroue element val. In hierdie geval verwys dit na die teenstellende predikaat of bywoord.

Aangesien *nie*₂ in hierdie konstruksies nie die realisering van [neg-Pol] kan wees nie, moet daar gekyk word na alternatiewe polariteitseienskappe.

Die [Pol]-eienskap kan as een van drie waardes waardeur word: positief, negatief of oop (sien Holmberg 2013, 2016). [pos-Pol] kom voor wanneer die positiewe waarde van die stelling beklemtoon word, [neg-Pol] tree op in negativeringsinne, en [oop-Pol] kom voor in neutrale *ja-nee*-vraagsinne. Voorbeelde van elke konteks word gegee ter illustrasie:

- (21) (a) *Hulle het wel die werk gedoen.*
 (b) *Hulle het nie₁ die werk gedoen nie₂.*
 (c) *Het hulle die werk gedoen?*

Uit die bostaande voorbeelde kan daar gesien word dat, terwyl [neg-Pol] geleksikaliseer word deur *nie*₂, [pos-Pol] en [oop-Pol] nie in Afrikaans 'n bepaalde leksikale item uitspel nie.

*Nie*₂ sal uiteraard nie [pos-Pol] kan uitspel nie, aangesien [pos-Pol] geassosieer word met stellings waar die waarheid van die stelling beklemtoon word – dus, waarheidsgetroue konstruksies wat noodwendig deur 'n [neg-Pol]-eienskap ondermyn sou word.

In teenstelling hiermee kom [oop-Pol], soortgelyk aan [neg-Pol], voor in konstruksies wat nie-waarheidsgetrou is. Dit kan dus gebeur dat *nie*₂ die leksikalisering is van [oop-Pol], eerder as [neg-Pol], aangesien die Superstel-beginsel stipuleer dat 'n meer gespesifiseerde element 'n minder-gespesifiseerde sintaktiese struktuur kan leksikaliseer, mits daar nie 'n meer toepaslike vorm bestaan vir die betrokke sintaktiese struktuur nie. Gevolglik kan *nie*₂ opsioneel uitgespel word in kontekste wat met die [oop-Pol]-kenmerk geassosieer word, naamlik nie-waarheidsgetroue kontekste. Dit bied 'n verduideliking vir waarom *nie*₂ in nie-standaardstrukture kan voorkom in kontekste sonder ware negativering, maar nie aanvaarbaar is in standaard-Afrikaans nie.

Die taak wat oorbly, is om te bepaal hoe die voegwoordelike EN-konstruksies geanaliseer kan word. Voegwoordelike konstruksies bied 'n opsionaliteit rakende of albei negativerders of slegs *nie*₂ gebruik word. Sien (22) en (23):

(22) *Voordat jy nie₁ gestort het nie₂, kan jy nie₁ by die tafel aansit nie₂.*

(23) *Tensy die storm ophou nie₂, sal ons by die huis bly.*

Wanneer die grammatikaliteitsoordele van hierdie voegwoordelike konstruksies in hoofstuk ses oorweeg word, is daar 'n noemenswaardige verskil: (22) is as baie grammatikaal beskou (3,5 uit 4) terwyl (23) as veel minder grammatikaal beoordeel is (1,8 uit 4). Die grammatikaliteitsoordele van (22) is soortgelyk aan dié van NE's (>3 uit 4), terwyl (23) se grammatikaliteitsoordele ooreenstem met dié van die teenstellende predikaat- en bywoordkonstruksies (1,03 en 1,4 uit 4 onderskeidelik). Die grammatikaliteitsoordele blyk om verband te hou met die aantal negativerders: die EN-konstruksies met slegs *nie*₂ is deurgaans as baie minder grammatikaal beoordeel as die EN-konstruksies met beide negativerders.

Die voorstel wat gemaak word, is dat die voegwoordkonstruksies met slegs *nie*₂ op 'n soortgelyke wyse geanaliseer moet word as die teenstellende predikaat- en bywoordkonstruksies, aangesien hierdie voegwoordkonstruksies ook nie 'n negativerder met 'n inherente [neg-Pol]-eienskap het, wat dan die [neg-Pol]-eienskap aan die PolP kan toeken nie. Dus sal *nie*₂ in hierdie konstruksies die leksikalisering wees van 'n [oop-Pol]-eienskap (op grond van die Superstel-beginsel). Aangesien die uitspelopsie met die [oop-

Pol]-eienskap nie deel uitmaak van standaard-Afrikaans nie, bied dit ook 'n verduideliking vir waarom die grammatikaliteitsoordele van die EN-konstruksies met slegs *nie*₂ deurgaans baie laag was (Theresa Biberauer, p.c.).

In teenstelling hiermee lyk dit asof die voegwoordkonstruksies met albei negatiewers soortgelyk aan die NE's in afdeling 7.2.1 geanaliseer word. Die *nie*₁ in hierdie konstruksies is dus standaard-*nie*₁ wat in een van die beskikbare SAP-sones saamgevoeg is ten einde die nodige SAP-interpretasie te verkry. Hierdie *nie*₁ het dus steeds 'n inherente [neg-Pol]-eienskap wat aan die PolP toegeken kan word om *nie*₂ te realiseer. Die posisie van *nie*₁ lei dan daartoe dat dit nie 'n geval van ware negativering is nie, aangesien *nie*₁ in die SAP voorkom en dus spreker-hoorder-betekenis dra.

7.4 Samevatting

Hierdie hoofstuk het, op grond van die bespreking van hoofstuk vyf en die resultate in hoofstuk ses, 'n inisiële minimalistiese analise van Afrikaanse EN-konstruksies uiteengesit. Hoofstuk sewe het dus gepoog om die gaping in die literatuur tot 'n mate te verklein.

Afdeling 7.2 het aandag gegee aan die EN-konstruksies met 'n spreker-hoorder-georiënteerde funksie: NE's en *nee*-konstruksies. Daar is geargumenteer dat die EN-elemente in hierdie konstruksies dieselfde leksikale element as standaard-*nie*₁ en standaard-*nee* is, maar binne die EN-konteks 'n meer gespesialiseerde rol speel. Hierdie EN-elemente is wel struktureel hoër as standaard-*nie*₁ en standaard-*nee*, in lyn met hul SAP-georiënteerde funksies.

In afdeling 7.3 is daar gekyk na die EN-konstruksies waar die teenwoordigheid van die *nie*₂-elemente blyk om te dien om die semantiese negatiewe van die EN-aktiveerders te versoen met ('n) sintakties-negatiewe element(e). Die afwesigheid van 'n *nie*₁-element in hierdie konstruksies het verhoed dat die realisering van *nie*₂ toegeskryf kan word aan die toekenning van die [neg-Pol]-eienskap aan die PolP. Die voorstel is eerder gemaak dat die *nie*₂-element in hierdie konstruksies die leksikalisering is van die [oop-Pol]-eienskap wat, soortgelyk aan [neg-Pol], ook verbonde is aan nie-waarheidsgetroue konstruksies.

Hoofstuk 8: Samevatting

Ekspletiewe negativering verwys na konstruksies waar die teenwoordigheid van 'n sintakties-negatiewe element nie lei tot 'n semanties-negatiewe betekenis nie. Sien byvoorbeeld (1):

(1) *Wat ek nie₁ alles geleer het nie₂!*

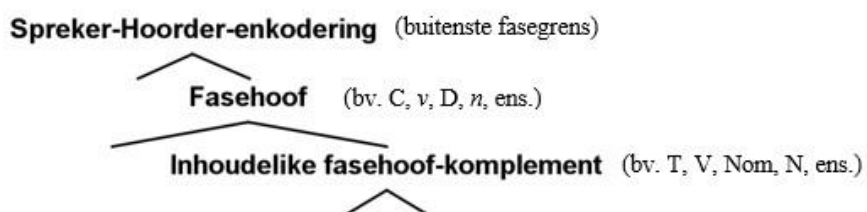
Die interpretasie van (1) is positief, ten spyte van die teenwoordigheid van die *nie*-elemente.

Tot op hede is daar enkele deskriptiewe verwysings na EN in Afrikaans (de Stadler 1989, Ponelis 1993, Donaldson 1993, Oosthuizen 1998) en 'n uiteensetting van negatiewe uitroepe in Afrikaans (Biberauer & Potgieter 2017). Die hoofdoel van hierdie navorsingswerkstuk was dus om 'n empiriese gaping te vul.

Die volgende navorsingsvrae is in hoofstuk een geïdentifiseer en ondersoek in die navorsingswerkstuk:

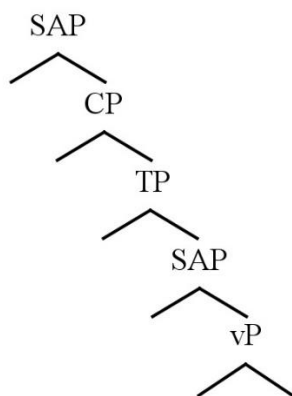
- (a) Wat is die deskriptiewe feite van ekspletiewe negativering in Afrikaans?
- (b) Wat is moedertaalsprekers van Afrikaans se (i) grammatikaliteitsoordele en (ii) interpretasies van Afrikaanse sinne met ekspletiewe negativering binne 'n bepaalde konteks?
- (c) Hoe kan Afrikaanse ekspletiewe negativering sintakties voorgestel word binne 'n minimalistiese raamwerk?

Hoofstuk twee het die interaksie tussen tradisionele fasestruktuur en diskoerselemente bespreek. Daar is getoon dat diskoerselemente met tradisionele fasestruktuur vereenselwig kan word en dat hierdie diskoerselemente as 'n projeksie van die SAP op fasegrense kan voorkom:

Figuur 1: Tradisionele fasestruktuur met die SAP op die fasegrens

Die tradisionele drievoudige struktuur moes dus uitgebrei word om die SAP te akkommodeer:

Figuur 2: Die sintaktiese domeine met die invoeging van SAP

Hoofstuk drie het 'n oorsig gebied van hoe standaardnegativering manifesteer in Afrikaans. As NC-taal maak Afrikaans gebruik van 'n negatiewerder (*nie*₁ of 'n negatiewe woord) en konkordmerker (*nie*₂). Terwyl Afrikaanse negativering tipies albei negatiewders vertoon, is daar gevalle waar *nie*₂ skynbaar ontbreek (as gevolg van haplologie – sien Biberauer 2008a) en waar *nie*₁ ontbreek (weens die teenwoordigheid van 'n inherent-negatiewe woord). Struktureel is *nie*₁ 'n vP-vlak bywoord, terwyl *nie*₂ dien as die hoof van 'n negatiewe PolP.

In hoofstuk vier is ondersoek ingestel rakende wat die algemene eienskappe van EN is, gebaseer op die werke van Delfitto en Fiorin (2014), Abels (2005), Espinal (2000) en Makri (2015). Daarna is daar spesifiek aandag geskenk aan die kenmerke van EN in ander Wes-Germaanse tale, naamlik Duits (Roguska 2007), Wes-Vlaams (Breitbarth & Haegeman 2014 en Haegeman 2005) en Oud-Engels (Van der Wurff 1999). 'n Belangrike kruislinguistiese stelling wat deurgaans gemaak is, is dat die negativeringselement(e) in EN-konstruksies struktureel hoër voorkom as die standaard-negativeringselemente.

Hoofstuk vyf het gedien om die eerste navorsingsvraag te beantwoord deur die deskriptiewe feite van EN in Afrikaans uiteen te sit. Binne hierdie bespreking is vyf breë EN-kategorieë geïdentifiseer: teenstellende predikate, negatiewe impliseringsitems, voorwaardelike sinne, NE's, en *nee*-konstruksies. Sien (2) – (6) onderskeidelik ter illustrasie:

- (2) *Ek weier om saam te kom nie*₂. (Biberauer, 2009: 118)
- (3) *Hy is weinig meer as 'n beginner nie*₂. (Oosthuizen, 1998: 79)
- (4) *Jy kan nie*₁ *gaan nie*₂ *tensy jou werk nie*₁ *klaar is nie*₂. (Donaldson, 1993: 405)
- (5) *Hoe lank het jy nie*₁ *geword nie*₂! (Biberauer & Potgieter, 2017: 17)
- (6) *A: Gaan sy dit maak?*

B: Nee, ek dink sy gaan.

(Biberauer, van Heukelum & Duke, 2017: 76)

Die data vir hierdie vyf kategorieë dui aan dat die algemene eienskappe wat in hoofstuk vier geïdentifiseer is, ook kenmerkend is aan Afrikaanse EN. Daar is verder bevind dat hierdie EN-konstruksies in twee breë groepe verdeel kan word: (i) konstruksies met teenstellende predikate, negatiewe impliseringsitems of voegwoorde, wat dien om die semantiese negatiwiteit van die sin te versoen met 'n sintaktiese negatiewerder, en (ii) NE's en *nee*-konstruksies wat dien om bepaalde spreker-hoorder-georiënteerde (d.i. SAP-verwante) funksies te verrig.

Die doel van hoofstuk ses was om die tweede navorsingsvraag te beantwoord, naamlik hoe Afrikaanssprekendes EN-konstruksies beoordeel en of hierdie konstruksies as gelykstaande aan hul EN-lose teenhangers beskou word. Daar is bevind dat Afrikaanssprekendes die EN-konstruksies met teenstellende predikate en negatiewe impliseringsitems as baie marginaal aanvaarbaar beskou het. In teenstelling hiermee is die voorwaardelike EN-konstruksies en die NE's tot 'n groter mate geag as grammatikaal en gelykstaande aan die EN-lose teenhangers. Die meerderheid van die deelnemers het *nee*-konstruksies as aanvaarbaar beoordeel en ook aangedui dat hierdie konstruksies gelykstaande is aan die *nee*-lose konstruksies.

Die derde navorsingsvraag is in hoofstuk sewe beantwoord deur die EN-konstruksies wat in hoofstuk vyf geïdentifiseer is, te analiseer binne die raamwerk van Minimalistiese Sintaksis. Die EN-elemente in NE's en *nee*-konstruksies is volgens die analise dieselfde elemente as wat in standaard negativering voorkom. Hierdie elemente het dus steeds dieselfde formele eienskappe, maar verrig 'n meer gespesialiseerde rol (na aanleiding van die Superstel-beginsel). Verder kom hierdie elemente ook struktureel hoër voor, aangesien hulle spreker-hoorder-georiënteerde funksies verrig en dus deel vorm van die SAP – wat op fasegrense voorkom (sien Figuur 1 hierbo).

In terme van die EN-konstruksies met teenstellende predikate en negatiewe impliseringsitems is daar gekyk na dié konstruksies waar slegs *nie*₂ optree as EN-element. In hierdie gevalle kan *nie*₂ nie manifesteer as die hoof van 'n negatiewe PolP nie, aangesien daar geen element beskikbaar is om die [neg-Pol]-eienskap aan die PolP toe te ken nie. Die voorstel is gemaak dat *nie*₂ realiseer deur middel van 'n [oop-Pol]-eienskap.

In die geval van voegwoordelike konstruksies het die aantal negatiewerders bepaal watter analise toegepas word. Indien beide negatiewerders teenwoordig is, word die konstruksie

soortgelyk aan die NE's geanaliseer. Indien slegs *nie*₂ teenwoordig is, sal die analise wees soos vir die teenstellende predikate en negatiewe impliseringsitems.

Met die oog op verdere navorsing is verskeie onderwerpe genoem deur die loop van hierdie tesis. Twee breë temas kan geïdentifiseer word.

Eerstens, alhoewel die gedrag van Afrikaanse EN grotendeels ooreenstem met die literatuur oor ander Wes-Germaanse tale, is daar wel gevalle waar Afrikaans afwyk van wat verwag word. Een voorbeeld is dat dit voorkom asof slegs 'n sub-groep van die teenstellende predikate wat in hoofstuk vyf geïdentifiseer is, beide negatieweerders kan vertoon tydens EN. 'n Ander voorbeeld is dat Afrikaanse NE's toelaat dat elemente die *nie*₁ *alles*-konstruksie opbreek (sien hoofstuk vyf).

Tweedens is daar nog min navorsing gedoen oor die optrede van ander SAP-elemente in Afrikaans, asook hul interaksie met *ja* en *nee*. Soos wat die resultate in hoofstuk ses getoon het, is die taalkundige gedrag van Afrikaanssprekendes nie altyd soos wat verwag word nie. Belangrike bevindinge kan dus gemaak word in hierdie domein.

Verwysings

- Abels, K. 2005. 'Expletive Negation' in Russian: A Conspiracy Theory. *Journal of Slavic Linguistics*, 13(1): 5-74.
- Andueza, P. & Gutiérrez-Rexach, J. 2010. Negation and the Interpretation of Spanish Rhetorical Exclamatives, in C. Borgonovo (red.). *Selected Proceedings of the 12th Hispanic Linguistics Symposium*. Somerville, MA: Cascadilla Proceedings Project. 17-25.
- Austin, J.L. 1962. *How to Do Things with Words*. Michigan: Claredon Press.
- Bell, A.J. 2004. Bipartite Negation and the Fine Structure of the Negative Phrase. Ongepubliseerde doktrale tesis. Cornell: Cornell Universiteit.
- Biberauer, T. 2007. A closer look at Negative Concord in Afrikaans. *Stellenbosch Papers in Linguistics Plus*, 35: 1-51.
- Biberauer, T. 2008a. Doubling and omission: insights from Afrikaans negation, in S. Barbiers, M. van der Ham, O. Koenenman & M. Lekakou (reds.). *Microvariations in Syntactic Doubling*. Bingley: Emerald. 103-140.
- Biberauer, T. 2008b. On some peculiarities of Afrikaans negation and their theoretical implications. Ongepubliseerde praatjie gelewer by MUST, 13 Oktober 2008, Utrecht.
- Biberauer, T. 2009. Jespersen off course? The case of contemporary Afrikaans negation, in E. van Gelderen (red.). *Cyclical Change*. Amsterdam: John Benjamins. 91-130.
- Biberauer, T. 2015a. 'Nie sommer nie': Sociohistorical and formal comparative considerations in the rise and maintenance of the modern Afrikaans negation system. *Stellenbosch Papers in Linguistics Plus*, 47: 129-174.
- Biberauer, T. 2015b. Preserving "Germanic" syntax via "exotic" means: V2 in modern Afrikaans. Ongepubliseerde praatjie gelewer by South African Microlinguistics Workshop (SAMWOP-4), 28 November 2015, Grahamstad.
- Biberauer, T. 2017a. On the peripheral significance of speakers (and hearers): a modern generative perspective. Ongepubliseerde praatjie gelewer by South African Microlinguistics Workshop (SAMWOP-6), Desember 2017, Stellenbosch.

- Biberauer, T. 2017b. Optional V2 in modern Afrikaans: Probing a Germanic peculiarity, in B. Los & P. de Haan (reds.). *Word Order Change in Acquisition and Language Contact: Essays in honour of Ans van Kemenade*. Amsterdam: John Benjamins. 79-102.
- Biberauer, T. 2017c. (More than) compensating for caselessness: differential marking in modern Afrikaans. Genooide praatjie gelewer by The Workshop on Case-impooverished Germanic Languages, 5 Oktober 2017, Lund.
- Biberauer, T. 2018. Peripheral significance: a phasal perspective on the grammaticalisation of speaker perspective. Ongepubliseerde praatjie gelewer by DiGS 20, 21 Junie 2018, York.
- Biberauer, T. & Potgieter, J. 2017. Negative exclamatives in Afrikaans: some initial thoughts. *Stellenbosch Papers in Linguistics*, 48: 17-33.
- Biberauer, T. & van Heukelum, M. 2017. *Ja-nee, she said 'No, listen, I'm fine!': YES and NO in South African English and Afrikaans*. Ongepubliseerde praatjie gelewer by South African Microlinguistics Workshop (SAMWOP-6), Desember 2017, Stellenbosch.
- Biberauer, T., van Heukelum, M. & Duke, L. 2017. 'Ja-nee. No, I'm fine': A note on YES and NO in South Africa. *Stellenbosch Papers in Linguistics*, 48: 67-86.
- Biberauer, T. & Vikner, S. 2015. Pseudo-coordination in Danish and Afrikaans. Ongepubliseerde praatjie gelewer by SyntaxLab 2015. 19 Mei, Cambridge.
- Biberauer, T. & Zeijlstra, H. 2012a. Negative Concord in Afrikaans: filling the typological gap. *Journal of Semantics*, 29(3): 345-371.
- Biberauer, T. & Zeijlstra, H. 2012b. Negative changes: three factors and the diachrony of Afrikaans negation, in C. Galves, S. Cyrino, R. Lopez & J. Avelar (reds.). *Parameter Theory and Linguistic Change*. Oxford: OUP. 237-263.
- Breed, Adri. 2017. The subjective use of postural verb in Afrikaans (I): evolution from progressive to modal. *Stellenbosch Papers in Linguistics Plus*, 52(1): 1-21.
- Breitbarth, A. & Haegeman, L. 2014. The distribution of preverbal en in (West) Flemish: Syntactic and interpretive properties. *Lingua*, 147: 69-86.
- Caha, P. 2009. The Nanosyntax of Case. Doktorale tesis: Tromsø.
- Chomsky, N. 1995. *The Minimalist program*. Cambridge, Mass.: MIT Press.

- Chomsky, N. 2000. Minimalist inquiries: The framework, in R. Martin, D. Michaels & J. Uriagereka (reds.). *Step by step: Essays on Minimalist syntax in honour of Howard Lasnik*. Cambridge, Mass.: MIT Press. 89-155.
- Cinque, G. 1999. *Adverbs and functional heads: A cross-linguistic perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- Citko, B. 2014. *Phase Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cornips, L. & Jongenburger, W. 2001. Elicitation techniques in a Dutch syntactic atlas project. *Linguistics in the Netherlands 2001*. Amsterdam: John Benjamins, 53-63.
- Corver, N. 2017. There is plenty of room at the bottom for small linguistic stuff. *Stellenbosch Papers in Linguistics*, 48: 183-193.
- Corver, N. & Nunes, J. 2013. From trace theory to copy theory, in N. Corver & J. Nunes (reds.). *The Copy Theory of Movement*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. 1-9.
- Den Besten, H. 1986. Double negation and the genesis of Afrikaans, in T. van der Wouden (red.). *Roots of Afrikaans: Selected writings of Hans den Besten*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. 221-256.
- Deumert, A. 2004. *Language Standardization and Language Change: The dynamics of Cape Dutch*. Amsterdam: John Benjamins.
- Deumert, A. 2017. Creole as necessity? Creole as choice? Evidence from Afrikaans historical sociolinguistics, in C. Cutler, Z. Vrzic & P. Angermeyer (reds.). *Language Contact in Africa and the African Diaspora in the Americas*. Amsterdam: John Benjamins. 101-122.
- Delfitto, D. & Fiorin, G. 2014. Negation in Exclamatives. *Studia Linguistica*, 68(3): 284-327.
- De Stadler, L.G. 1989. *Afrikaanse Semantiek*. Kaapstad: Southern Boekuitgewers.
- Diewald, G. 2012. Grammaticalisation and pragmaticalisation, in B. Heine & H. Narrog (reds.). *The Oxford handbook of grammaticalization*. Oxford: Oxford University Press. 450-462.
- Donaldson, B.C. 1993. *A Grammar of Afrikaans*. New York: Mouton de Gruyter.
- Doyle, A.C. 2018. *Complete Sherlock Holmes*. VSA: Barnes & Noble Incorporated.

- Eilam, A. 2006. Until and Expletive Negation in Modern Hebrew. Ongepubliseerde praatjie gelewer by Swarthmore Workshop on Negation and Polarity, 14-15 April 2006, Swarthmore.
- Eilam, A. 2007. Expletive Negation in Modern Hebrew: Neither Expletive nor Negation. Ongepubliseerde praatjie gelewer by Israel Association for Theoretical Linguistics (IATL) 23, 18-19 Junie 2007, Tel Aviv.
- Espinal, M.T. 2000. Expletive Negation, Negative Concord and Feature Checking. *Catalan Working Papers in Linguistics*, 8: 47-69.
- Feinauer, I. 1994. Die plasing van nie-1 en nie-2 in die Afrikaanse spreektaal. *Suid Afrikaanse Tydskrif vir Taalkunde Supplement*, 19: 92-119.
- Giannakidou, A. 2006. N-words and negative concord, in M. Everaert & H. van Riemsdijk (reds.). *The Blackwell Companion to Syntax*. Oxford: Blackwell. 327-391.
- Grohmann, K.K. 2003. *On the Anti-Locality of Movement Dependencies*. Amsterdam: John Benjamins.
- Haegeman, L. 1995. *The syntax of negation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Haegeman, L. 2002. West Flemish negation and the derivation of SOV order in West Germanic. *Nordic Journal of Linguistics*, 25: 154-189.
- Haegeman, L. & Hill, V. 2010. The syntacticization of discourse. Ongepubliseerde manuskrip.
- Han, C. 2001. Force, negation and imperatives. *The Linguistic Review*, 18: 289-325.
- Heim, J. & Wiltschko, M. 2016. The syntax of confirmationals. A neo-performative analysis, in G. Kaltenböck, E. Keizer & A. Lohmann (reds). *Outside the clause: form and function of extra-clausal constituents*. Amsterdam: Benjamins. 305-340.
- Heim, J., Keupdjio, H., Lam, Z.W., Osa-Gómez, A., Thoma, S. & Wiltschko, M. 2016. Intonation and Particles as Speech Act Modifiers: A Syntactic Analysis. *Studies in Chinese Linguistics*, 37(2): 109-129.
- Hill, V. 2007. Vocatives and the pragmatics–syntax interface. *Lingua*, 117: 2077-2105.
- Holmberg, A. 2013. The syntax of answers to polar questions in English and Swedish. *Lingua*, 128: 31-50.

- Holmberg, A. 2016. *The syntax of yes and no*. Oxford: Oxford University Press.
- Huddleston, K. 2010. *Negative Indefinites in Afrikaans*. Gepubliseerde doktorsale tesis. Utrecht: Universiteit van Utrecht.
- Huddleston, K. & de Swart, H. 2014. A bidirectional Optimality Theoretic analysis of multiple negative indefinites in Afrikaans. *Stellenbosch Papers in Linguistics*, 43: 137-164.
- Jespersen, O. 1917. *Negation in English and other languages*. Copenhagen: Høst.
- Jin, Y. & Koenig, J. 2017. A Cross-linguistic Study of Expletive Negation. Ongepubliseerde praatjie gelewer by CSSP, 24 November 2017, Parys.
- Keller, F. 2000. Gradience in grammar: experimental and computational aspects of degrees of grammaticality. Doktorsale tesis: Universiteit van Edinburgh.
- Klima, E. S. 1964. Negation in English, in J.A. Fodor & J. Katz (reds.). *The Structure of Language. Readings in the Philosophy of Language*. Englewoods Cliffs, NJ: Prentice-Hall. 246-321.
- Makri, M. 2013. Expletive Negation beyond Romance. Clausal Complementation and Epistemic Modality. Ongepubliseerde doktorsale tesis. York: Universiteit van York.
- Makri, M. 2015. Expletive Negation in Attitude Contexts. *Proceedings of ConSOLE XXIII*, 427-448.
- Malherbe, D.F. 1917. *Afrikaanse Taalboek, Praktiese Wegwyser bij die Vernaamste Moeilikhede in verband met die Afrikaanse Grammatika*. Bloemfontein: De Nationale Pers Beperkt.
- Marantz, A. 2007. Phases and words, in S-H Choe (red.) *Phases in the theory of grammar*. Seoul: Dong In. 191-222.
- McGinnis, M. 2001. Phases and the syntax of applicatives, in M. Kim & U. Strauss (reds.). *Proceedings of the North East Linguistic Society 31*. Georgetown: GLSA.
- Molnárfi, L. 2002. Die Negationsklammer im Afrikaans. Mehrfachnegation aus formaler und funktionaler Sicht, in W. Abraham & C.J. Zwart (reds.). *Issues in formal Germanic typology*. Amsterdam: John Benjamins. 223-261.

- Molnárfi, L. 2004. On the interpretation of multiple negation in spoken and written Afrikaans, in A. ter Meulen & W. Abraham (reds.). *The composition of meaning. From lexeme to discourse*. Amsterdam: John Benjamins. 102-121.
- Oosthuizen, J. 1998. The final nie in Afrikaans negative sentences. *Stellenbosch Papers in Linguistics*, 31: 61-94.
- Ponelis, F. 1979. *Afrikaanse sintaksis*. Pretoria: Van Schaik.
- Ponelis, F. 1993. *The development of Afrikaans*. Duisburg: Peter Lang.
- Portner, P. & Zanuttini, R.. 2000. The force of negation in Wh exclamatives and interrogatives, in L. Horn & Y. Kato (reds.) *Studies in negation and polarity: syntactic and semantic perspectives*. Oxford: Oxford University Press. 191-231.
- Potgieter, J. 2017. A syntactic account of post-*nie*₂ elements in Afrikaans negation. Ongepubliseerde praatjie gelewer by South African Microlinguistics Workshop (SAMWOP-6), Desember 2017, Stellenbosch.
- Rizzi, L. 1997. The fine structure of the left periphery, in L. Haegeman (red.). *Elements of grammar* Dordrecht: Springer. 281-337.
- Rizzi, L. 2004. Locality and left periphery, in A. Belletti (red.). *Structures and beyond*. Oxford: Oxford University Press. 223-251.
- Robbers, K. 1992. Properties of negation in Afrikaans and Italian. *Linguistics in the Netherlands*, 223-234, doi: 10.1075/avt.9.21rob
- Roberge, P. 2000. Etymological Opacity, Hybridization, and the Afrikaans Brace Negation. *Journal of Germanic Linguistics*, 12(1): 101-176.
- Roguska, M. 1997. Exclamation Und Negation (“Exclamation and Negation”). Ongepubliseerde doktrale tesis. Mainz: Johannes Gutenberg-Universität.
- Ross, J.R. 1970. On declarative sentences, in R.A. Jacobs & P.S. Rosenbaum (reds.). *Readings in English Transformational Grammar*. Waltham, Massachusetts: Ginn and Company. 222-272.
- Saal, O.E. 1994. Ontkenning in Malmesbury-Afrikaans: ‘n kontekstuele verkenning. Ongepubliseerde meesterstesis. Kaapstad: Universiteit van Wes-Kaapland.
- Schütze, C.T. 1996. *The Empirical Base of Linguistics*. Chicago: The University of Chicago Press.

- Speas, P. & Tenny, C. L. 2003. Configurational properties of point of view roles, in A.M. di Sciullo (red.). *Asymmetry in Grammar*, vol. 1, *Syntax and semantics*. Montreal: John Benjamins Publishing. 315-344.
- Van der Wouden, T. 1994. *Negative contexts*. Gepubliseerde doktorsale tesis. Nederland: Grafisch Bedrijf Ponsen & Looijen BV Wageningen.
- Van der Wurff, W. 1999. On expletive negation with adversative predicates in the history of English, in I.T. van Ostade, G. Tottie & W. van der Wurff (reds.). *Negation in the History of English*. Berlin: Walter de Gruyter. 295-328.
- Van Gass, K. 2007. Multiple n-words. *Stellenbosch Papers in Linguistics Plus*. 35: 167-201.
- Waher, H. 1978. Die probleem van die bereik van die ontkenning met spesiale verwysing na Afrikaans. Ongepubliseerde doktorstesis. Kaapstad: Universiteit van Kaapstad.
- Waher, H. 1983. Die tweede ontkenningspartikel in Afrikaans, in A. Sinclair (red.). *G.S. Nienaber – 'n huldeblyk*. Kaapstad: UWK Printers. 695-703.
- Waher, H. 1988. Eenders of anders? 'n Vergelyking tussen die ontkenning in Afrikaans en Afro-Portugees. *South African Journal of Linguistics*, 6(1): 109-127.
- Wiltschko, M. 2017. Ergative constellations in the structure of speech acts, in J. Coon, D. Massam & L. Travis (reds.). *The Oxford handbook of ergativity*. Oxford: Oxford University Press.
- Yoon, S. 2011a. "Not" in the Mood: The Syntax, Semantics, and Pragmatics of Evaluative Negation. Ongepubliseerde doktorstesis. Chicago: Die Universiteit van Chicago.
- Yoon, S. 2011b. Rhetorical comparatives: Polarity items, expletive negation, and subjunctive mood. *Journal of Pragmatics*, 43: 2012-2033.

Addendum A: Toestemmingsvorm

Beste mede-student

My naam is Jean-Marie Potgieter, 'n Meestersstudent by die departement van Algemene Taalwetenskap by Universiteit Stellenbosch, en ek wil jou graag uitnooi om deel te neem aan 'n data-insamelingsprojek. Die data wat hier ingesamel word, sal bydra tot die voltooiing van my Meestersgraad.

Neem asseblief 'n paar minute om die inligting wat hier verskaf word, deur te lees. Al die besonderhede van die projek sal hier verskaf word.

Jou deelname is heeltemal vrywillig en dit staan jou vry om te weier om deel te neem. Indien jy weier, sal dit jou nie op enige manier negatief beïnvloed nie. Jy is ook vry om enige tyd gedurende die studie te onttrek, selfs al het jy ingestem om deel te neem.

Die doel van hierdie studie is om meer uit te vind oor hoe Afrikaanssprekendes dink oor spesifieke Afrikaanse sinne met negatiewe elemente (bv. *nie*).

Die vraelys sal ongeveer 20 minute neem om te voltooi en bestaan uit 'n kombinasie van (i) vrae waar jy moet aandui hoe wel- of wangevorm jy sekere sinne ag, en (ii) vrae waar jy moet aandui of jy dink dat twee sinne dieselfde betekenis het.

Indien jy oorweeg wil word vir die gelukstreking om 'n R100-geskenkbewys te wen van Eikestad-mall, moet jy asseblief jou e-posadres verskaf in die toepaslike teksblokkie aan die einde van die vraelys. Dit sal verseker dat ek die winners van die gelukstreking sal kan kontak. Die gelukstreking sal op 31 Augustus 2018 plaasvind.

REGTE VAN DIE NAVORSINGSDEELNEMERS:

Jy het die reg om te weier om enige van die vrae te antwoord en jy kan by die vraelys uitgaan op enige tyd sonder om 'n rede te hoef gee. Indien jy enige vrae het oor jou regte as 'n navorsingsdeelnemer, kontak Me Maléne Fouché [mfouché@sun.ac.za; 021 808 4622] by die Afdeling vir Navorsingsontwikkeling.

Jou inligting en antwoorde tot die navorsingsvraelys sal beskerm word. Jy sal nie gevra word om jou naam in die vraelys te noem nie. Jou antwoorde sal in 'n Excel-dokument gekodeer en geanaliseer word saam met die antwoorde van die ander deelnemers. Indien jy kies om te onttrek van die studie, sal jou gedeeltelike antwoorde geskrap word.

Indien jy enige vrae het oor die navorsing, is jy vry om die navorser, Jean-Marie Potgieter (18505813@sun.ac.za) en/of die Toesighouer, Prof. Theresa Biberauer (samtb23@gmail.com) te kontak.

Om 'n kopie van hierdie teks te stoor, regskliek en kies "save". Die teks sal dan op jou rekenaar gestoor word.

Addendum B: Eksperimentele materiaal

Deel A

- Tydens 'n familie-byeenkoms groet Petrus se tannie hom. Sy het hom twee jaar laas gesien. Sy gee hom 'n druk en merk op: “**Hoe lank het jy nie geword nie!**”
- Johannes en sy vrou is op reis van Springbok na George.
Op 'n stofpad in die middel van nêrens gaan staan hul motor sonder petrol.
“**Ja-nee**, ek het gedink dit sal gebeur! Ek het jou gesê om petrol in te gooi voordat ons vertrek het, maar jy luister ook nooit nie!” raas sy vrou met hom.
- 'n Vrou aan haar man toe hulle 'n oulike koffiewinkel op 'n klein dorpie binnestap: “**Is dit nie alte fraai nie!**”
- Die Human-gesin het beplan om die Saterdag dorp toe te gaan. Die Vrydagaand het dit egter begin reën en die wind het vreeslik gewaai. Die Saterdagoggend is die weer steeds stormagtig. Mev. Human sê vir haar kinders: “**Tensy die storm ophou nie, sal ons by die huis bly.**”
- Dis die derdejaars se laaste Afrikaanse literatuurklas vir die semester. Na afloop van die klas praat Maria en Ingrid oor die klas, en Ingrid merk op: “**Wat Johan alles nie gelees het nie!** Ek sou my doodskaam as ek hy was!” Maria stem saam: “Ek weet! Hy het net 'n halfhartige poging gemaak met die Brink-roman en geen van die digbundels gelees nie. Ek weet nie hoekom hy literatuur wil bestudeer as hy nie die boeke gaan lees nie.”
- Suzie het heel oggend in die modder gespeel en modderkoekies gebak. Halfeen roep haar ma haar vir middagete. Haar ma gee een kyk na hoe vuil sy is, en sê: “**Voordat jy nie gestort het nie, kan jy nie by die tafel aansit nie.**”
- Die baas het aangekondig dat die personeel almal daardie aand oortyd moet werk. Een werker kla by sy maat: “**Is dit heeltemal belaglik nie!**”

- Tydens oriëntering word die eerstejaars geleer om na hul gesondheid om te sien tydens die eksamens. Die aanbieder sê vir hulle: **“Jy kan nie goeie werk lewer nie, tensy jou liggaam nie in ’n goeie toestand is nie.”**
- Dewald is baie verveeld in die klas en kyk die heelyd by die venster uit. Hy wip soos hy skrik toe sy onderwyser reg voor sy bank staan en sê: **“Jy let nie op absoluut nie.** Jy moet notas maak, anders gaan jy nooit hierdie vak deurkom nie!”
- Jakkie moet saam met sy ma by sy tannie gaan kuier, van wie hy glad nie hou nie. “Jakkie, jy sal moet saamkom. Ek het reeds vir haar gesê dat jy ook kom,” probeer sy ma hom oortuig. **“Ek weier om saam te kom nie,”** hou hy vol.
- Liesl dop haar Biologie-eksamen en gaan vreeslik dramaties aan oor hoe erg dit is dat sy gedop het. Jeanine het egter geen simpatie met Liesl nie, en sê vir haar: “Dis geen wonder dat jy gedop het nie! **Jy het nie geleer nie hard.**”
- Isabel moet ’n groeptaak doen saam met twee ander leerders. Nadat sy hulle vir ’n week lank gevra het om inligting in te samel, het hulle steeds niks gedoen nie. **“Ek kan tog onmoontlik alleen die werk doen nie,”** kla sy by haar beste vriendin. “Die ander twee moet ook hul kant bring.”
- Kobus en sy suster Janie speel wegkruipertjie saam met hul nefie. Kobus kruip agter die deur weg, terwyl sy suster onder die tafel wegkruip. Kobus word baie vinnig gekry, terwyl hul nefie lank gesoek het na Janie.
Janie merk op: **“Kobus is langer as ek nie.** Daarom kan hy nie meer saam met my onder die tafel wegkruip nie.”
- Helga se speelgoed lê haar hele kamer vol. Haar ma kom in en sê vir haar: **“Voordat jy nie jou speelgoed opgetel het nie, kan jy parkie toe gaan.”**
- ’n Boer en sy vrou bly in ’n droë area in die Karoo. Een spesifieke dag begin die reën 10:00 val. Teen 12:00 sê die boer vir sy vrou: **“Hoe lieflik hierdie reën nie vandag is nie!”**

- Johan is 'n boekeliefhebber en het 'n groot boekrak vol boeke. Johanna kuier vir die eerste keer by hom en merk sy boekrak op. "Het jy al hierdie boeke reeds gelees?" vra sy. "Inderdaad," sê hy. "**Wat jy nie alles gelees het nie!**" roep sy uit. "Dis ongelooflik!"
- Piet groet sy swaer: "Hoe gaan dit?"
 "Nee, goed, en self?"
 "Dit gaan ook goed, dankie."
- Sarel is in graad 5 en sy klas moet vyf boekverslae aan die einde van die jaar inhandig oor boeke wat hulle gelees het. Sarel gee egter twaalf gedetailleerde boekverslae in. Die volgende week gee die onderwyser die nagesiende boekverslae in en sê trots vir Sarel: "Goeie werk, Sarel! **Wat jy alles nie gelees het nie!**"
- 'n Bedelaar sit langs die pad toe twee sakemanne verbystap.
 "Het julle nie dalk vir my 'n geldjie nie?" vra hy.
 "Nee, jammer, ons het glad nie kontant op ons nie," sê die een sakeman terwyl hulle verbystap.
 "**Ek wonder of hulle regtig geen kontant het nie,**" dink die bedelaar by homself.
- Fourie en Ruan praat oor die ervaring van derdejaar wees.
 Ruan sê: "**Nee-ja**, die studentelewe is maar swaar! Ons kry al hoe meer werk en al hoe minder rus."
 Fourie stem saam: "Mense wat dink dis maklik om 'n student te wees, swot duidelik nie Wiskunde nie!"

Deel B

- A: Tydens 'n familie-byeenkoms groet Petrus se tannie hom. Sy het hom twee jaar laas gesien. Sy gee hom 'n druk en merk op: "**Hoe lank het jy nie geword nie!**"
 B: Tydens 'n familie-byeenkoms groet Petrus se tannie hom. Sy het hom twee jaar laas gesien. Sy gee hom 'n druk en merk op: "**Hoe lank het jy geword!**"

- A: Tydens oriëntering word die eerstejaars geleer om na hul gesondheid om te sien tydens die eksamens. Die aanbieder sê vir hulle: **“Jy kan nie goeie werk lewer nie, tensy jou liggaam in ’n goeie toestand is.”**

B: Tydens oriëntering word die eerstejaars geleer om na hul gesondheid om te sien tydens die eksamens. Die aanbieder sê vir hulle: **“Jy kan nie goeie werk lewer nie, tensy jou liggaam in ’n goeie toestand is.”**

- A: Jakkie moet saam met sy ma by sy tannie gaan kuier, van wie hy glad nie hou nie. “Jakkie, jy sal moet saamkom. Ek het reeds vir haar gesê dat jy ook kom,” probeer sy ma hom oortuig. **“Ek weier om saam te kom nie,”** hou hy vol.

B: Jakkie moet saam met sy ma by sy tannie gaan kuier, van wie hy glad nie hou nie. “Jakkie, jy sal moet saamkom. Ek het reeds vir haar gesê dat jy ook kom,” probeer sy ma hom oortuig. **“Ek weier om saam te kom,”** hou hy vol.

- A: Johan is ’n boekeliefhebber en het ’n groot boekrak vol boeke. Johanna kuier vir die eerste keer by hom en merk sy boekrak op. “Het jy al hierdie boeke reeds gelees?” vra sy. “Inderdaad,” sê hy. **“Wat jy nie alles gelees het nie!”** roep sy uit. “Dis ongelooflik!”

B: Johan is ’n boekeliefhebber en het ’n groot boekrak vol boeke. Johanna kuier vir die eerste keer by hom en merk sy boekrak op. “Het jy al hierdie boeke reeds gelees?” vra sy. “Inderdaad,” sê hy. **“Wat jy alles gelees het!”** roep sy uit. “Dis ongelooflik!”

- A: ’n Bedelaar sit langs die pad toe twee sakemanne verbystap. “Het julle nie dalk vir my ’n geldjie nie?” vra hy. “Nee, jammer, ons het glad nie kontant op ons nie,” sê die een sakeman terwyl hulle verbystap. **“Ek wonder of hulle regtig geen kontant het nie,”** dink die bedelaar by homself.

B: ’n Bedelaar sit langs die pad toe twee sakemanne verbystap. “Het julle nie dalk vir my ’n geldjie nie?” vra hy.

“Nee, jammer, ons het glad nie kontant op ons nie,” sê die een sakeman terwyl hulle verbystap.

“Ek wonder of hulle regtig geen kontant het,” dink die bedelaar by homself.

- A: 'n Vrou aan haar man toe hulle 'n oulike koffiewinkel op 'n klein dorpie binnestap: **“Is dit nie alte fraai nie!”**

B: 'n Vrou aan haar man toe hulle 'n oulike koffiewinkel op 'n klein dorpie binnestap: **“Is dit alte fraai!”**

- A: Isabel moet 'n groeptaak doen saam met twee ander leerders. Nadat sy hulle vir 'n week lank gevra het om inligting in te samel, het hulle steeds niks gedoen nie.
“Ek kan tog onmoontlik alleen die werk doen nie,” kla sy by haar beste vriendin. “Die ander twee moet ook hul kant bring.”

B: Isabel moet 'n groeptaak doen saam met twee ander leerders. Nadat sy hulle vir 'n week lank gevra het om inligting in te samel, het hulle steeds niks gedoen nie.

“Ek kan tog onmoontlik alleen die werk doen,” kla sy by haar beste vriendin. “Die ander twee moet ook hul kant bring.”

- A: Liesl dop haar Biologie-eksamen en gaan vreeslik dramaties aan oor hoe erg dit is dat sy gedop het. Jeanine het egter geen simpatie met Liesl nie, en sê vir haar: “Dis geen wonder dat jy gedop het nie! **Jy het nie hard geleer nie.**”

B: Liesl dop haar Biologie-eksamen en gaan vreeslik dramaties aan oor hoe erg dit is dat sy gedop het. Jeanine het egter geen simpatie met Liesl nie, en sê vir haar: “Dis geen wonder dat jy gedop het nie! **Jy het hard geleer.**”

- A: Suzie het heel oggend in die modder gespeel en modderkoekies gebak. Halfeen roep haar ma haar vir middagete. Haar ma gee een kyk na hoe vuil sy is, en sê: **“Voordat jy nie gestort het nie, kan jy nie by die tafel aansit nie.”**

B: Suzie het heel oggend in die modder gespeel en modderkoekies gebak. Halfeen roep haar ma haar vir middagete. Haar ma gee een kyk na hoe vuil sy is, en sê: **“Voordat jy gestort het, kan jy nie by die tafel aansit nie.”**

- A: Johannes en sy vrou is op reis van Springbok na George.
Op ’n stofpad in die middel van nêrens gaan staan hul motor sonder petrol.
“**Ja-nee**, ek het gedink dit sal gebeur! Ek het jou gesê om petrol in te gooi voordat ons vertrek het, maar jy luister ook nooit nie!” raas sy vrou met hom.

B: Johannes en sy vrou is op reis van Springbok na George.
Op ’n stofpad in die middel van nêrens gaan staan hul motor sonder petrol.
“**Nee**, ek het gedink dit sal gebeur! Ek het jou gesê om petrol in te gooi voordat ons vertrek het, maar jy luister ook nooit nie!” raas sy vrou met hom.